

Bijzondere raadgevende commissie
Voeding

**VERSLAG OVER DE WERKGELEGENHEID
IN DE VOEDINGSINDUSTRIE
IN 2008 – RECENTE ONTWIKKELING IN 2009**

Brussel
22 januari 2010

Inhoudsopgave

Plaats van de voedingsindustrie in de Belgische industrie	4
Omvang van de ondernemingen en plaats van de werkgelegenheid	5
Verdeling van de werkgelegenheid van de voedingsindustrie naar subsector	7
Voedingsindustrie: pool van stabiliteit in de Belgische economie	9
Deeltijdarbeid	11
Aantal arbeidsuren per week	14
Vaste en tijdelijke arbeidsplaatsen	17
Atypische arbeid (avondwerk, nachtwerk, zaterdags- en zondagswerk, thuiswerk)	19
Werktijdsregeling (ploegenarbeid, glijdende werktijden en gespreide werktijden)	26
Opleidingsniveau	29
Leeftijdsstructuur van de werkgelegenheid	31
Anciënniteit van de werknemers in de onderneming	34
Grenswerknemers	37
De nationaliteit van de werknemers	38
Tijdelijke werkloosheid	38
Cao-brugpensioen	41
Aanpassing van de werktijden/tijdskrediet	44
Interregionale mobiliteit	46
Woon-werkverkeer	47
Bijlagen	51

Verslag over de werkgelegenheid in de voedingsindustrie

Dit verslag over de werkgelegenheid in de voedingsindustrie bestaat uit drie delen. Het eerste deel schetst een duidelijk beeld van de werkgelegenheid op 31 december 2007, dat is gebaseerd op de volledige en definitieve RSZ-statistieken. Het beschrijft de structuur, de plaats (gewest, provincie) van de werkgelegenheid voor arbeiders en bedienden volgens geslacht, omvang van de vestiging en subsector. Het bepaalt de positie van de voedingsindustrie in de Belgische industrie en onderstreept het belang ervan als weerstands- en stabiliteitspool voor de werkgelegenheid.

Het tweede deel is gewijd aan kwalitatievere aspecten van de werkgelegenheid, zoals de deeltijdarbeid, het aantal arbeidsuren, de aard van de arbeidsovereenkomst (tijdelijk of van onbepaalde duur), de atypische arbeid, de werktijdregeling (ploegenarbeid, vrijwillige of opgelegde variabele werktijden, gespreide werktijden), de leeftijdsstructuur, het opleidingsniveau van de werknemers. Indien mogelijk wordt elk van deze aspecten in een ruimer referentiekader geplaatst dan louter in dat van de Belgische voedingsindustrie, t.w. in dat van de verwerkende industrie in haar geheel, of wordt een vergelijking gemaakt met de situatie in de Franse, de Duitse en de Nederlandse voedingsindustrie.

Het derde deel heeft betrekking op werkgelegenheidsonderwerpen als de tijdelijke werkloosheid, de brugpensioenen, het tijdskrediet, de ontwikkeling van de werkloosheid, de faillissementen in de sector en de mobiliteit van de werknemers.

Plaats van de voedingsindustrie in de Belgische industrie

Volgens de definitieve RSZ-gegevens over de werkgelegenheid telde de voedingsindustrie op 31 december 2007 88.714 werknemers, waarvan twee derde arbeiders en een derde bedienden en een soortgelijke verhouding mannen/vrouwen.

De werknemers van de voedingsindustrie naar statuut en geslacht op 31 december 2007

	arbeiders	bedienden	totaal	
mannen	43.546	12.710	56.256	63,4%
vrouwen	15.504	16.954	32.458	36,6%
totaal	59.050	29.664	88.714	100,0%
	66,6%	33,4%		

Bron: CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

Met een dergelijk werknemersaantal, dat goed is voor 15,5% van de totale industriële werkgelegenheid, is de voedingsindustrie de grootste industriële werkgever van België, vóór de scheikundige sector en de sector metaalproducten.

Evenwel moet worden opgemerkt dat de onderstaande rangschikking werd opgesteld op basis van de activiteitennomenclatuur van de Europese gemeenschap (2-cijfercode Nace). Deze splitst de verwerkende industrie uit in 23 industriële activiteiten.

Verdeling van de werkgelegenheid in de industrie naar bedrijfstak op 31 december 2007

	tot. personeel	%
voedingsmiddelen	88.714	15,5%
chemische nijverheid	69.071	12,1%
metaalproducten	61.617	10,8%
bouw en assemblage van auto's	47.542	8,3%
machines, apparaten en werktuigen	44.756	7,8%
metallurgie	34.166	6,0%
niet-metaalhoudende minerale producten	30.272	5,3%
textiel	28.293	5,0%
uitgeverijen, drukkerijen en reproductie	28.140	4,9%
rubber- en kunststofnijverheid	25.006	4,4%
elektrische machines en apparaten	19.445	3,4%
meubelen en overige industrie	18.589	3,3%
papier	13.511	2,4%
andere transportmiddelen	12.533	2,2%
audio-, video- en telecommunicatieapparatuur	12.225	2,1%
hout en houtartikelen	11.167	2,0%
medische apparatuur, precisie- en optische instrumenten	8.333	1,5%
kleding	5.822	1,0%
aardolieraffinaderijen en slijt- en kweekstoffen	4.341	0,8%
recuperatie	3.162	0,6%
tabak	1.776	0,3%
leernijverheid en vervaardiging van schoeisel	1.355	0,2%
kantoorcomputers en computers	814	0,1%
totaal verwerkende industrie	570.650	100,0%

Bron: CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

Opmerking: deze verdeling houdt dus geen rekening met de groeperingen door beroepsfederaties of vakcentrales (bv.: Agoria verenigt de sectoren metallurgie, metaalproducten, assemblage van auto's, machines, apparaten en werktuigen....; Essenscia vertegenwoordigt, benevens de chemische en de farmaceutische nijverheid, de rubber- en kunststofnijverheid). Rekening houdend met deze groepering van de activiteiten staat de voedingsindustrie, met Fevia als aanvoerder, op de derde plaats wat het aantal banen betreft.

Het aandeel van de werkgelegenheid van de voedingsindustrie in de totale werkgelegenheid van de verwerkende sector verschilt weinig volgens de gewesten. Op 31 december 2007 bedroeg het 15,7% in Vlaanderen, 15,2% in Wallonië en 14,6% in Brussel.

Omvang van de ondernemingen en plaats van de werkgelegenheid

De voedingsindustrie bestond op 31 december 2007 uit 5732 ondernemingen. Daarvan hadden er 4392 (waarvan 3981 ambachtelijke bakkerijen¹) minder dan 10 werknemers in dienst en ze vertegenwoordigden 16,5% van de totale werkgelegenheid van de sector. De middelgrote ondernemingen, d.w.z. de ondernemingen met 10 tot 49 werknemers en die met 50 tot 99 werknemers, waren goed voor resp. 24,1% en 11,1% van de werkgelegenheid. De 182 grote ondernemingen (met meer dan 100 personen), ten slotte, verschaften werk aan 48,3% van de werknemers.

Het aandeel van de grote ondernemingen bedroeg in 2007 62,7% van de totale omzet van de bedrijfstak en 50,7% van de investeringen.

Voedingsindustrie naar omvang van de ondernemingen op 31 december 2007

Aantal werknemers per onderneming	Aantal ondernemingen	% ondernemingen	Aantal loontrekkers	% loontrekkers
≤ 10	4.392	76,6%	14.658	16,5%
10 - 49	1.018	17,8%	21.337	24,1%
50 - 99	140	2,4%	9.885	11,1%
100 - 199	109	1,9%	15.181	17,1%
200 et +	73	1,3%	27.653	31,2%
totaal	5.732	100,0%	88.714	100,0%

Bron: CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

Van de werkgelegenheid in de voedingsindustrie was 71,5% in Vlaanderen gevestigd, tgov. 23,8% in Wallonië en 4,7% in Brussel.

¹ Dit cijfer houdt geen rekening met de detailhandel in brood, banketbakkerswerk en suikerwerk van de gespecialiseerde voedingdetailhandel onder Nace-rubriek 52.240.

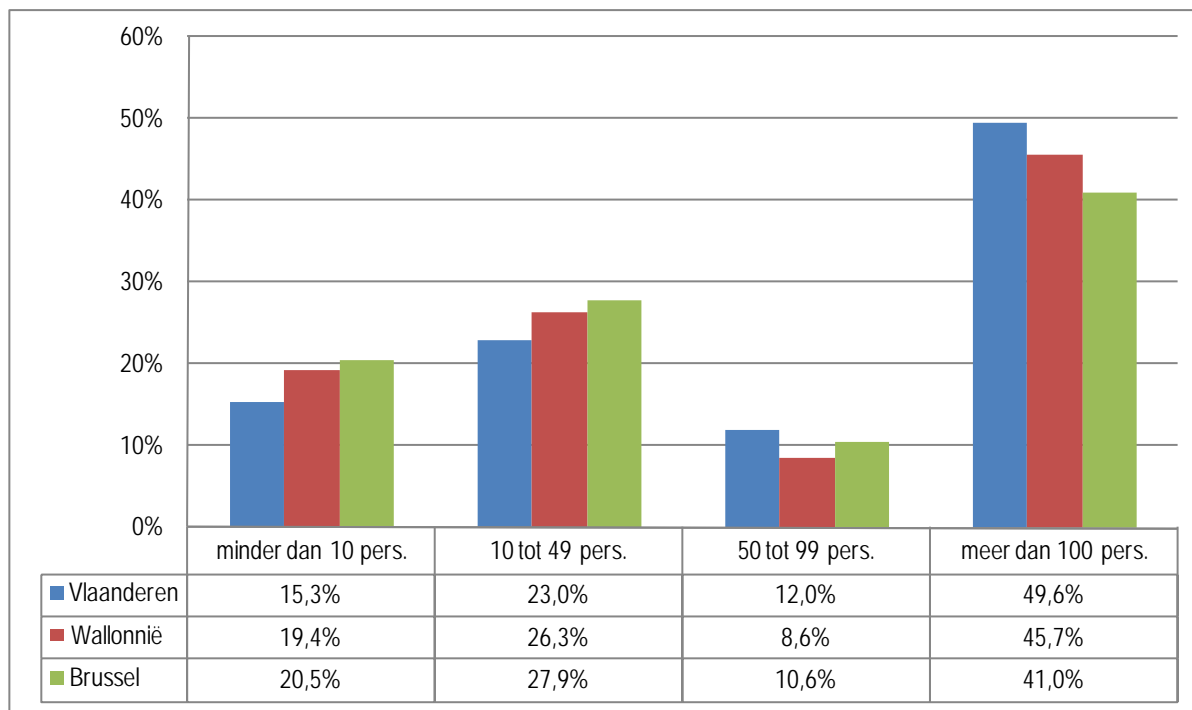
Regionale verdeling van de ondernemingen en de werkgelegenheid op 31 december 2007

	Aantal ondernemingen	%	Aantal loontrekkers	%	Gemiddelde werkgelegenheid
Vlaanderen	3.771	65,8%	63.394	71,5%	16,8
Wallonië	1.595	27,8%	21.144	23,8%	13,3
Brussel	366	6,4%	4.176	4,7%	11,4
Totaal	5.732	100,0%	88.714	100,0%	15,5

Bron: CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

Gemiddeld was het aantal arbeidsplaatsen per onderneming in Vlaanderen ook groter dan in de andere twee gewesten: een onderneming had in Vlaanderen gemiddeld 16,8 werknemers, tgv. 13,3 in Wallonië en 11,4 in Brussel. De onderstaande grafiek, die de verdeling van de werkgelegenheid volgens de omvang van de ondernemingen in elk gewest weergeeft, toont inderdaad aan dat 61,6% van de werknemers in Vlaanderen in ondernemingen met meer dan 50 personen werkt, terwijl dit in Wallonië 54,3% en in Brussel 51,6% is.

Verdeling van de werkgelegenheid naar gewest volgens de omvang van de ondernemingen op 31 december 2007

Verdeling van de werkgelegenheid van de voedingsindustrie naar subsector

De voedingsindustrie is zowel door de diversiteit van de ondernemingen – klein, middelgroot en groot – als door de heterogeniteit van haar activiteiten een veelzijdige sector.

Werkgelegenheid in de voedingsindustrie naar subsector op 31 december 2007

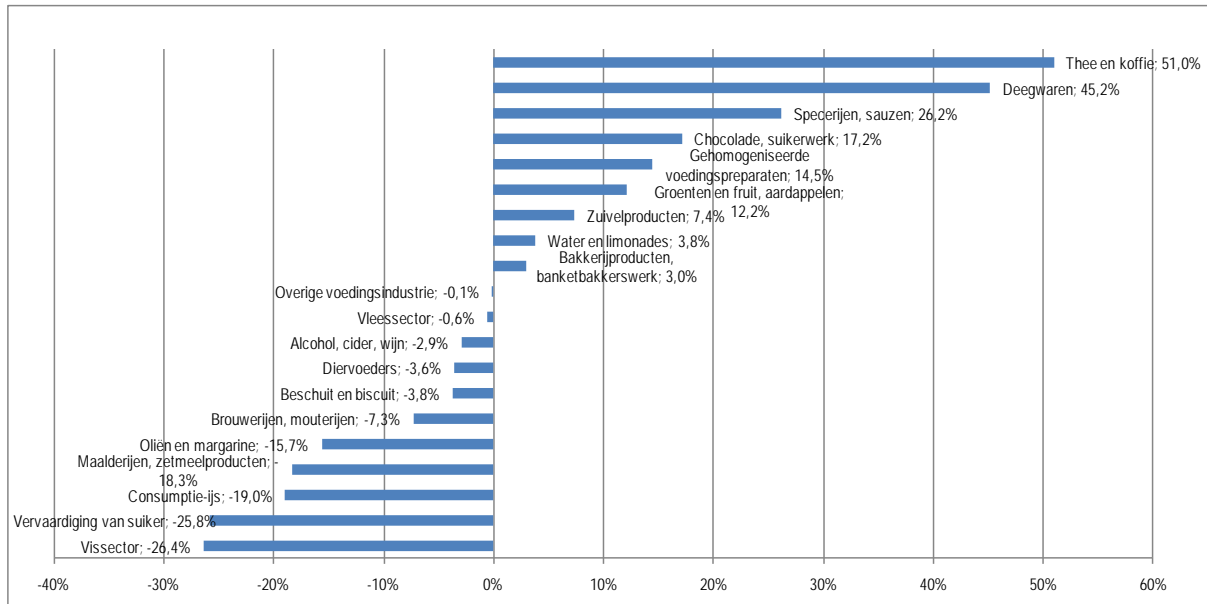
Subsectoren	Werkgelegenheid	in %
Brood, banket, beschuit, koekjes	22.401	25,3%
Slachterijen en vleeswaren	14.014	15,8%
Cacao, chocolade, confiserie	8.284	9,3%
Groente- en fruitverwerking, aardappelen	7.586	8,6%
Zuivel	5.635	6,4%
Brouwerijen en mouterijen	5.521	6,2%
Mineraalwater en frisdranken	4.057	4,6%
Beschuit en biscuit	3.823	4,3%
Veevoerders	2.931	3,3%
Overige voedingsmiddelen n.e.g.	2.395	2,7%
Verwerking van koffie en thee	1.822	2,1%
Graanverwerking, zetmeelproducten	1.617	1,8%
Vervaardiging van consumptie-ijs	1.551	1,7%
Vervaardiging van specerijen, sauzen en kruiden	1.416	1,6%
Vervaard. van gehomogeniseerde voedingsprepar. en dieetvoeding	1.202	1,4%
Vervaardiging van suiker	1.178	1,3%
Vervaardiging van deegwaren	1.128	1,3%
Plant aardige en dierlijke oliën en vetten	1.083	1,2%
Verwerk. en conserver. van vis en vervaard. van verse visprod.	730	0,8%
Alcohol, cider en vruchtenwijn	340	0,4%
Totaal voedingsindustrie	88.714	100,0%

Bron: CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

Deze diversiteit komt ook tot uiting in uiteenlopende werkgelegenheidsontwikkelingen in de subsectoren. Ter illustratie van deze ontwikkelingsverschillen hebben we de werkgelegenheidsontwikkeling in de verschillende subsectoren van 2000 tot 31 december 2007 gemeten. Uit de onderstaande grafiek blijkt dat, alle verhoudingen in acht genomen, de sterkste werkgelegenheidsstijgingen werden waargenomen in de subsectoren verwerking van koffie en thee, vervaardiging van deegwaren, specerijen en sauzen, chocolade en suikerwerk, vervaardiging van gehomogeniseerde voedingspreparaten en dieetvoeding, groente- en fruitverwerking en aardappelen.

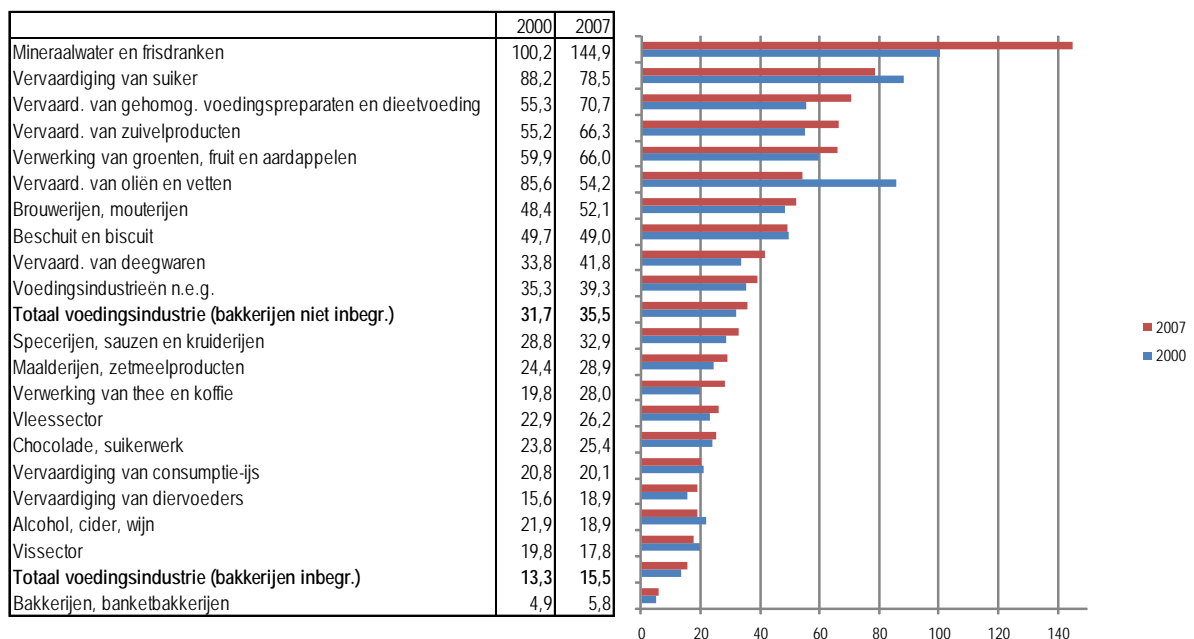
De grootste dalingen werden daarentegen waargenomen in de vissector en in de subsectoren vervaardiging van suiker, consumptie-ijs, de maalderijen en de zetmeelproducten, de oliën en vetten en de brouwerijen en mouterijen.

Sectoren die meer of minder werkgelegenheid bieden (veranderingspercentages 2007/2000)

De onderstaande grafiek geeft, in dalende volgorde, de gemiddelde omvang van de ondernemingen naar subsector en de ontwikkeling ervan van 2000 tot 31 december 2007 weer. Hieruit blijkt dat de gemiddelde omvang van de ondernemingen van de voedingsindustrie in totaal is toegenomen van 13,3 werknemers in 2000 tot 15,5 op 31 december 2007 als rekening wordt gehouden met de bakkerijen en van 31,7 tot 35,5 werknemers als de bakkerijen niet worden meegeteld. Deze groei van de omvang doet zich in de meeste subsectoren voor en slechts enkele vormen daarop een uitzondering: de tak vervaardiging van suiker, de tak oliën en vetten, de tak alcohol, cider en wijn en de vissector.

Gemiddelde omvang van de ondernemingen van de voedingsindustrie volgens het aantal werknemers

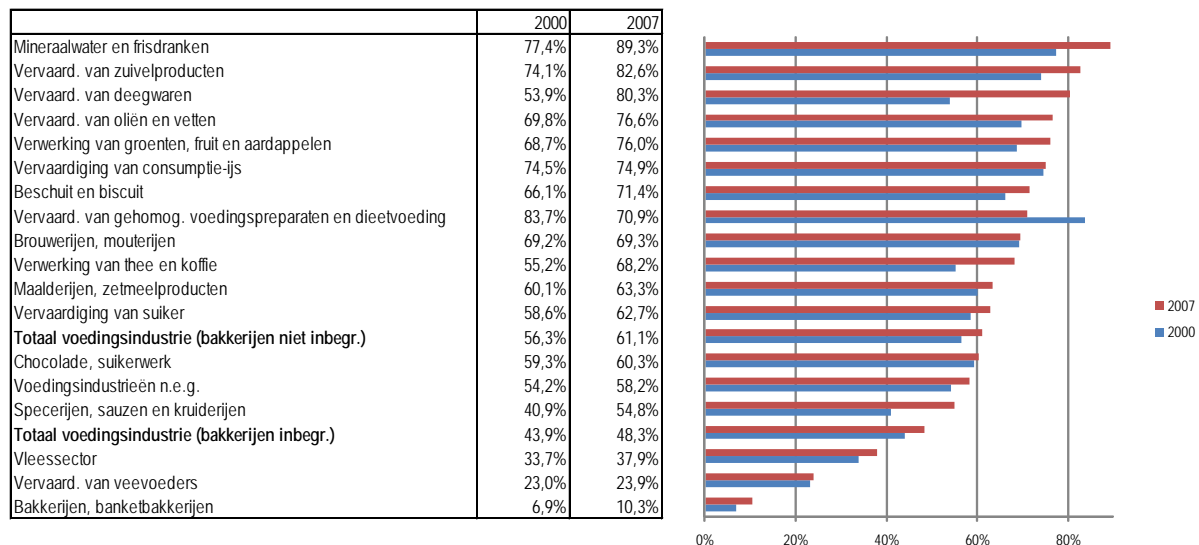

Dat de ondernemingen van de voedingsindustrie in de periode 2000-eind 2007 in omvang zijn toegenomen, kan ook worden opgemerkt op basis van het groeiende aandeel van de ondernemingen met meer dan 100 werknemers in de totale werkgelegenheid. Dit aandeel in de totale werkgelegenheid is in totaal toegenomen van 43,9% in 2000 tot 48,3% eind 2007, met inbegrip van de bakkerijen, en van 56,3% tot 61,1% als de bakkerijen niet worden meegerekend.

Dit toenemende aandeel van de ondernemingen met meer dan 100 werknemers in de totale werkgelegenheid is een zo goed als algemeen verschijnsel. Alleen de subsectoren vervaardiging van gehomogeniseerde voedingspreparaten en dieetvoeding, alcohol en cider en de vissector vormen hierop een uitzondering.

Eind 2007 bedroeg dit aandeel van de ondernemingen met meer dan 100 werknemers in de totale werkgelegenheid 89,3% in de tak mineraalwater en frisdranken; als ander uiterste zien we dat dat aandeel in de bakkerijen maar stijgt van 6,9% in 2000 tot 10,3% aan het einde van 2007.

Aandeel van de ondernemingen met meer dan 100 werknemers in de totale werkgelegenheid

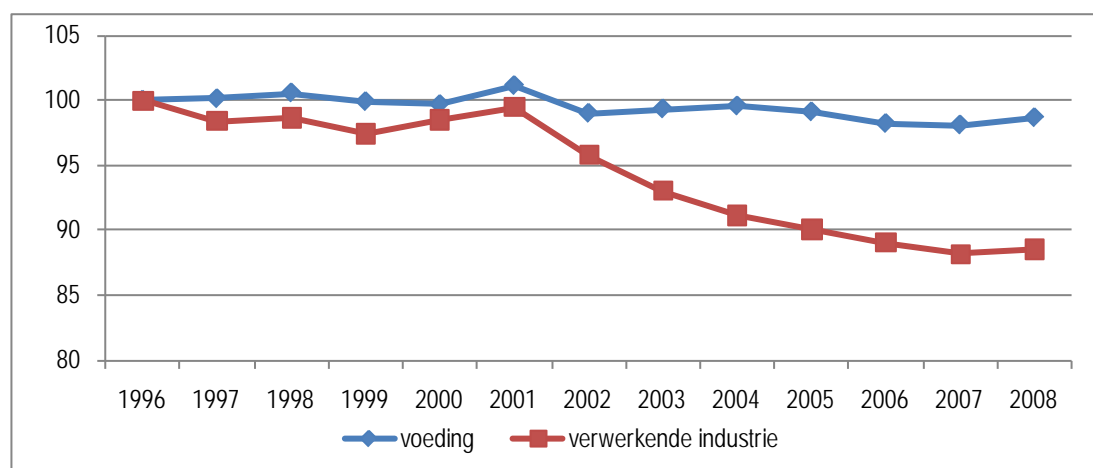

Voor meer details verwijzen we de lezer naar de tabellen in de bijlage, die de werkgelegenheid voor arbeiders en bedienden tijdens de afgelopen jaren naar subsector verdelen volgens geslacht, omvang van de vestigingen, gewest, provincie en arrondissement.

Voedingsindustrie: pool van stabiliteit in de Belgische economie

In de "studie over het concurrentievermogen en de werkgelegenheid" onderstreepten we niet alleen het belang van de voedingsindustrie, maar ook haar prestaties en belangrijkste kenmerken, waaronder de arbeidsintensiteit en de relatieve stabiliteit van de werkgelegenheid. Voor de hele periode 1996-2008 maakt de NBB immers gewag van een beperkte daling van 1,3% van het aantal werknemers in de voedingsindustrie. Deze matige teruggang steekt dus onmiskenbaar af tegen de bijzonder sterke daling van de totale industriële werkgelegenheid met meer dan 11% sinds 2001. De voedingsindustrie ontpopt zich dus duidelijk als een factor van weerstand en stabiliteit voor de werkgelegenheid.

Ontwikkeling van de loonarbeid

Dit weerstandsvermogen van de voedingsindustrie in een periode van diepe crisis wordt opnieuw aangetoond door de recente werkgelegenheidsontwikkeling. De recentste beschikbare gedecentraliseerde RSZ-statistieken voor het vierde kwartaal van 2008 en de eerste twee kwartalen van 2009, die in de onderstaande synthetische tabel zijn verwerkt, bevestigen de algehele stabiliteit van de werkgelegenheid: de matige daling van de werkgelegenheid voor arbeiders die werd waargenomen in het vierde kwartaal van 2008 en in het eerste kwartaal van 2009 wordt immers gecompenseerd door een matige stijging van het aantal bedienden.

Recente ontwikkeling van de werkgelegenheid in de voedingsindustrie

	arbeiders	bedienden	totaal
4kw08/4kw07	-0,6%	1,3%	0,1%
1kw09/1kw08	-0,4%	0,8%	0,0%
2kw09/2kw08	0,2%	0,5%	0,3%

Bron: CRB op basis van de gecentraliseerde RSZ-statistieken

Het behoud van de werkgelegenheid in de voedingsindustrie tijdens de eerste drie crisiskwartalen kon echter, zoals we verder in dit verslag zullen opmerken, alleen worden gevrijwaard doordat de ondernemingen een beroep deden op de regeling inzake tijdelijke werkloosheid; niettemin deden ze dat in mindere mate dan de meeste andere industriële bedrijfstakken.

Het stabiliserende effect dat de tijdelijke werkloosheid uitoefent op de werkgelegenheid, valt ook samen met het regulerende effect van de deeltijdarbeid en van het aantal uren dat de deeltijders hebben gewerkt. Zoals hierboven al werd aangestipt, volgt het aandeel van deeltijdarbeid in een periode van activiteitsvermindering of van crisis een stijgende tendens, terwijl het aantal gewerkte uren van de deeltijders in een periode van activiteitsinkrimping of van crisis eerder een dalende tendens vertoont.

De gegevens over de werkgelegenheid in het eerste deel van dit verslag hadden betrekking op het aantal werknemers, m.a.w. op het aantal personen dat in de voedingsindustrie in dienst is. Dit begrip geeft evenwel een onvolkomen beeld van de werkelijke ontwikkeling van de werkgelegenheid in termen van "arbeidsvolume". Het houdt geen rekening met factoren als de omvang van deeltijdarbeid of het aantal arbeidsuren en evenmin met het aandeel van tijdelijke werkloosheid, uitzendarbeid en outsourcing. Deze aspecten zullen we verder in de tekst proberen te verduidelijken.

Deeltijdarbeid

Om de omvang van het deeltijdwerk in te schatten, baseren we ons op de resultaten van de enquêtes naar de arbeidskrachten. Deze steunen op een representatieve steekproef gedurende een bepaalde referentieperiode.

Ze worden in de verschillende landen van de Europese Unie gehouden a.d.h.v. een gemeenschappelijke vragenlijst en volgens een geharmoniseerde methodologie. Het voordeel is dus dat de landen van de EU kunnen worden vergeleken, wat niet kan op basis van nationale administratieve bestanden, aangezien deze het resultaat zijn van bijzondere nationale wetgevende, administratieve of regelgevende bepalingen.

De analyses uit het verleden hebben uitgewezen dat de variabele "deeltijdarbeid" erg gevoelig is voor conjunctuurschommelingen. Deeltijdarbeid heeft immers de neiging toe te nemen in periodes van lage activiteit en af te nemen bij heropleving of sterke groei. Dit fenomeen van toenemende deeltijdarbeid werd m.n. waargenomen tijdens de dioxinecrisis van 1999 of nog gedurende de periode van laagconjunctuur als gevolg van het onzekere klimaat dat was ontstaan door de aanslagen op de Twin Towers van New York op 11 september 2001 en tijdens de Irak-crisis van 2003. In de jaren van hoogconjunctuur 2000 en 2002 werd daarentegen een daling van deeltijdarbeid vastgesteld. Ook 2005 en 2006 vormden geen uitzondering op deze regel: in 2005 vertraagde de groei van het productievolume in de voedingsindustrie fors, t.w. van 5,2% in 2004 tot 1,9%, terwijl het aandeel van de deeltijdarbeid steeg van 15,5% tot 18%; in 2006 nam het productievolume met 4,1% toe en daalde het aandeel van de deeltijdarbeid tot 13,2%.

Van 2007 tot 2008 groeit het aandeel van deeltijdarbeid van 15% tot 17,9%. Deze aanzienlijke groei van het aandeel van deeltijdarbeid is voornamelijk toe te schrijven aan de activiteitsverslechtering tijdens het vierde kwartaal van het jaar en aan het klimaat van onzekerheid dat ontstaat na het uitbreken van de zware financiële crisis, die een nooit eerder geziene omvang aanneemt.

De "deeltijdarbeid" is dus, net zoals de tijdelijke werkloosheid of de uitzendarbeid overigens, een "veiligheidsmechanisme", een aanpassings- en flexibiliteitsfactor die ondernemingen aanwenden om het hoofd te bieden aan een daling of toename van het activiteitsvolume.

Uit een verdeling naar geslacht en beroepsstatuut blijkt bovendien dat vooral vrouwen deeltijds werken: 46% van de vrouwelijke bedienden en een derde van de arbeidsters werkten in 2008 deeltijds, tegenover slechts 3,3% van de mannelijke bedienden en 9,3% van de arbeiders. Bij de vrouwen zijn de schommelingen ook het grootst bij een conjuncturomslag. Later zullen we zien dat deze grotere gevoeligheid voor conjuncturele onzekerheden ook zichtbaar wordt op het niveau van het aantal arbeidsuren van deeltijds werkende vrouwen.

Aandeel van de voltijd- en deeltijdwerknemers in de totale loonarbeid van de voedingsindustrie

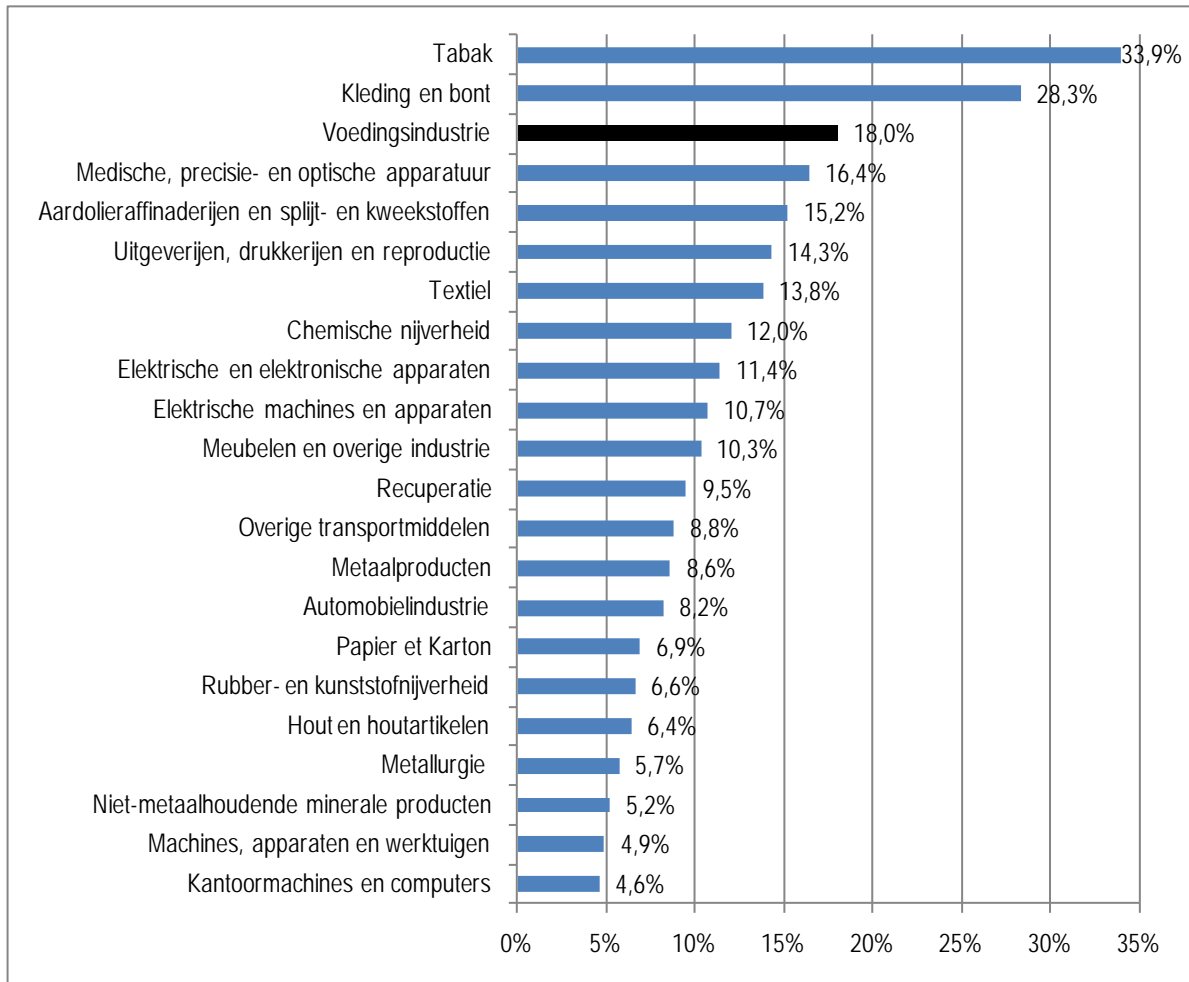
voltijds													
		1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Arbeiders	Mannen	97,5%	96,3%	95,1%	96,9%	94,6%	96,0%	95,7%	93,4%	92,5%	93,0%	94,0%	90,7%
	Vrouwen	71,8%	76,1%	73,7%	71,2%	71,1%	72,4%	68,1%	61,3%	66,9%	72,6%	70,5%	67,1%
	Totaal	90,4%	91,3%	89,2%	90,2%	88,0%	89,6%	86,3%	84,8%	84,6%	87,4%	87,3%	83,8%
Bedienden	Mannen	97,0%	99,3%	96,7%	97,7%	98,8%	98,0%	95,0%	98,0%	93,0%	96,4%	96,7%	96,7%
	Vrouwen	74,5%	75,4%	69,9%	74,6%	69,3%	78,2%	62,9%	64,4%	56,7%	70,0%	66,0%	53,4%
	Totaal	86,7%	91,9%	86,6%	88,7%	86,9%	90,0%	78,6%	83,9%	76,4%	85,5%	81,1%	78,8%
Totaal	Mannen	97,4%	97,1%	95,5%	97,1%	95,6%	96,5%	95,5%	94,6%	92,6%	94,0%	94,7%	92,4%
	Vrouwen	72,9%	75,8%	72,3%	72,6%	70,4%	74,6%	66,2%	62,6%	62,8%	71,5%	68,3%	61,3%
	Totaal	89,4%	91,5%	88,4%	89,7%	87,7%	89,7%	84,2%	84,5%	82,0%	86,8%	85,0%	82,1%
deeltijds													
		1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Arbeiders	Mannen	2,5%	3,7%	4,9%	3,1%	5,4%	4,0%	4,3%	6,6%	7,5%	7,0%	6,0%	9,3%
	Vrouwen	28,2%	23,9%	26,3%	28,8%	28,9%	27,6%	31,6%	38,8%	33,1%	27,4%	29,5%	32,9%
	Totaal	9,6%	8,7%	10,8%	9,8%	12,0%	10,4%	13,2%	15,2%	15,4%	12,6%	12,7%	16,2%
Bedienden	Mannen	3,0%	0,7%	3,3%	2,3%	1,2%	2,0%	5,5%	2,0%	7,0%	3,6%	3,3%	3,3%
	Vrouwen	25,5%	24,6%	30,1%	25,4%	30,7%	21,8%	38,1%	35,6%	43,3%	30,0%	34,0%	46,6%
	Totaal	13,3%	8,1%	13,4%	11,3%	13,1%	10,0%	22,2%	16,1%	23,6%	14,5%	18,9%	21,2%
Totaal	Mannen	2,6%	2,9%	4,5%	2,9%	4,4%	3,5%	4,6%	5,4%	7,4%	6,0%	5,3%	7,6%
	Vrouwen	27,1%	24,2%	27,7%	27,4%	29,6%	25,4%	34,1%	37,4%	37,2%	28,5%	31,7%	38,7%
	Totaal	10,6%	8,5%	11,6%	10,3%	12,3%	10,3%	15,7%	15,5%	18,0%	13,2%	15,0%	17,9%

Bron: bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (CRB) op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (NIS)

Het feit dat in de voedingsindustrie vrij veel vrouwen werken (1/3 van de totale werkgelegenheid) verklaart ook waarom het totale aandeel (alle beroepsstatuten en mannen en vrouwen samen) van de deeltijdarbeid (17,9%) er groter is dan gemiddeld in de verwerkende industrie in haar geheel (10,5%).

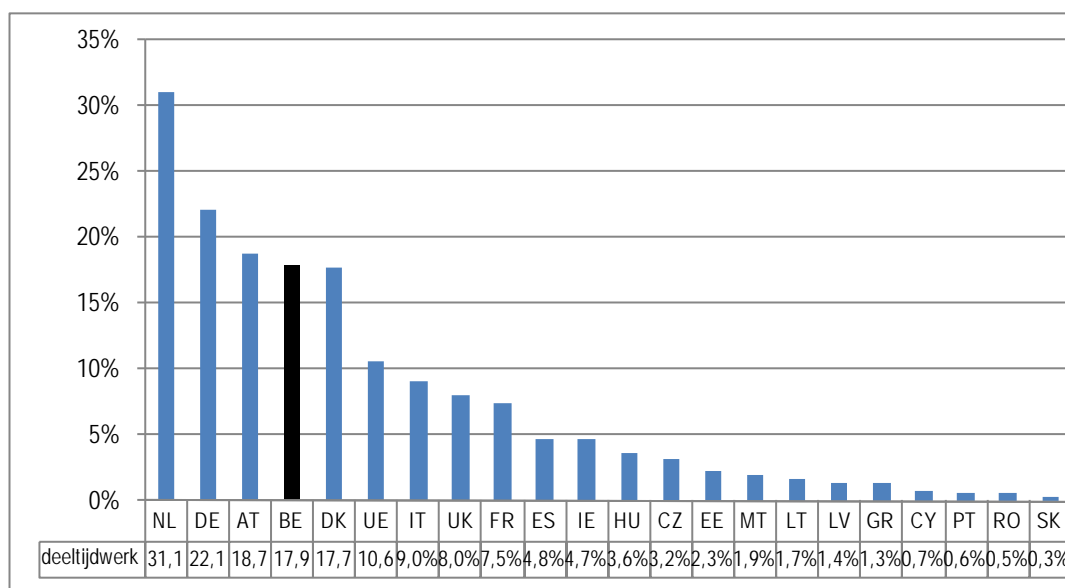
In een vluchtinge rangschikking volgens de verschillende industriële bedrijfstakken staat de voedingsindustrie op de derde plaats wat deeltijdarbeid betreft, achter de tabaksindustrie en de kledingindustrie. Ze gaat daarmee in 2008 de sector medische apparatuur en precisie-instrumenten, de uitgeverijen, drukkerijen en reproductie en ook de textielindustrie vooraf. Onderaan de rangschikking vinden we sectoren die als fysiek meer belastend worden beschouwd, zoals de sectoren hout en houtartikelen, metallurgie, niet-metaalhoudende minerale producten en machines, apparaten en werktuigen.

Aandeel van het deeltijdwerk in de verwerkende industrie in 2008

Met een aandeel van 17,9% deeltijdse werknemers in de totale werkgelegenheid is de Belgische voedingssector de 4de belangrijkste Europese voedingsindustrie. De Nederlandse voedingsindustrie heeft het record op haar naam staan met 31,1% deeltijdse werknemers. Daarna volgen de Duitse (22,1%) en de Oostenrijkse voedingsindustrie (18,7%), met daarna op zo goed als gelijke hoogte de Deense voedingsindustrie (17,7%). De Franse bekleedt de achtste plaats met een percentage deeltijdarbeid van 7,5%, dat lichtjes lager ligt dan het Italiaanse en het Britse percentage. Het aandeel van deeltijdarbeid ligt een stuk onder het gemiddelde in Spanje (4,8%) en in Ierland (4,7%). In de voedingsindustrieën van Midden- en Oost-Europa, ten slotte, ligt het aandeel van deeltijdarbeid tussen 1,4% en 3,6%. In de twee nieuwe toetredende landen (Bulgarije en Roemenië) en in Portugal en Slowakije is het verwaarloosbaar.

Aandeel deeltijdwerk in de Europese voedingsindustrie in 2008

Bron: bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding(CRB) op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

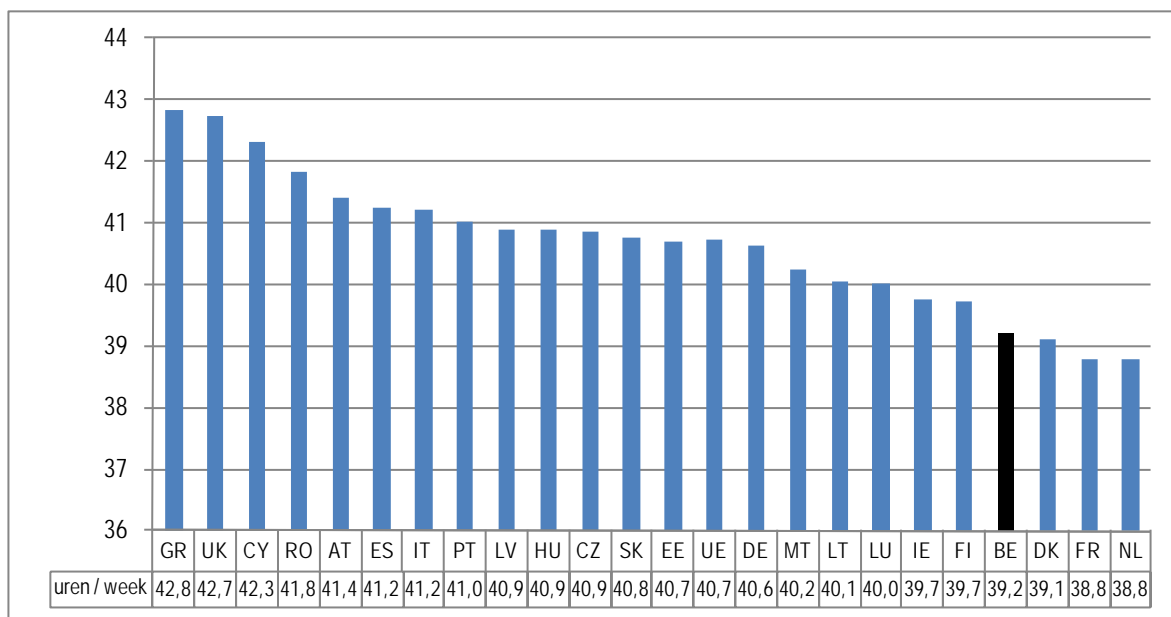
Aantal arbeidsuren per week

De onderstaande gegevens hebben betrekking op het aantal uren dat een voltijder en een deeltijder gewoonlijk per week werken. Het gaat hier om het gemiddelde aantal uren dat een persoon normaliter in een volledige week (zonder feestdagen) werkt. Hierin zijn alle uren – dus ook de al dan niet betaalde overuren – begrepen die een persoon normaal gezien werkt, maar niet de tijd voor de verplaatsing van en naar het werk en evenmin de pauze voor de hoofdmaaltijd (meestal 's middags).

Volgens de enquête naar de arbeidskrachten werkte een voltijder in de Belgische voedingsindustrie in 2008 gemiddeld 39,2 uur/week. De arbeiders werkten 38,2 uur en de bedienden 41,3 uur/week.

In de Duitse voedingsindustrie werkte een voltijder (arbeider/bediende) gemiddeld 40,6 uur/week, in de Franse en in de Nederlandse 38,8 uur/week. In de Deense voedingsindustrie werkte een voltijder precies evenveel uren per week als in de Belgische.

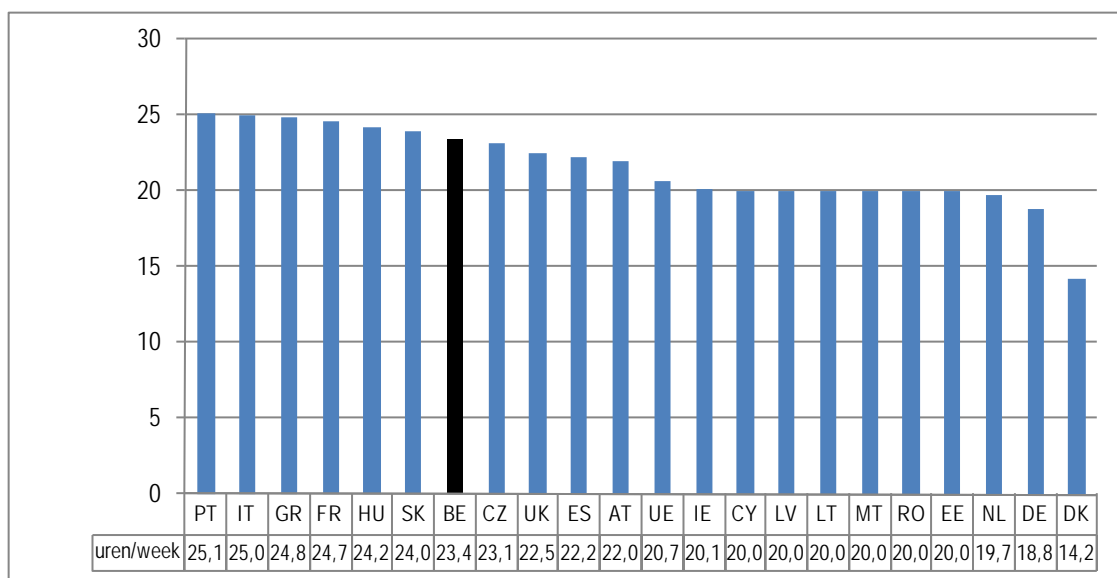
Gemiddeld aantal arbeidsuren per week van voltijders in de Europese voedingsindustrie in 2008

Bron: bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding(CRB) op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

Een deeltijder werkte in de Belgische voedingsindustrie in 2008 gemiddeld 23,4 uur per week, tegenover 25,8 uur in 2007. In de Franse voedingsindustrie bedroeg dit aantal uren 24,7 per week. In de Nederlandse voedingsindustrie bedroeg het wekelijkse aantal arbeidsuren voor deeltijders slechts 19,7 en in de Duitse slechts 18,8, waarmee ze onder het Europese gemiddelde bleven (20,7 uur/week).

Gemiddeld aantal arbeidsuren per week van deeltijders in de Europese voedingsindustrie in 2008

Bron: bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding(CRB) op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

Gebruikelijke gemiddelde wekelijkse arbeidsduur naar geslacht, statuut en arbeidsregeling in de voedingsindustrie

voltijs													
		1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Arbeiders	Mannen	38,8	38,8	38,8	39,1	40,2	39,8	38,4	38,8	38,6	38,7	38,6	38,5
	Vrouwen	38,5	38,8	39,1	39,2	38,5	39,1	38,4	38,1	38,3	38,4	37,8	37,4
	Totaal	38,7	38,8	38,9	39,1	39,8	39,6	38,4	38,6	38,5	38,6	38,4	38,2
Bedienden	Mannen	40,5	41,4	44,0	42,3	45,2	44,3	41,7	42,3	42,9	42,5	42,5	41,5
	Vrouwen	38,5	39,0	39,6	39,5	40,1	40,3	39,7	39,0	39,4	39,6	40,5	40,1
	Totaal	39,7	40,8	42,7	41,4	43,6	42,9	40,9	41,2	41,7	41,5	41,6	41,3
Totaal	Mannen	39,2	39,6	40,3	39,9	41,5	40,9	39,1	39,7	39,7	39,8	39,7	39,5
	Vrouwen	38,5	38,9	39,3	39,3	39,1	39,6	38,8	38,5	38,7	38,9	39,1	38,4
	Totaal	39,0	39,4	40,0	39,8	40,9	40,6	39,0	39,4	39,4	39,6	39,5	39,2
deeltijs													
		1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Arbeiders	Mannen	20,1	23,5	20,9	24,0	29,4	22,4	22,9	21,1	24,6	26,3	28,6	21,8
	Vrouwen	19,4	20,6	22,1	24,7	26,7	24,3	23,4	23,5	24,2	22,8	23,8	22,3
	Totaal	19,5	21,5	21,7	24,5	27,6	23,8	23,3	22,7	24,3	24,2	25,5	22,1
Bedienden	Mannen	24,2	30,0	23,6	25,2	28,3	29,1	22,7	24,2	27,5	23,2	25,1	30
	Vrouwen	23,8	26,1	22,9	22,4	23,7	23,1	24,9	23,7	26,4	26,8	26,3	24,9
	Totaal	23,9	26,4	23,0	22,8	23,9	26,1	24,6	23,7	26,6	26,3	26,2	25,4
Totaal	Mannen	21,1	24,0	21,5	24,2	29,3	26,2	22,9	21,4	25,4	25,8	28,0	22,8
	Vrouwen	21,1	22,5	22,5	23,9	25,6	23,9	24,0	23,6	25,2	24,6	25,1	23,6
	Totaal	21,1	22,9	22,2	24,0	26,5	24,4	23,8	23,0	25,3	24,9	25,8	23,4
totaal													
		1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Arbeiders	Mannen	38,3	38,3	38,0	38,6	39,6	39,1	37,7	37,6	37,5	37,8	38,0	36,9
	Vrouwen	33,1	34,6	34,8	35,1	35,1	35,0	33,6	32,5	33,6	34,1	33,7	32,4
	Totaal	36,9	37,3	37,1	37,6	38,3	38,0	36,3	36,2	36,3	36,8	36,8	35,6
Bedienden	Mannen	40,0	41,3	43,4	41,9	45,0	44,4	40,8	41,9	41,9	41,8	41,9	41,4
	Vrouwen	34,8	36,1	34,3	35,2	35,1	36,5	34,2	33,6	33,8	35,8	35,7	33,1
	Totaal	37,6	39,6	39,9	39,3	41,0	41,2	37,4	38,4	38,2	39,3	38,7	37,9
Totaal	Mannen	38,7	39,1	39,4	39,5	41,0	40,4	38,4	38,7	38,7	39,0	39,1	38,2
	Vrouwen	33,8	35,1	34,6	35,1	35,1	35,6	33,8	32,9	33,7	34,8	34,7	32,7
	Totaal	37,1	38,0	38,0	38,1	39,8	38,9	36,6	36,9	36,9	37,7	37,5	36,4

Bron: bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (CRB) op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (NIS)

Vaste en tijdelijke arbeidsplaatsen

In de onderstaande gegevens wordt een onderscheid gemaakt tussen vaste en tijdelijke arbeidsplaatsen. Een baan kan als tijdelijk worden beschouwd als de werkgever en de werknemer hebben afgesproken dat het einde van de arbeidsovereenkomst wordt bepaald door objectieve voorwaarden, zoals een precieze datum, de voltooiing van een opdracht of de terugkeer van de werknemer die tijdelijk werd vervangen.

In 2007 bedroeg het aandeel van de banen van onbepaalde duur (vaste arbeidsplaatsen) 90,7%, tegenover 9,3% voor de banen van bepaalde duur (tijdelijke arbeidsplaatsen). In 2008 is het aandeel van de vaste arbeidsplaatsen gekrompen tot 88,4% en is bijgevolg het aandeel van de tijdelijke arbeidsplaatsen toegenomen tot 11,3%. Ook op dit vlak speelt het heersende klimaat van onzekerheid een rol ten gevolge van de financiële crisis die in september 2008 in alle hevigheid losbarstte. In zo'n klimaat aarzelen de ondernemingen immers om nog personeel voor onbepaalde duur aan te werven.

Het groeiende aandeel van de tijdelijke jobs geldt evenzeer voor de mannen als voor de vrouwen. Dat aandeel steeg van 7,3% in 2007 tot 10,6% in 2008 voor de mannen en van 12,7% in 2007 tot 13,7% in 2008 voor de vrouwen.

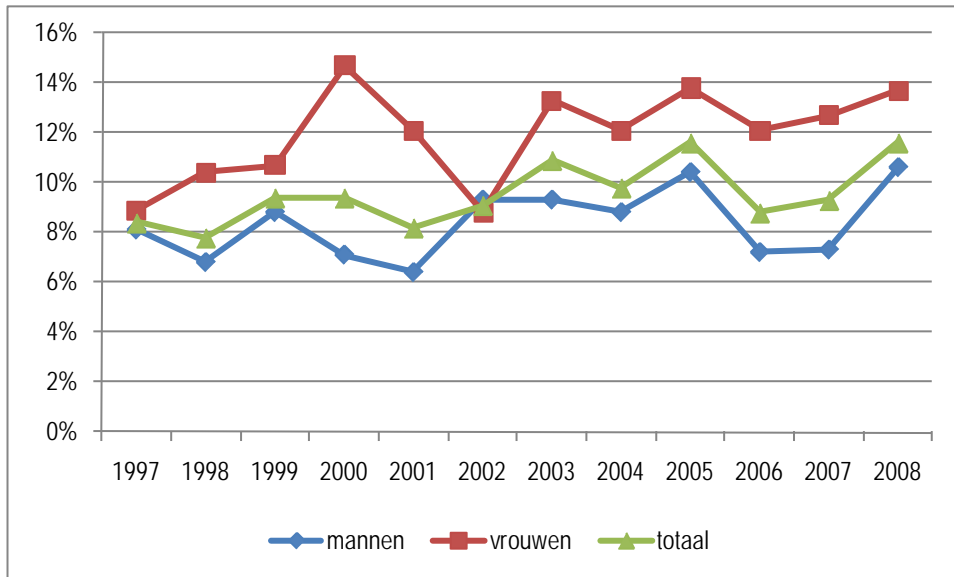
Een uitsplitsing naar beroepsstatuut bracht bovendien aan het licht dat meer arbeiders dan bedienden met een contract van bepaalde duur werkten: 12,4% van de arbeiders (9,4% voor mannen en 19,5% voor vrouwen) en slechts 3,7% van de bedienden (1,8% voor mannen en 5,5% voor vrouwen).

Vaste en tijdelijke arbeidsplaatsen in de voedingsindustrie

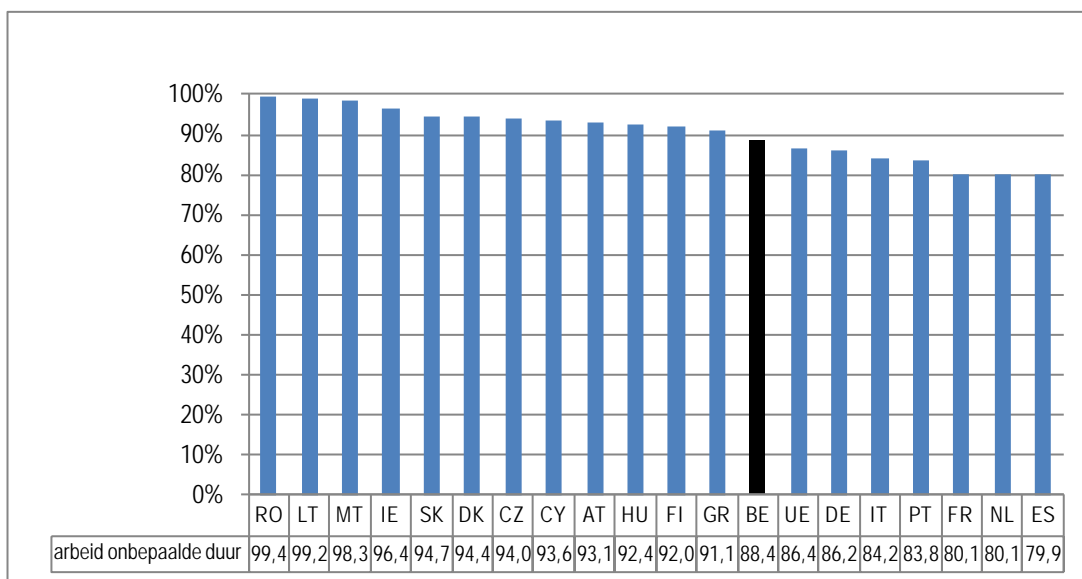
	Vast			Tijdelijk		
	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal
1997	91,9%	91,1%	91,6%	8,1%	8,9%	8,4%
1998	93,2%	89,6%	92,2%	6,8%	10,4%	7,8%
1999	91,2%	89,3%	90,6%	8,8%	10,7%	9,4%
2000	92,2%	85,3%	90,6%	7,1%	14,7%	9,4%
2001	93,6%	87,9%	91,8%	6,4%	12,1%	8,2%
2002	90,7%	91,2%	90,9%	9,3%	8,8%	9,1%
2003	90,7%	86,7%	89,1%	9,3%	13,3%	10,9%
2004	91,2%	87,9%	90,2%	8,8%	12,1%	9,8%
2005	89,6%	86,2%	88,4%	10,4%	13,8%	11,6%
2006	92,8%	87,9%	91,2%	7,2%	12,1%	8,8%
2007	92,7%	87,3%	90,7%	7,3%	12,7%	9,3%
2008	89,4%	86,3%	88,4%	10,6%	13,7%	11,6%

Bron: bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (CRB) op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (NIS)

Ontwikkeling van het aandeel van arbeidsplaatsen van bepaalde duur

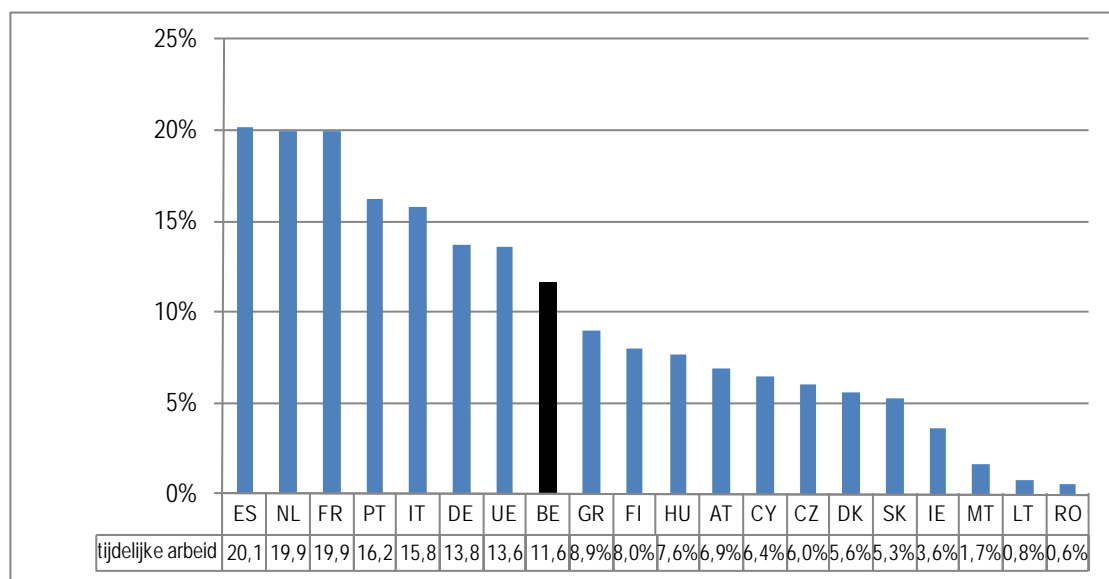
Binnen de Europese Unie bekleedt de Belgische voedingsindustrie een middenpositie wat het aantal werknemers met een contract van onbepaalde duur betreft (88,4%). Dit aandeel is hoger dan het Europese gemiddelde (86,4%) en dan het aandeel in de Duitse voedingsindustrie (86,2%). Het aandeel van de vaste banen in de Franse en de Nederlandse voedingsindustrie (80,1%) behoort dan weer, samen met dat in de Spaanse voedingsindustrie (79,9%), tot de laagste van Europa.

Aandeel van de werknemers met een overeenkomst voor onbepaalde duur
in de Europese voedingsindustrie in 2008

Bron: bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding(CRB) op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

Als we het aandeel van de tijdelijke werknemers bekijken, krijgen we een omgekeerde rangschikking.

Aandeel tijdelijke arbeid in de Europese voedingsindustrie in 2008

Bron: bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding(CRB) op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

Atypische arbeid

De enquête naar de arbeidskrachten bevat interessante gegevens over het belang van de verschillende vormen van atypische arbeid, nl. avondwerk, nachtwerk, zaterdags- en zondagswerk en thuiswerk.

De antwoorden van de ondervraagde personen werden, zoals bij de voorgaande enquêtes, voor elke categorie in drie groepen ingedeeld: personen die gewoonlijk, soms of nooit volgens een bepaald stelsel werken. Duidelijkheidshalve vergelijken we de toestand in de Belgische voedingsindustrie voor alle vormen van atypische arbeid enkel met de situatie in de drie buurlanden (Duitsland, Frankrijk, Nederland) en met het Europese gemiddelde.

De enquête naar de arbeidskrachten van 2008 bracht een onderbreking van de groei van atypische arbeid aan het licht, wat tot uiting kwam in een terugkeer naar de situatie van 2006 wat betreft het percentage werknemers dat verklaart een "normaal arbeidsstelsel" te hebben.

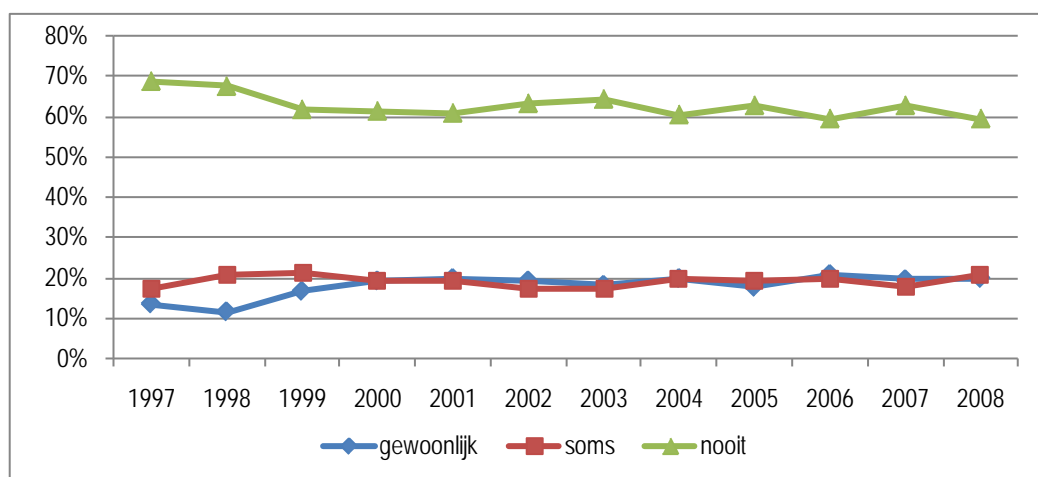
Een waarneming op langere termijn toont evenwel aan dat het percentage werknemers (mannen + vrouwen) dat verklaart nooit 's avonds te werken in twaalf jaar tijd is gedaald van 68,9% tot 59,5%. De toename van avondwerk is vooral zichtbaar in het aantal mannen die gewoonlijk 's avonds werken: hun aandeel groeit van 13,0% in 1997 tot 22,3% in 2008. Bovendien verklaren meer vrouwen soms 's avonds te werken (8,8% in 1997 en 12,6% in 2008).

Avondwerk in de voedingsindustrie

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Mannen												
gewoonlijk	13,0%	12,4%	18,6%	20,0%	21,6%	21,9%	19,8%	23,1%	19,8%	24,2%	22,6%	22,3%
soms	21,8%	25,3%	23,2%	23,6%	22,6%	20,7%	20,7%	21,9%	23,0%	23,0%	20,8%	24,5%
nooit	65,2%	62,3%	58,1%	56,5%	55,8%	57,4%	59,4%	55,0%	57,2%	52,8%	56,6%	53,2%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Vrouwen												
gewoonlijk	14,6%	9,5%	12,4%	17,8%	16,2%	13,0%	15,3%	12,5%	14,1%	14,1%	14,1%	15,2%
soms	8,8%	9,0%	17,2%	9,2%	11,4%	9,6%	12,0%	14,6%	13,1%	12,5%	12,0%	12,6%
nooit	76,6%	81,5%	70,2%	73,1%	72,4%	77,5%	72,7%	72,9%	72,8%	73,4%	73,9%	72,2%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Totaal												
gewoonlijk	13,6%	11,6%	16,7%	19,3%	19,9%	19,3%	18,2%	19,9%	17,7%	20,9%	19,6%	19,9%
soms	17,6%	20,7%	21,5%	19,3%	19,2%	17,4%	17,4%	19,6%	19,5%	19,6%	17,6%	20,6%
nooit	68,9%	67,6%	61,8%	61,4%	60,9%	63,3%	64,4%	60,5%	62,8%	59,5%	62,8%	59,5%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (CRB) op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (NIS)

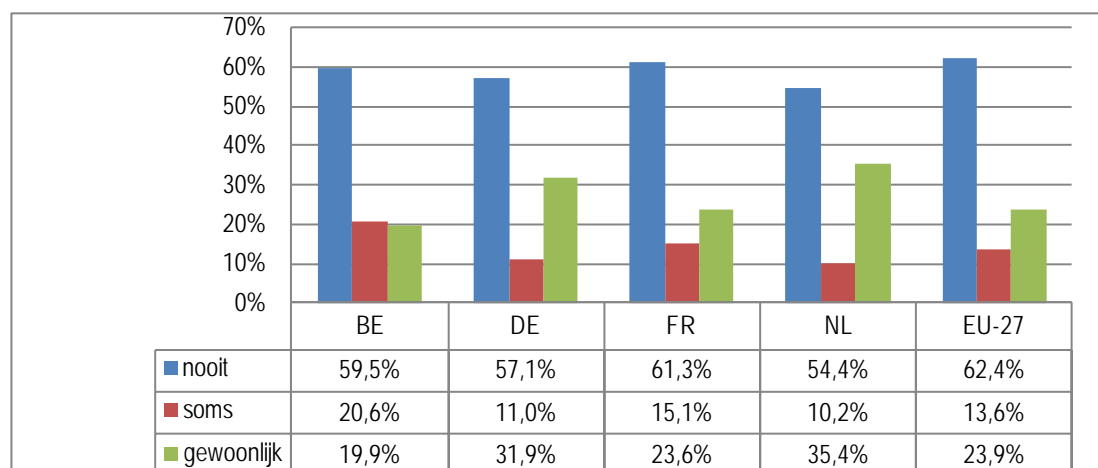
Avondwerk in de voedingsindustrie

Uit een vergelijking met de situatie die in de Europese voedingsindustrieën wordt vastgesteld, blijkt dat in 2008 het aandeel van de werknemers die nooit 's avonds werken in de Franse voedingsindustrie het hoogst is (61,3%). De Belgische voedingsindustrie komt op de tweede plaats met een aandeel van 59,5%, dat groter is dan dat in de Duitse en de Nederlandse voedingsindustrieën (resp. 57,1% en 54,4%).

Men zal ook bemerken dat de Nederlandse voedingsindustrie zich onderscheidt door het hoogste aandeel werknemers die verklaren gewoonlijk 's avonds te werken (35,4%) en dat dit cijfer het laagst is in de Belgische voedingsindustrie (19,9%); dat lage cijfer wordt evenwel ten dele gecompenseerd door een groter aandeel werknemers die verklaren soms 's avonds te werken.

Aandeel van het avondwerk in de Europese voedingsindustrie in 2008

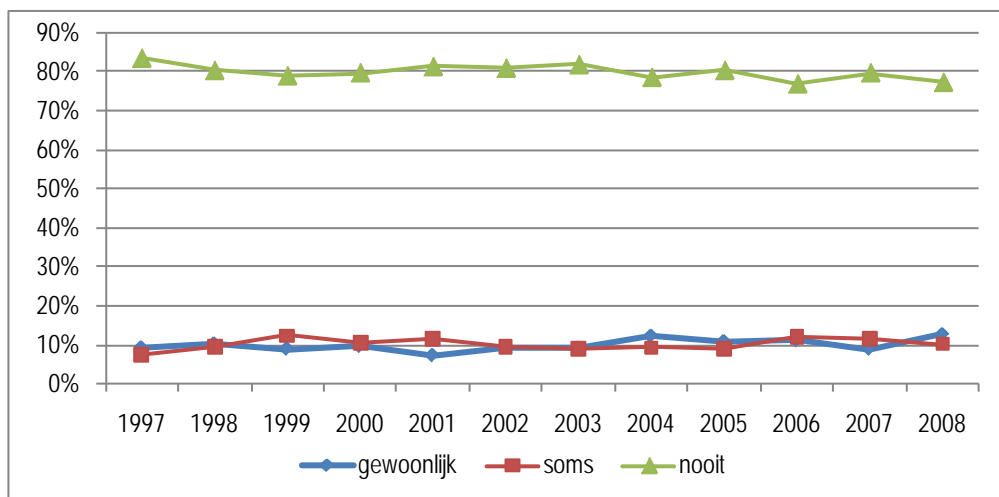
Hoewel in de Belgische voedingsindustrie minder 's nachts wordt gewerkt, is de ontwikkeling de voorbije twaalf jaar ook significant: het aandeel van de werknemers die nooit 's nachts werken is teruggelopen van 83,5% in 1997 tot 77,2% in 2008. Van de overige 22,8% werkte 12,6% gewoonlijk 's nachts, wat het hoogste cijfer is van de beschouwde periode, en 10,2% soms 's nachts.

Nachtwerk in de voedingsindustrie

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Mannen												
gewoonlijk	12,9%	12,8%	12,6%	12,2%	10,0%	12,5%	11,3%	15,6%	15,5%	14,6%	12,7%	16,5%
soms	10,6%	12,8%	15,6%	14,6%	15,0%	12,9%	13,3%	11,7%	12,2%	15,3%	14,9%	13,9%
nooit	76,6%	74,5%	71,8%	73,2%	75,0%	74,5%	75,3%	72,7%	72,3%	70,1%	72,3%	69,6%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Vrouwen												
gewoonlijk	1,4%	3,7%	0,6%	3,6%	1,0%	2,4%	5,4%	4,4%	2,2%	3,7%	2,1%	4,6%
soms	0,6%	0,8%	4,3%	1,5%	3,5%	1,7%	2,3%	4,1%	2,9%	5,3%	5,1%	2,6%
nooit	98,0%	95,5%	95,2%	95,0%	95,5%	95,9%	92,3%	91,5%	94,9%	91,0%	92,7%	92,8%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Totaal												
gewoonlijk	9,2%	10,2%	8,9%	9,6%	7,2%	9,5%	9,1%	12,2%	10,8%	11,1%	8,9%	12,6%
soms	7,4%	9,4%	12,4%	10,7%	11,5%	9,6%	9,1%	9,3%	8,9%	12,1%	11,4%	10,2%
nooit	83,5%	80,3%	78,9%	79,7%	81,3%	80,9%	81,8%	78,5%	80,3%	76,8%	79,7%	77,2%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

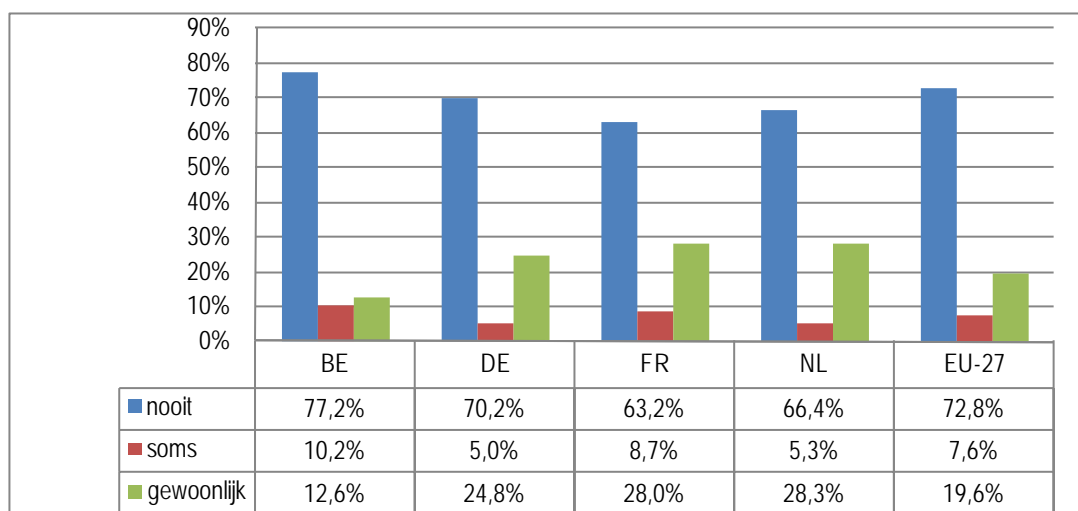
Bron: bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (CRB) op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (NIS)

Nachtwerk in de voedingsindustrie

Uit de onderstaande grafiek blijkt evenwel dat het aandeel van nachtarbeid in de Belgische voedingsindustrie beperkter blijft dan in de buurlanden. In de Belgische voedingsindustrie bedroeg het aandeel van de werknemers die gewoonlijk 's nachts werken immers 12,6%, tgv. 28,3% in de Nederlandse, 28% in de Franse en 24,8% in de Duitse voedingsindustrie en 19,6% gemiddeld in de Europese Unie.

Aandeel van het nachtwerk in de Europese voedingsindustrie in 2008

De ontwikkeling van weekendwerk is minder evident: er is hoogstens een verschuiving van het aantal personen die verklaarden soms 's zaterdags of 's zondags te werken ten gunste van die welke verklaren gewoonlijk 's zaterdags of 's zondags te werken.

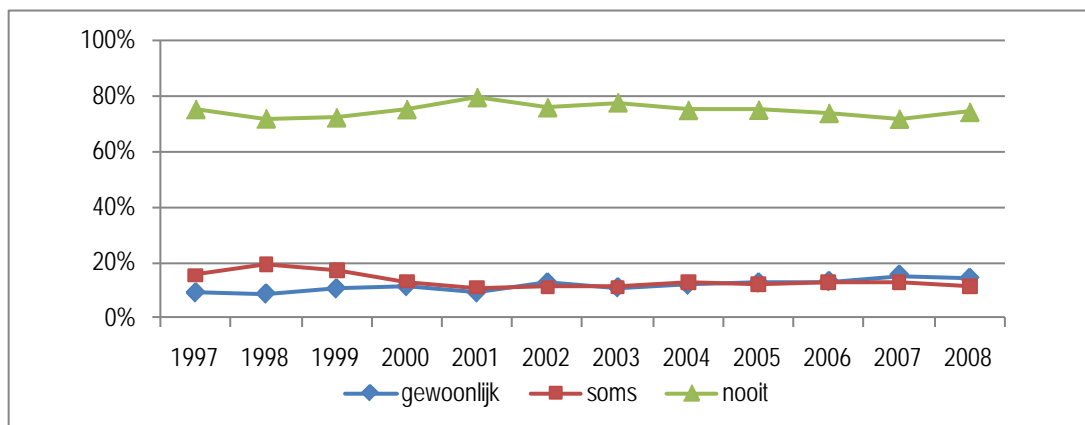
In 2008 verklaarde 14,3% van de werknemers van de Belgische voedingsindustrie gewoonlijk, 11,4% soms en 74,3% nooit 's zaterdags te werken. Voor zondagswerk bedroegen deze percentages resp. 9,5%, 7,8% en 82,7%.

Zaterdagwerk in de voedingsindustrie

Zaterdagwerk in de voedingsindustrie

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
gewoonlijk	9,2%	8,8%	10,6%	11,4%	9,2%	12,7%	11,0%	11,9%	12,7%	13,2%	15,4%	14,3%
soms	15,4%	19,3%	17,1%	13,2%	11,1%	11,2%	11,2%	13,0%	12,2%	12,9%	12,8%	11,4%
nooit	75,3%	71,9%	72,3%	75,3%	79,7%	76,0%	77,8%	75,0%	75,1%	73,9%	71,8%	74,3%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Zaterdagwerk in de voedingsindustrie

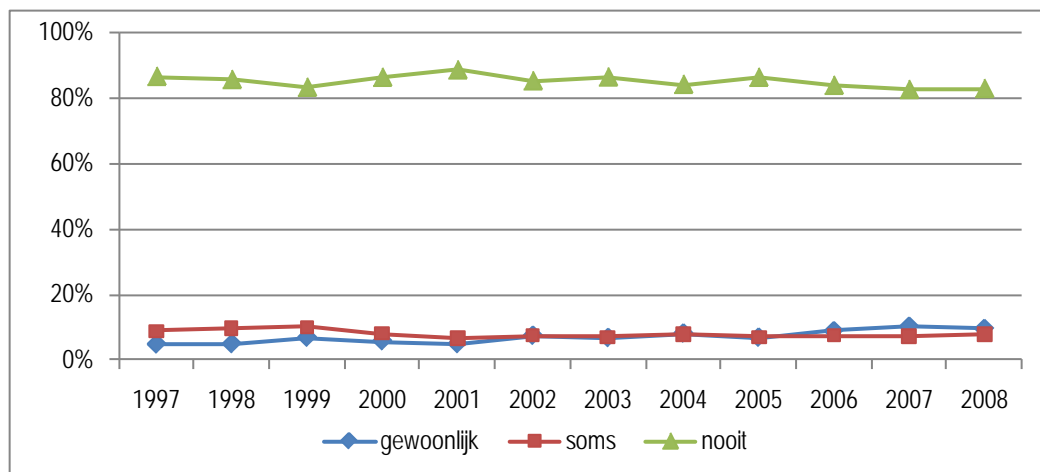

Zondagwerk in de voedingsindustrie

Zondagwerk in de voedingsindustrie

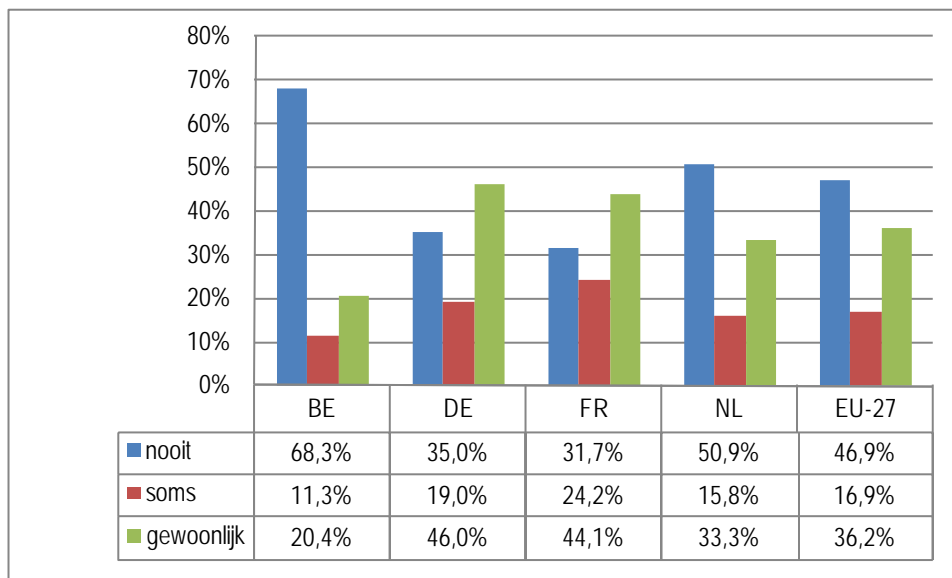
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
gewoonlijk	4,7%	4,8%	6,8%	5,7%	4,8%	7,4%	6,7%	8,1%	6,8%	8,8%	10,2%	9,5%
soms	8,8%	9,6%	10,1%	8,1%	6,7%	7,5%	7,0%	7,9%	7,0%	7,5%	7,4%	7,8%
nooit	86,5%	85,5%	83,1%	86,2%	88,5%	85,1%	86,3%	84,0%	86,2%	83,7%	82,4%	82,7%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Zondagwerk in de voedingsindustrie

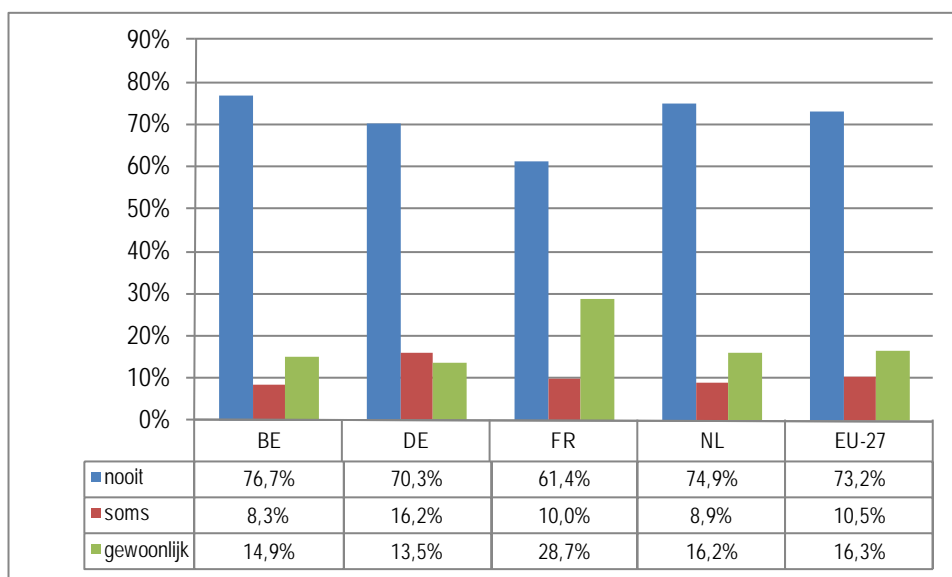

Uit de onderstaande grafieken blijkt dat ook weekendwerk (zaterdag of zondag) – net zoals nachtwerk – in de Belgische voedingsindustrie minder verspreid is dan bij haar Duitse, Franse of Nederlandse concurrenten. (Opmerking: de hieronder opgenomen cijfers hebben betrekking op de totale werkgelegenheid, d.w.z. voor loontrekkers en zelfstandigen samen).

Aandeel van het zaterdagwerk in de Europese voedingsindustrie in 2008

Aandeel van het zondagwerk in de Europese voedingsindustrie in 2008

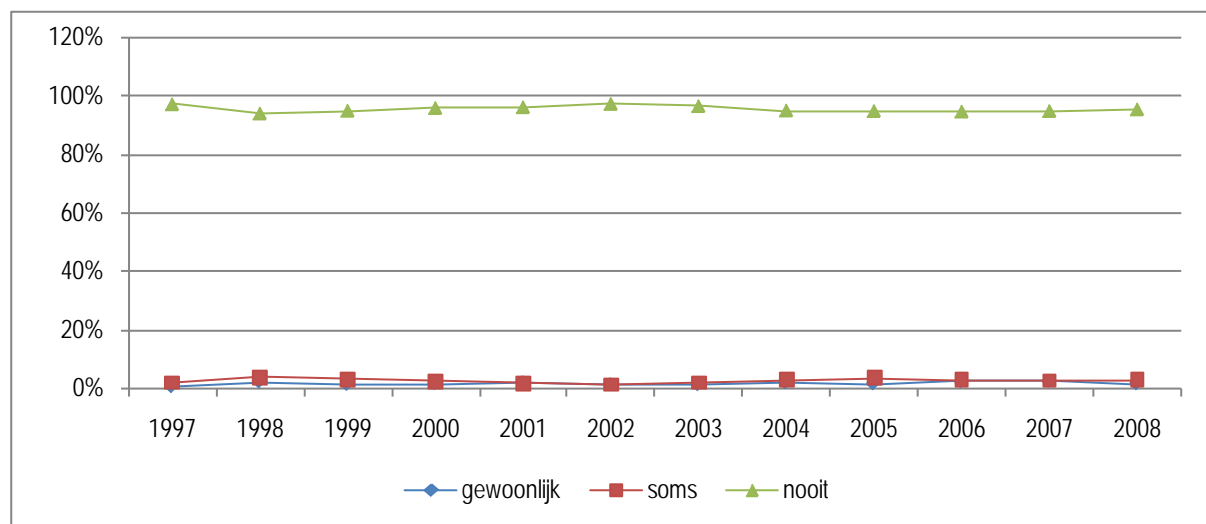

Thuiswerk komt nog altijd weinig voor, ook bij onze belangrijkste concurrenten.

Thuiswerk in de voedingsindustrie

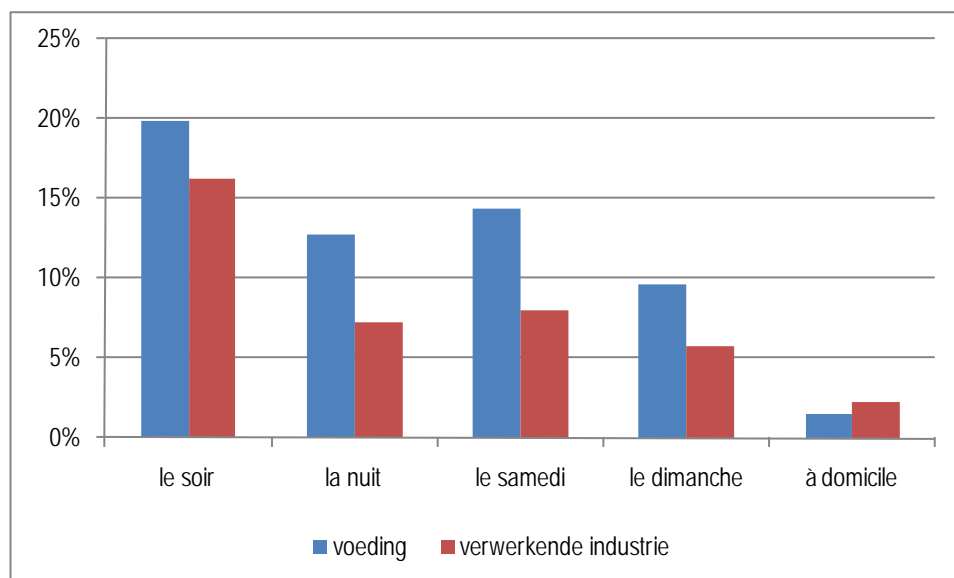
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
gewoonlijk	0,6%	2,3%	1,4%	1,7%	2,0%	1,3%	1,3%	2,0%	1,6%	2,4%	2,5%	1,6%
soms	2,1%	3,8%	3,1%	2,5%	1,8%	1,4%	2,1%	3,0%	3,7%	3,0%	2,7%	3,0%
nooit	97,3%	93,9%	94,9%	95,9%	96,2%	97,4%	96,6%	95,0%	94,8%	94,6%	94,8%	95,4%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Thuiswerk in de voedingsindustrie

Tot slot van dit hoofdstuk over de verschillende vormen van atypische arbeid hebben we de situatie in de voedingsindustrie vergeleken met de gemiddelde situatie in de Belgische verwerkende industrie in haar geheel. De resultaten van onze berekeningen zijn samengevat in de onderstaande grafiek.

Aandeel van de loontrekkers die gewoonlijk 's avonds, 's nachts, in het weekend of thuis werken in de voedingsindustrie en in de verwerkende industrie in 2008

Werktijdsregeling

De enquêtes naar de arbeidskrachten geven ook meer details over de werktijdsregelingen. Zo kan een onderscheid worden gemaakt tussen de werknemers die "identieke", d.w.z. "normale", arbeidstijden hebben en zij die een bijzondere werktijdsregeling hebben (arbeid in twee, drie of vier ploegen, vrijwillige of opgelegde glijdende werktijden, gespreide werktijden e.a.).

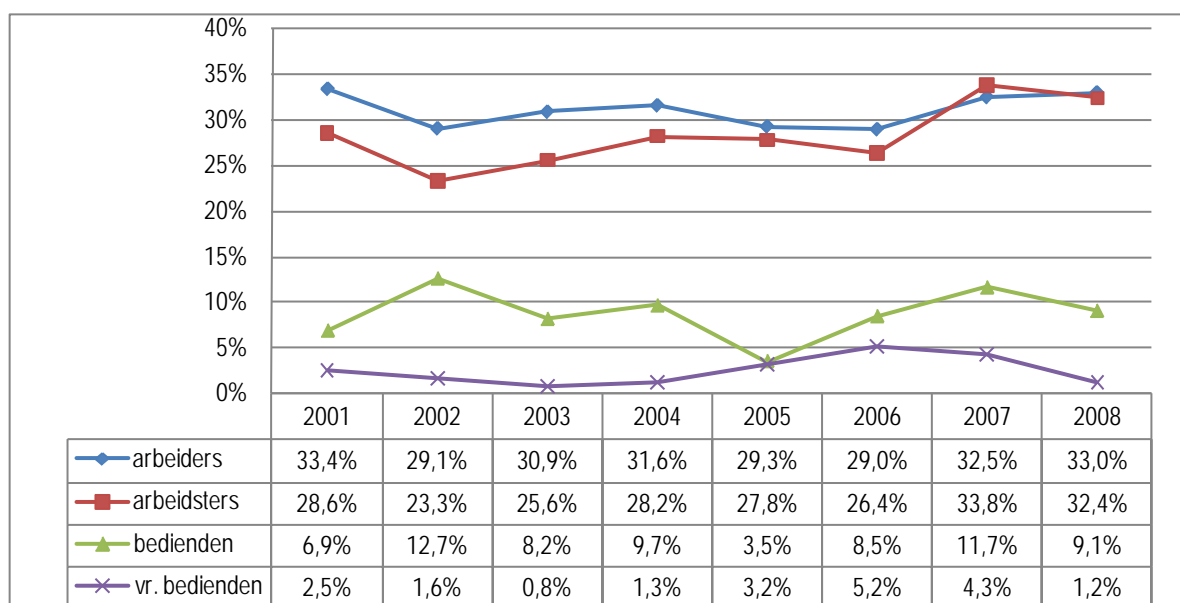
Identieke werktijden

Het aandeel van de werknemers met "identieke werktijden" – d.w.z. die hun werk op een welbepaald uur moeten beginnen en beëindigen, m.i.v. personen die bv. van maandag tot donderdag tot 17.30 uur werken en op vrijdag om 15.30 uur stoppen – is in 2008 lichtjes gestegen: van 61,4% in 2007 tot 63,2% in 2008. Deze lichte toename is waarneembaar bij zowel de arbeiders (van 56,1% in 2007 tot 58,8% in 2008) als de bedienden (van 70,9% in 2007 tot 71,6% in 2008).

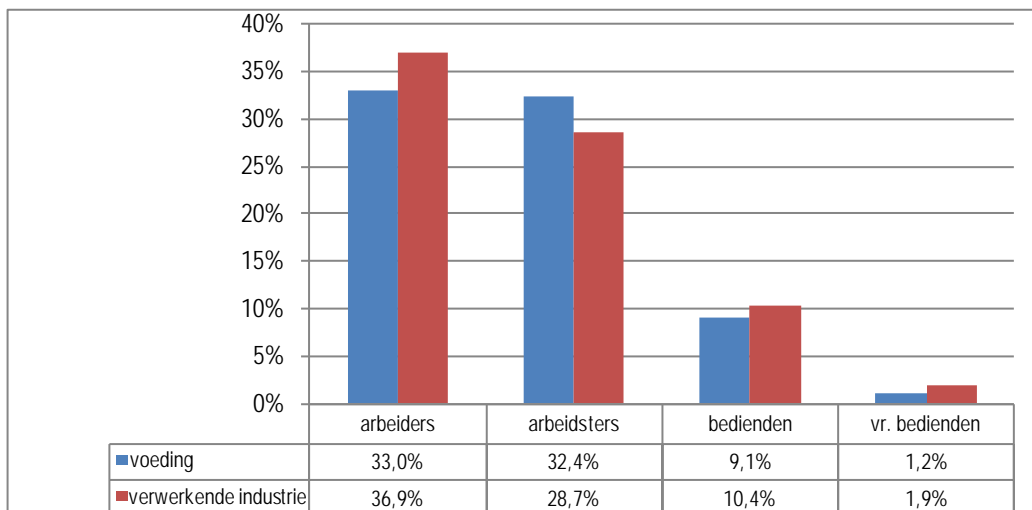
Ploegenarbeid

Bij de meeste bijzondere werktijdsregelingen gaat het om ploegenarbeid; ploegenarbeid maakte in 2008 immers maar liefst 23,6% van de totale werkgelegenheid in de voedingsindustrie uit. Een verdeling naar beroepsstatuut toont evenwel aan dat vooral arbeiders in dit stelsel werken. In 2008 werkte 33% van de arbeiders en 32,4% van de arbeidsters in ploegen, tgv. 5,8% van de bedienden (mannen + vrouwen). Uit de onderstaande tweede grafiek blijkt dat dit geen typisch kenmerk is voor de voedingsindustrie, maar dat dit voor alle industrietakken geldt. In de voedingssector werken wel iets minder arbeiders en iets meer arbeidsters in ploegen dan gemiddeld in de gezamenlijke verwerkende industrietakken.

Ontwikkeling van de ploegenarbeid in de voedingsindustrie

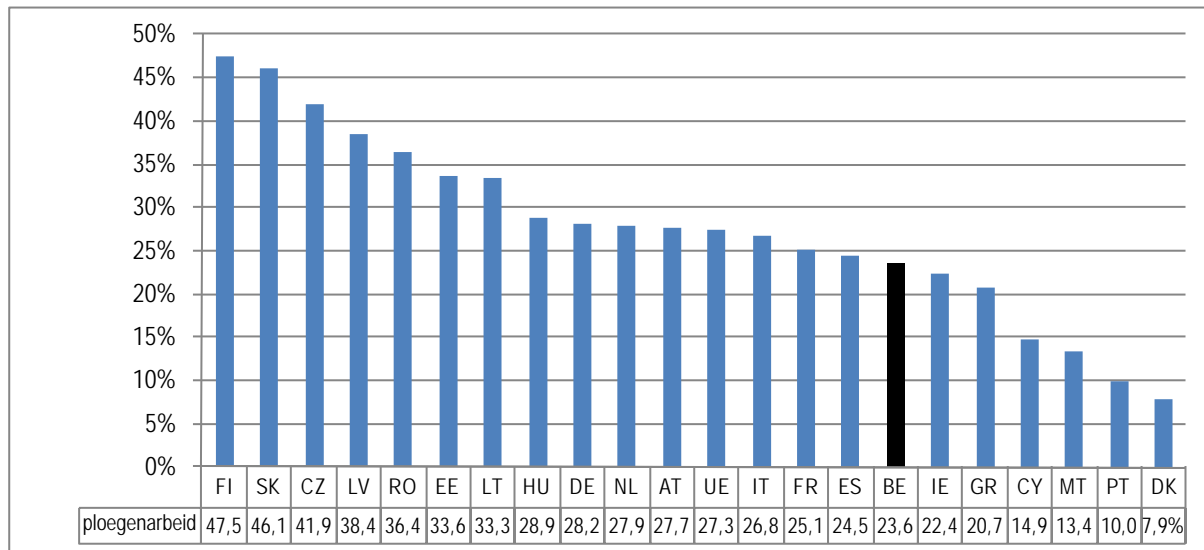

Aandeel van ploegenarbeid in de voedingsindustrie en de verwerkende industrie naar beroepsstatuut en geslacht in 2008

In vergelijking met de andere Europese voedingsindustrieën behoort het aandeel werknemers die in de Belgische voedingsindustrie in ploegen werken zo te zien echter tot de laagste van Europa. Het aandeel werknemers dat in België in ploegen werkt, bedraagt 23,6%, tgv. 28,2% in de Duitse, 27,9% in de Nederlandse en 25,1% in de Franse voedingsindustrie; het Europese gemiddelde bedraagt 27,3%.

Aandeel van ploegenarbeid in de Europese voedingsindustrie in 2008

Bron: bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding(CRB) op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

Glijdende en gespreide werktijden

Voor de andere arbeidssystemen onderstrepen we in het kort dat vooral bedienden kunnen kiezen voor glijdende werktijden (10,3% van de bedienden, tgv. 1,0% van de arbeiders). Er wordt daarentegen slechts een klein verschil vastgesteld tussen het percentage bedienden en het percentage arbeiders met opgelegde flexibele uren (6,5% van de bedienden; 5,5% van de arbeiders). Ten slotte is het aandeel van de werknemers in de voedingsindustrie met gespreide werktijden, i.t.t. de sectoren distributie, reiniging en gezondheidszorg, vrij marginaal (0,6%). Hetzelfde geldt in onze buurlanden.

Werkrooster in 2008

Arbeiders	Mannen	Vrouwen	Totaal
Arbeid in twee ploegen	15,7%	24,0%	18,0%
Arbeid in drie ploegen	16,1%	7,2%	13,6%
Arbeid in vier of meer ploegen	1,2%	1,2%	1,2%
Gekozen variabele werktijden	1,4%	-	1,0%
Opgelegde variabele werktijden	6,4%	3,4%	5,5%
Gespreide werktijden	0,8%	-	0,6%
Ander werkrooster	1,3%	1,3%	1,3%
Subtotaal	42,9%	37,0%	41,2%
Identieke werktijden	57,1%	63,0%	58,8%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (CRB) op EAK-basis (NIS)

Werkrooster in 2008

Bedienden	Mannen	Vrouwen	Totaal
Arbeid in twee ploegen	5,0%	1,2%	3,4%
Arbeid in drie ploegen	2,9%	0,0%	1,7%
Arbeid in vier of meer ploegen	1,2%	0,0%	0,7%
Gekozen variabele werktijden	12,3%	7,3%	10,3%
Opgelegde variabele werktijden	3,4%	11,0%	6,5%
Gespreide werktijden	1,2%	0,0%	0,7%
Ander werkrooster	7,2%	1,8%	5,0%
Subtotaal	33,3%	21,3%	28,4%
Identieke werktijden	66,7%	78,7%	71,6%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (CRB) op EAK-basis (NIS)

Werkrooster in 2008

Arbeiders + bedienden	Mannen	Vrouwen	Totaal
Arbeid in twee ploegen	12,5%	14,2%	13,1%
Arbeid in drie ploegen	12,2%	4,1%	9,5%
Arbeid in vier of meer ploegen	1,2%	0,7%	1,0%
Gekozen variabele werktijden	4,7%	3,1%	4,2%
Opgelegde variabele werktijden	5,5%	6,7%	5,9%
Gespreide werktijden	1,0%	0,0%	0,6%
Ander werkrooster	3,1%	1,5%	2,6%
Subtotaal	40,1%	30,3%	36,8%
Identieke werktijden	59,9%	68,7%	63,2%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (CRB) op EAK-basis (NIS)

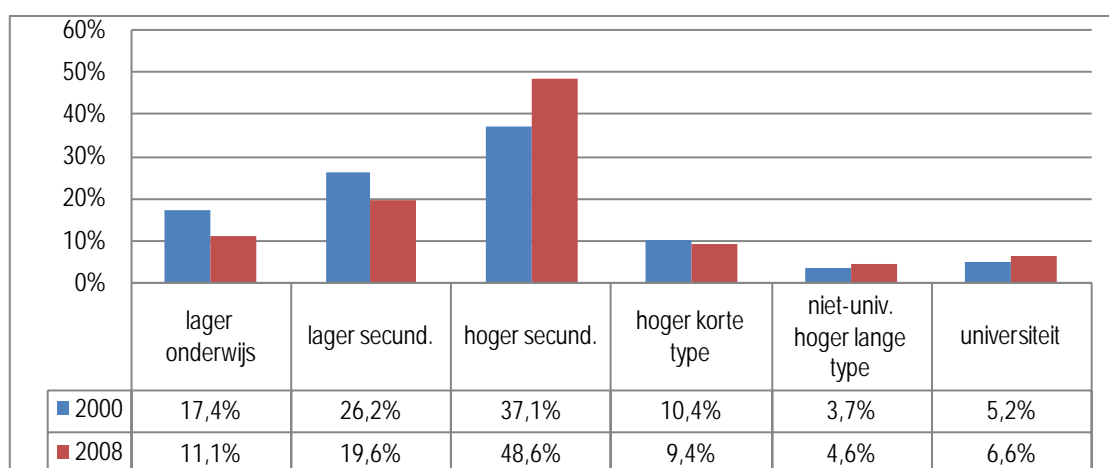
Opleidingsniveau

Volgens de recentste enquête naar de arbeidskrachten van 2008 is 30,7% van de werknemers in de voedingsindustrie laaggeschoold: 11,1% heeft een diploma lager onderwijs en 19,6% een diploma lager secundair onderwijs.

48,6% van de werknemers heeft een diploma hoger secundair onderwijs behaald.

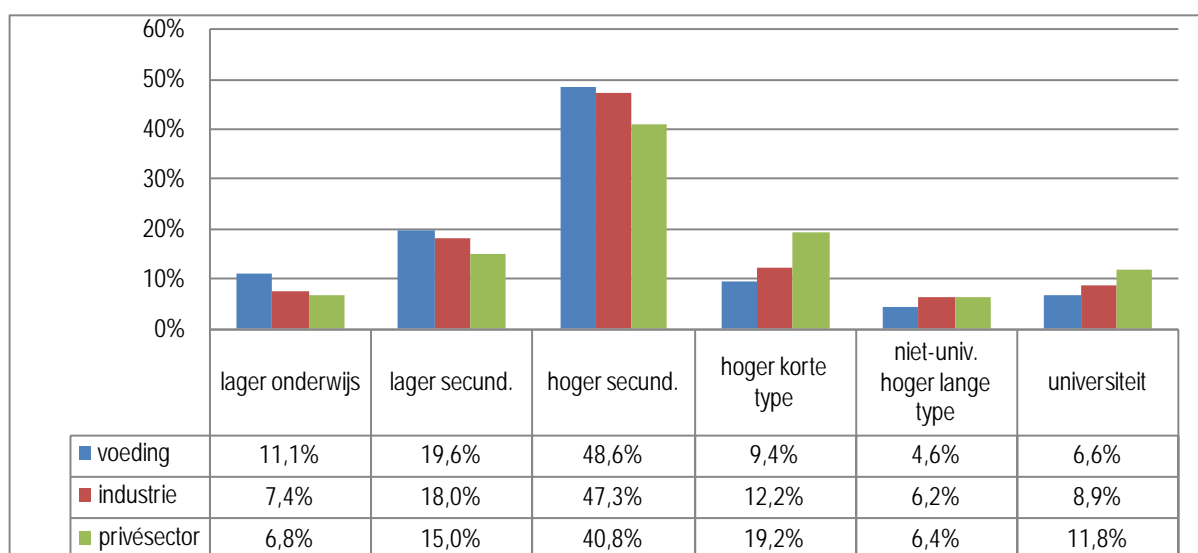
Het geschoold of hooggeschoold personeel is goed voor 20,6%: 9,4% van hen heeft een diploma hoger onderwijs van het korte type, 4,6% een diploma hoger niet-universitair onderwijs van het lange type en 5,8% een universitair diploma.

Opleidingsniveau in de voedingsindustrie

De bovenstaande grafiek brengt bovendien de sterke inkrimping van het aandeel van laaggeschoolde werknemers (lager onderwijs of lager secundair onderwijs) in de periode 2000-2008 ten gunste van de werknemers met een diploma hoger secundair onderwijs en, in mindere mate, een groei van het aandeel van het personeel met een diploma van het universitair of niet-universitair hoger onderwijs aan het licht. Dit heeft tot gevolg dat het verschil tussen het kwalificatiepeil in de voedingsindustrie en het gemiddelde opleidingsniveau in de verwerkende industrie kleiner wordt.

Opleidingsniveau in het Belgische bedrijfsleven in 2008

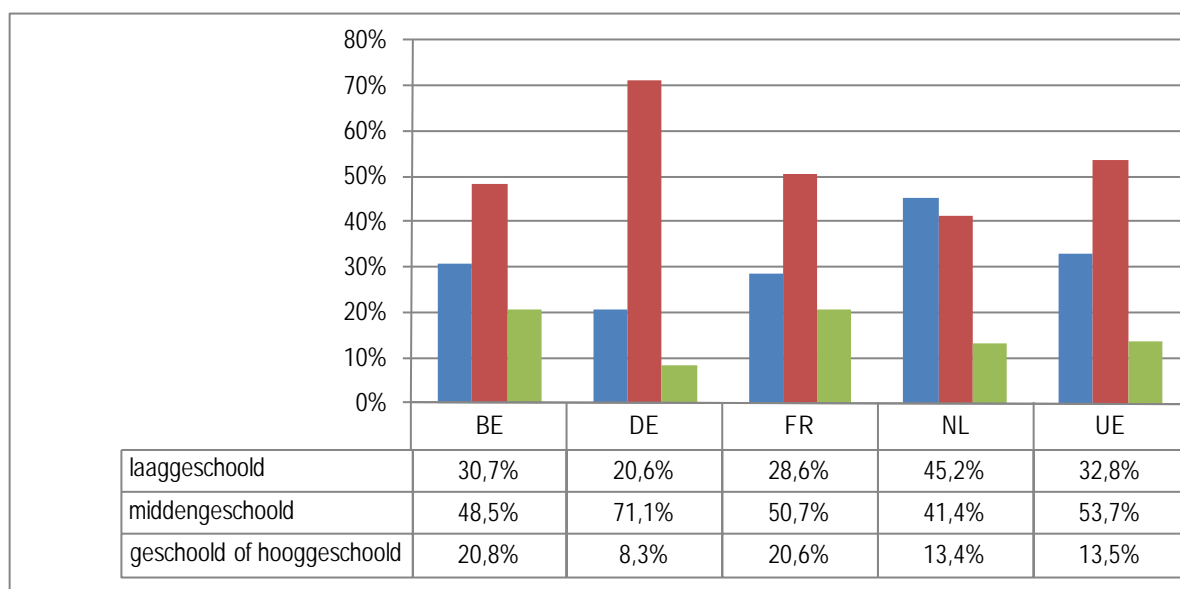
Om het opleidingsniveau van de werknemers in de Belgische voedingsindustrie te vergelijken met dat in de voedingsindustrieën van de buurlanden en van de Europese Unie van de 27, werden drie grote groepen onderscheiden: laaggeschoolden (lager en lager secundair onderwijs), middengeschoolden (hoger secundair), geschoolden en hooggeschoolden (hoger onderwijs korte en lange type en universiteit).

De onderstaande grafiek wijst uit dat de Belgische en de Franse voedingsindustrieën het grootste aandeel geschoolde en hooggeschoolde werknemers telt. De Belgische voedingsindustrie kent immers een aandeel van 20,6% geschoold en hooggeschoold personeel, tegenover een Europees gemiddelde van 13,5%. In de buurlanden bedraagt dat aandeel 16,6% in Nederland, 13,9% in Frankrijk en 9,3% in Duitsland.

Het aandeel laaggeschoolde werknemers in de Belgische voedingsindustrie (32,3%) benadert daarentegen het aandeel in de Franse voedingsindustrie (31,9%) en ligt iets boven het Europese gemiddelde (30,9%). Het is evenwel duidelijk kleiner dan in Nederland (42,3%).

De Duitse voedingsindustrie, van haar kant, onderscheidt zich door een klein percentage laaggeschoolde werknemers (23,8%) en een hoog percentage middengeschoolden (66,8%). Dergelijke verschillen met de Belgische, Franse en Nederlandse concurrenten – die ook waarneembaar zijn in de verwerkende industrie in haar geheel en in de gehele Duitse economie – maken duidelijk dat de Duitse onderwijssystemen andere doelstellingen nastreven en anders werken dan die van de andere landen: de scholingsgraad is daar doorslaggevend voor bepaalde banen, terwijl de beroepsopleiding vaak een algemeen diploma kan vervangen in Duitsland. Beroepsopleiding is er bovendien gevalideerd en dus erkend.

Kwalificatiepeil in de Europese voedingsindustrieën in 2008

Leeftijdsstructuur van de werkgelegenheid

We zetten dit onderzoek voort met een korte analyse van de leeftijdsstructuur van de werkgelegenheid.

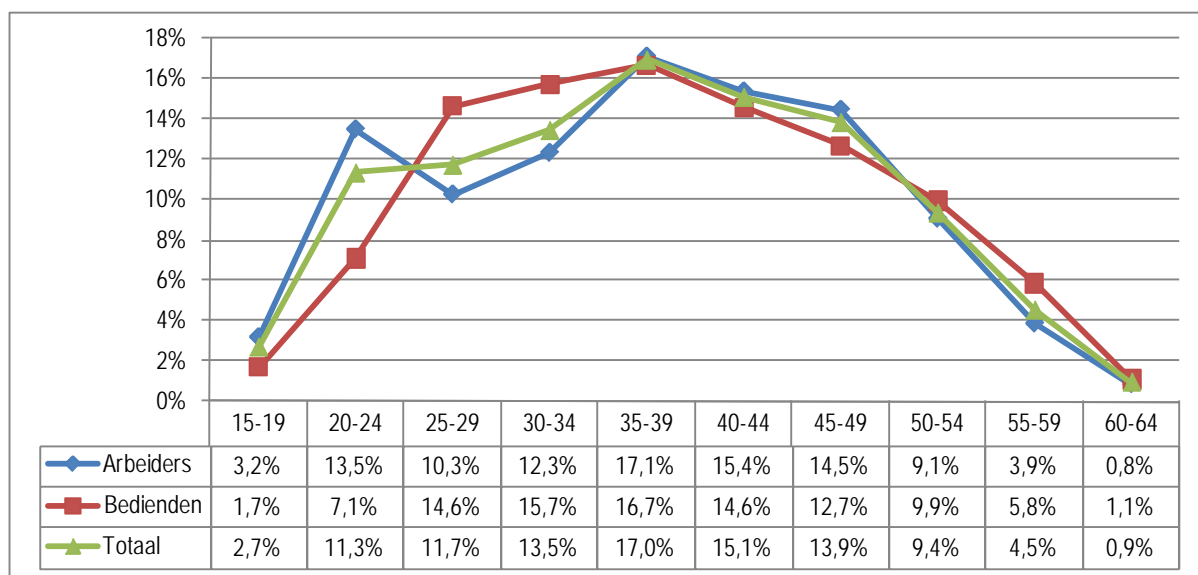
De gemiddelde leeftijd van de werknemers in de voedingsindustrie ligt in de categorie van 35 - 39 jaar.

De twee onderstaande grafieken brengen wel duidelijke verschillen in de leeftijdsstructuur aan het licht volgens het beroepsstatuut, het geslacht en het opleidingsniveau van de werknemers.

De mediaanleeftijd van de arbeiders, de grootste groep in de voedingsindustrie, is dezelfde als de gemiddelde leeftijd. Voor de mannelijke bedienden ligt de mediaanleeftijd tussen 40 en 44 jaar, terwijl die voor de vrouwelijke bedienden in de categorie van 30 – 34 jaar ligt..

Uit de eerste grafiek blijkt inderdaad, enerzijds, dat de bedienden als gevolg van hun hoger opleidingsniveau later op de arbeidsmarkt terechtkomen dan de arbeiders en, anderzijds, dat bij de 50-plussers minder arbeiders dan bedienden zijn (resp. 13,8% en 16,8%).

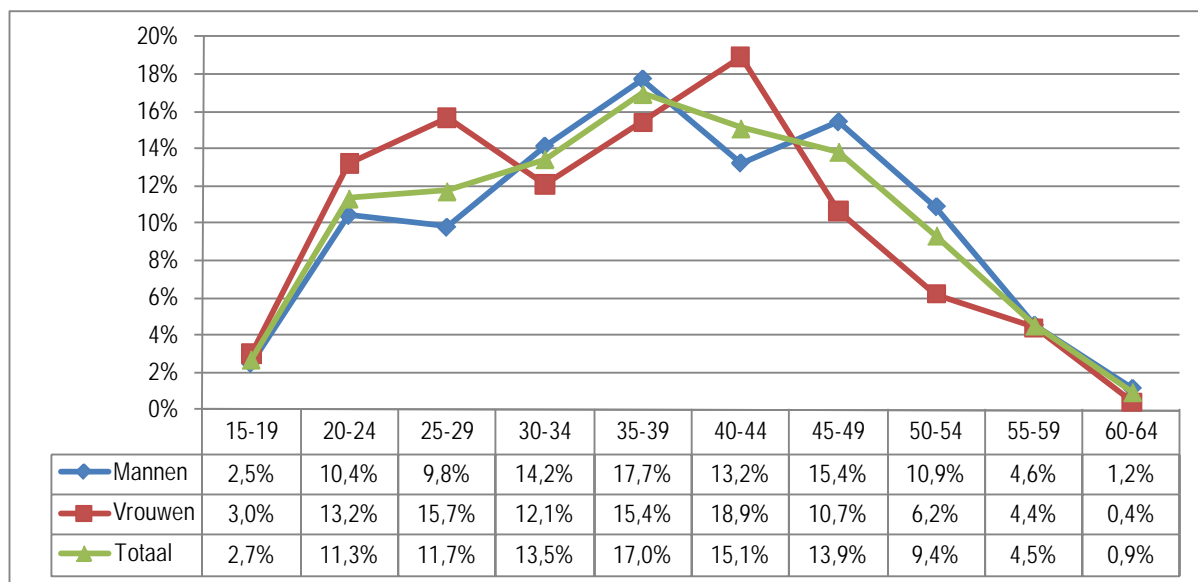
Leeftijdsstructuur naar beroepsstatuut van de werknemers in de voedingsindustrie in 2008

Bovendien toont de tweede grafiek aan dat er duidelijk meer jonge vrouwen van 25 tot 29 jaar aanwezig zijn dan gemiddeld. Tussen de 30 en 34 jaar verkleint dit aandeel omwille van het moederschap en de opvoeding van kleine kinderen.

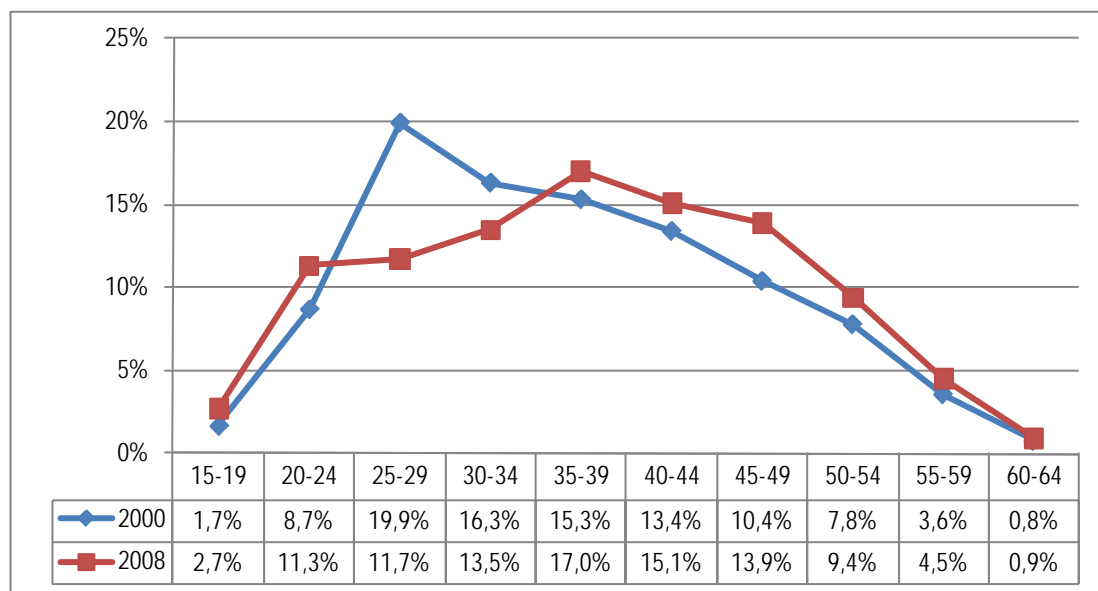
Voorts blijken vrouwelijke werknemers ook vroeger te stoppen dan mannen. Dit geldt bovendien meer voor laag- of middengeschoolde vrouwelijke bedienden dan voor arbeidsters. De verklaring hiervoor is dat de eerste groep meer geneigd is met brugpensioenen te gaan en dat hun inkomen vaak nog het tweede inkomen van het gezin uitmaakt.

Leeftijdsstructuur naar geslacht van de werknemers in de voedingsindustrie in 2008

Een terugblik op de leeftijdsstructuur van de werknemers in de voedingsindustrie gedurende de afgelopen jaren brengt evenwel aan het licht dat de gemiddelde leeftijd duidelijk stijgt en dit ongeacht het beroepsstatuut of het geslacht. Sinds 2000 is het aantal 20- tot 34-jarigen immers constant gedaald en het aantal 40-plussers gestegen. Het Generatiepact heeft deze trend nog versterkt.

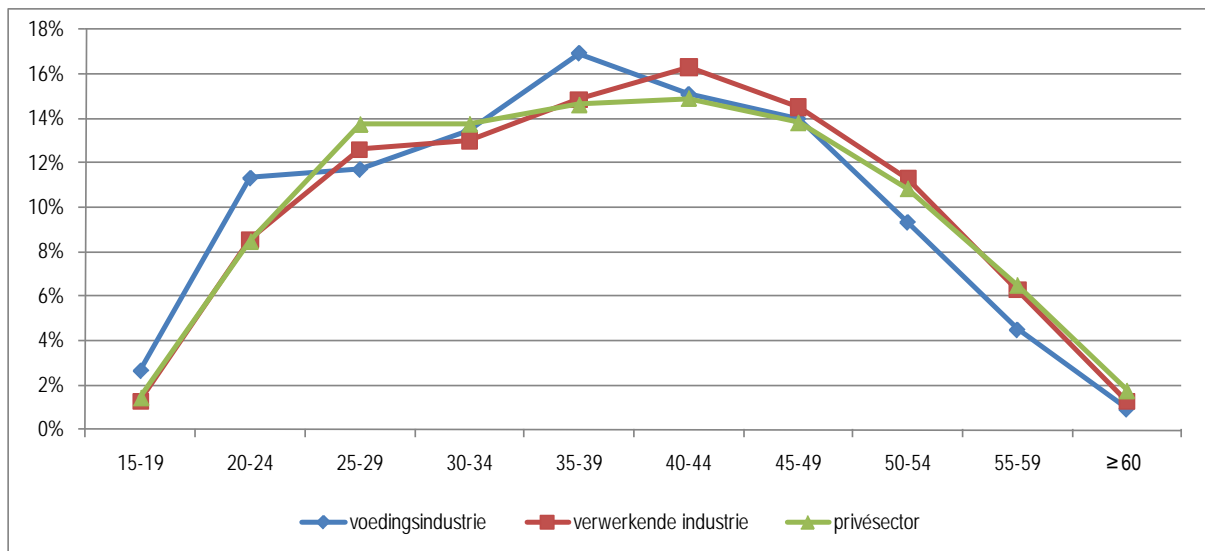
Ontwikkeling van de leeftijdsstructuur in de voedingsindustrie

Met deze verschuiving van de curve naar rechts komt het profiel van de leeftijdsstructuur in de voedingsindustrie dichterbij dat van de verwerkende industrie in haar geheel en van de hele economie.

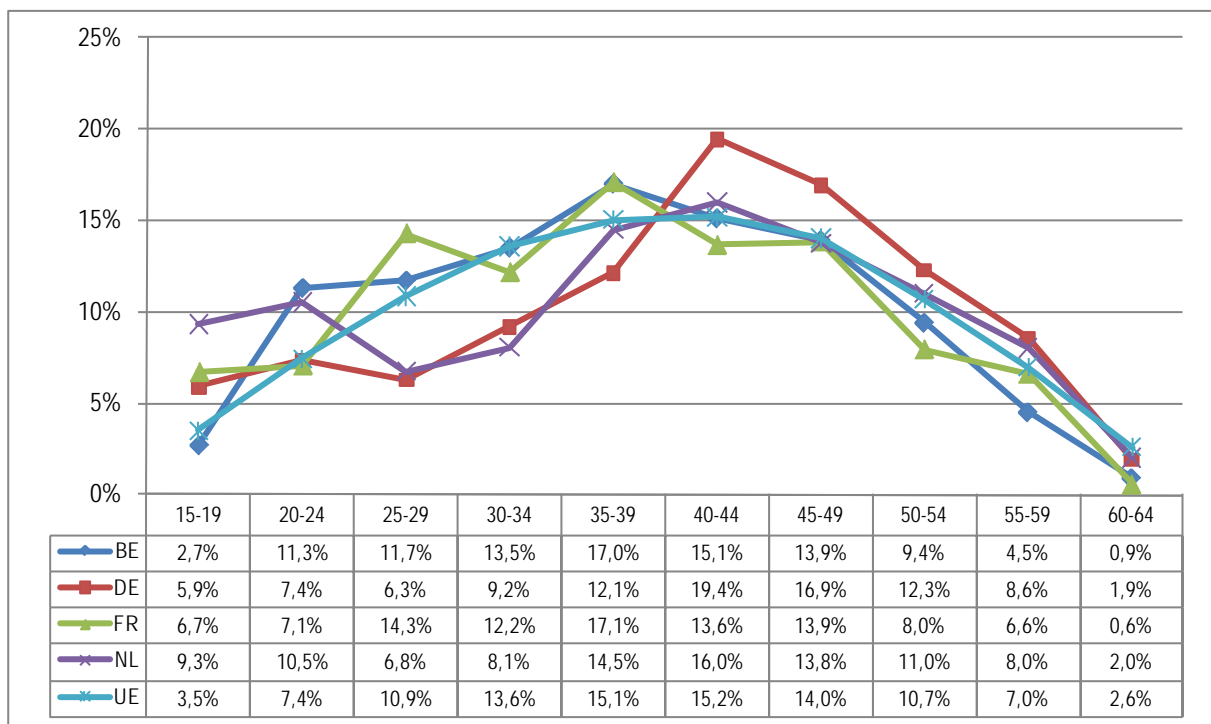
De voedingsindustrie behoudt wel een aantal kenmerken: zo telt ze meer werknemers jonger dan 24 jaar dan de verwerkende industrie in haar geheel en ook minder 50-plussers.

Vergelijking van de leeftijdsstructuur in 2008

Ook al zijn ze de laatste jaren minder uitgesproken, de belangrijkste kenmerken van de leeftijdsstructuur van de werknemers in de Belgische voedingsindustrie – t.w. een inkrimping van het aandeel van de 55-plussers – gelden ook t.a.v. de voedingsindustrieën in de drie buurlanden en het Europese gemiddelde.

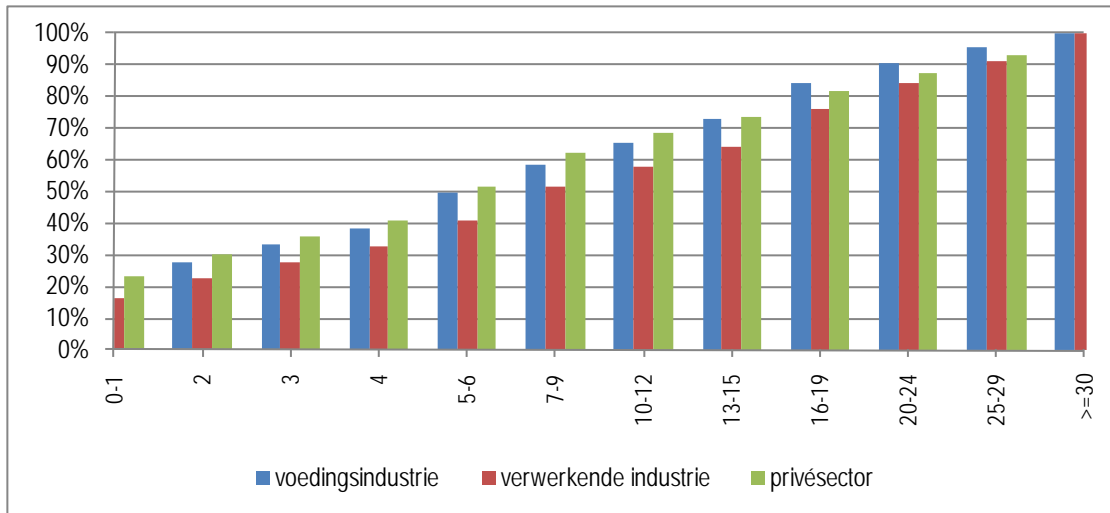
Leeftijdsstructuur van de werknemers in de Europese voedingsindustrieën in 2008

Anciënniteit van de werknemers in de onderneming

De structuurenquêtes tonen aan dat meer dan 50% van de werknemers uit de voedingsindustrie in 2007 minder dan zes jaar anciënniteit had.

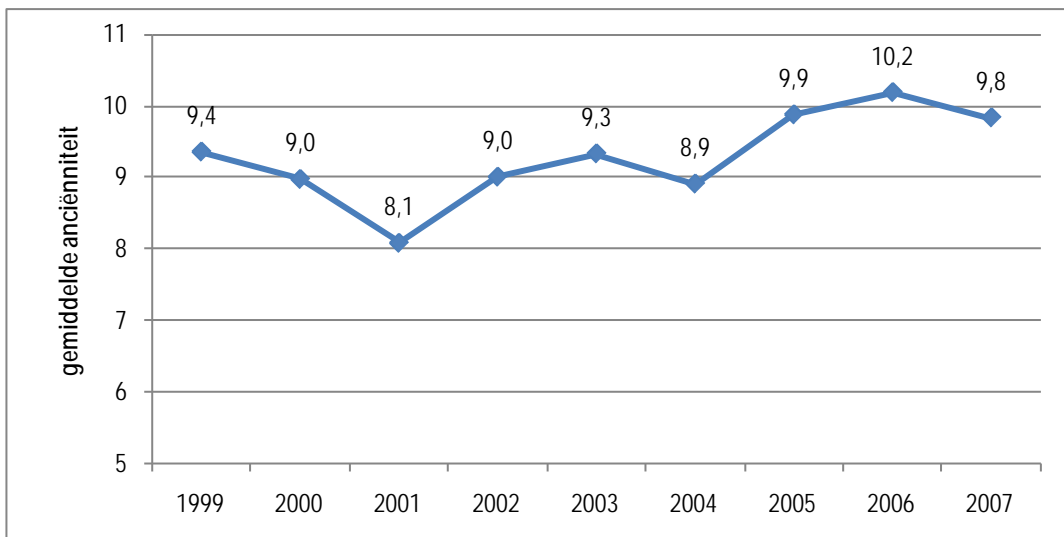
Percentage werknemers met minder dan x jaar anciënniteit in de onderneming in 2007 (gecumuleerd totaal)

Bron: CRB op basis van de structuurenquêtes (ADSEI - fod Economie)

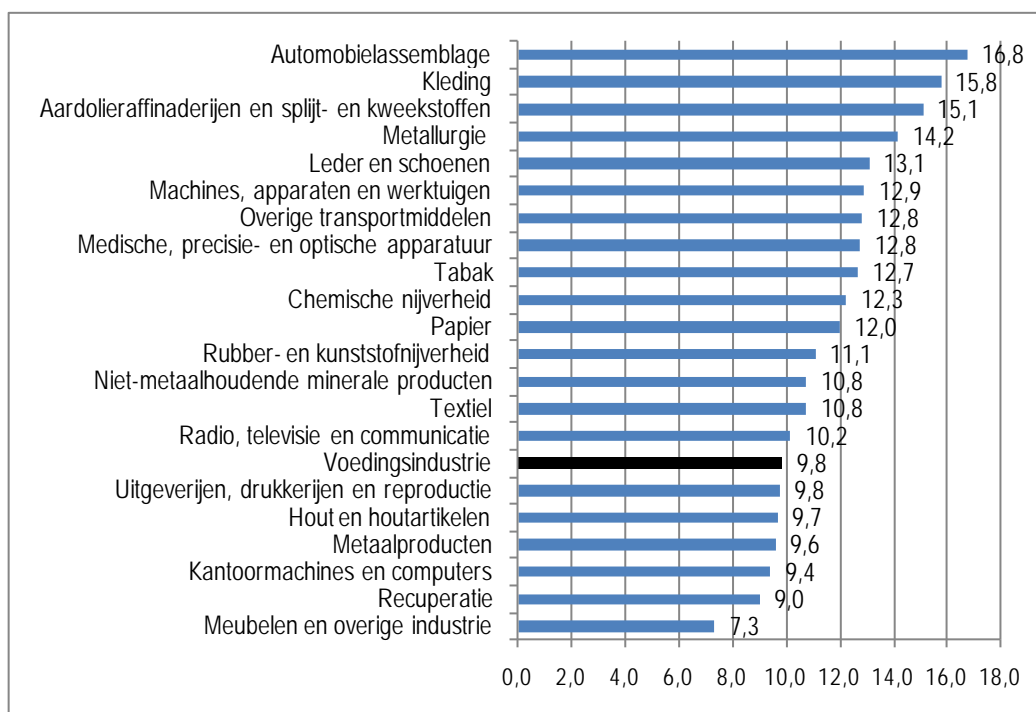
De gemiddelde anciënniteit van het personeel in dezelfde onderneming van de voedingsindustrie was 9,8 jaar in 2007, d.i. lager dan gemiddeld in de verwerkende industrie of in de privésector.

Ontwikkeling van de gemiddelde anciënniteit in eenzelfde onderneming van de voedingsindustrie (in jaren)

De onderstaande grafiek toont aan dat de voedingsindustrie in 2007 kennelijk een van de industrietakken was waarin de gemiddelde anciënniteit van de werknemers binnen eenzelfde onderneming tot de laagste behoorde, samen met die in de tak meubelen en overige industrie, de recuperatiesector, de tak kantoorcomputers en computers, de tak metaalproducten en ook de tak hout en houtartikelen, terwijl sectoren als die van de automobielassemblage, de kledingsector, de aardolieraffinaderijen en de splijt- en kweekstoffen, de metallurgie en de tak machines, apparaten en werktuigen een heel wat hoger anciënniteitsprofiel vertonen dan gemiddeld in de verwerkende industrieën.

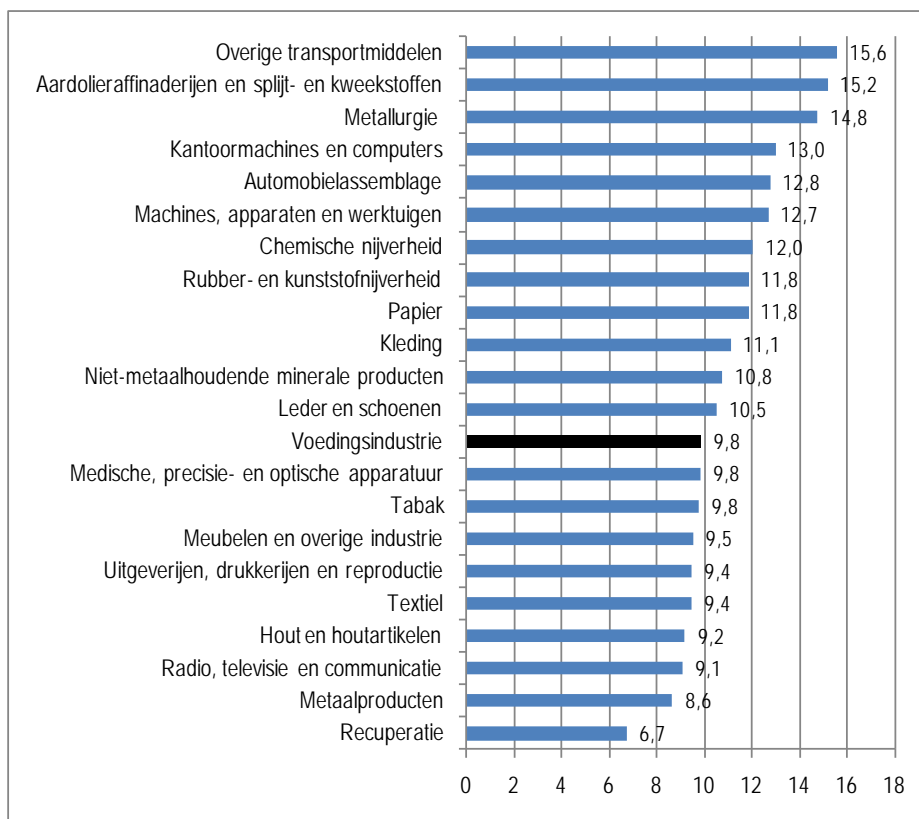
Gemiddelde anciënniteit in de verwerkende industrie in 2007

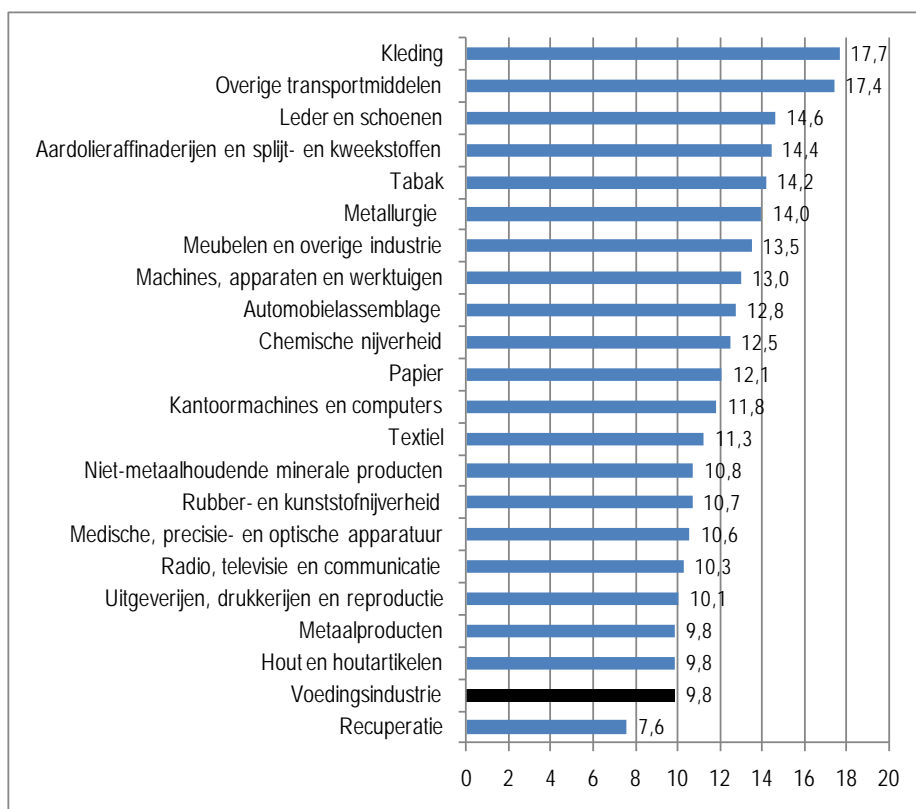
Bron: CRB op basis van de structuurenquêtes (ADSEI - fod Economie)

Een uitsplitsing naar beroepsstatuut brengt aan het licht dat de arbeiders en de bedienden in de voedingsindustrie een gelijkwaardige anciënniteit (9,8 jaar) hebben, in tegenstelling met de grote meerderheid van de industrietakken, die binnen eenzelfde onderneming een lagere anciënniteit te zien geven bij de bedienden dan bij de arbeiders; de enige uitzonderingen daarop zijn de takken vervaardiging van cokes, geraffineerde aardolieproducten en splijt- en kweekstoffen, vervaardiging van producten van rubber en kunststoffen en vervaardiging van metalen in primaire vorm en van producten van metaal.

Gemiddelde anciënniteit in jaren van de bedienden in de verwerkende industrie in 2007

Gemiddelde anciënniteit in jaren van de arbeiders in de verwerkende industrie in 2007

Grenswerknemers

Het aantal grenswerknemers in de voedingsindustrie is de voorbije jaren sterk toegenomen. In drie jaar tijd is hun aantal met 14,9% gestegen, waarvan 7,8% alleen al in 2006 en 3,5% in 2007. Zo'n stijging onderstreept dat het moeilijk is geschoold personeel te vinden op de lokale markt, vooral in Vlaanderen en meer bepaald in West-Vlaanderen.

Op 30 juni 2007 telde de RSZ niet minder dan 3999 grenswerknemers, t.w. 4,5% van het totale aantal werknemers van de voedingsindustrie; 94,5% van hen kwam uit Frankrijk en 5,0% uit Nederland.

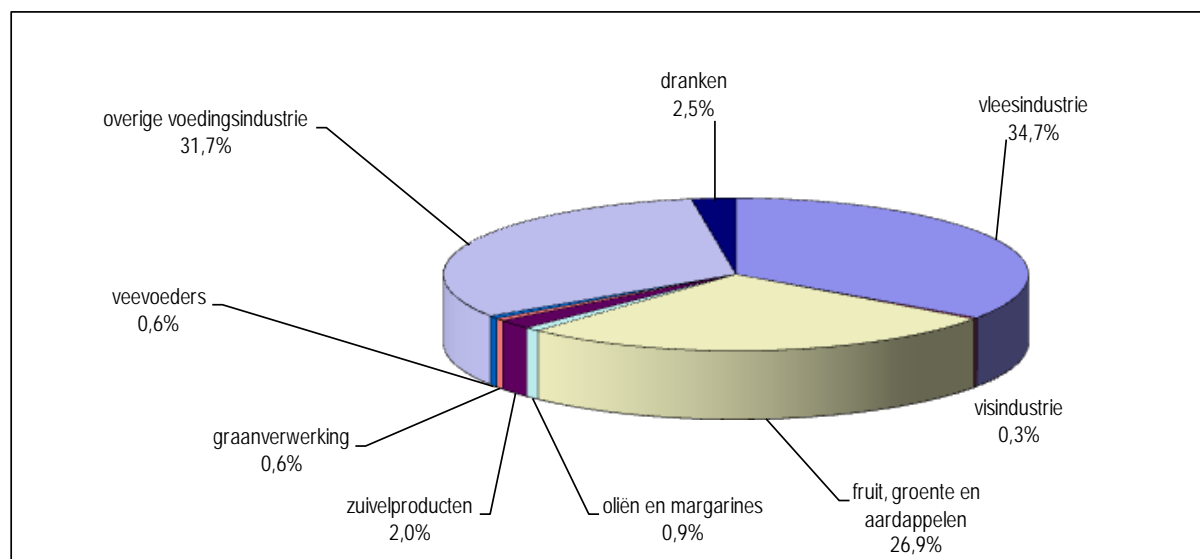
Ontwikkeling van het aantal grenswerknemers tijdens de afgelopen drie jaar in de voedingsindustrie

	Arbeiders	Arbeidsters	Tot. Arbeiders	Bedienden (M)	Bedienden (V)	Tot. Bedienden	Aant. Grenswerkn.
2004	2.612	560	3.172	176	133	309	3.481
2005	2.676	601	3.277	177	129	306	3.583
2006	2.825	714	3.539	188	136	324	3.863
2007	2.888	785	3.673	187	139	326	3.999
2005/2004	2,5%	7,3%	3,3%	0,6%	-3,0%	-1,0%	2,9%
2006/2005	5,6%	18,8%	8,0%	6,2%	5,4%	5,9%	7,8%
2007/2006	2,2%	9,9%	3,8%	-0,5%	2,2%	0,6%	3,5%
2007/2004	10,6%	40,2%	15,8%	6,3%	4,5%	5,5%	14,9%

Bron: CRB op basis van de RSZ-statistieken

Een blik op de subsectoren leert ons dat grenswerknemers vooral aanwezig zijn in de vlees- en slachtsector, in de sector verwerking, conservering en diepvriezen van fruit, groente en aardappelen en in de sector "overige voedingsindustrieën", die vooral de tweede verwerking omvat, d.w.z. de industrieën die producten maken die meer direct voor de eindverbruiker zijn bestemd.

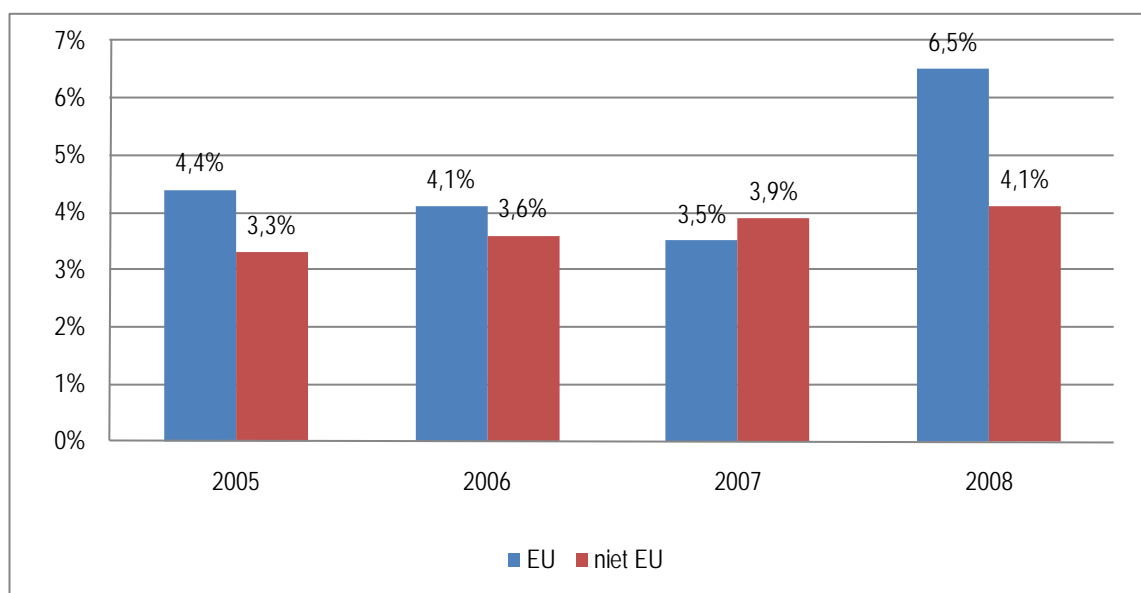
Subsectoren met grenswerknemers in 2007

Nationaliteit van de werknemers

Volgens de enquête naar de arbeidskrachten van 2007 heeft 92,6% van de werknemers in de voedingsindustrie de Belgische nationaliteit, is 3,5% ingezetene van de EU en is de overige 3,9% afkomstig van buiten de EU. Voor het eerst wordt ook een hoger aantal werknemers van buiten de EU dan het aantal EU-ingezetenen geteld.

Aandeel van de werknemers die EU-ingezetenen zijn en van de werknemers van buiten de EU in de voedingsindustrie tijdens de afgelopen jaren

Tijdelijke werkloosheid

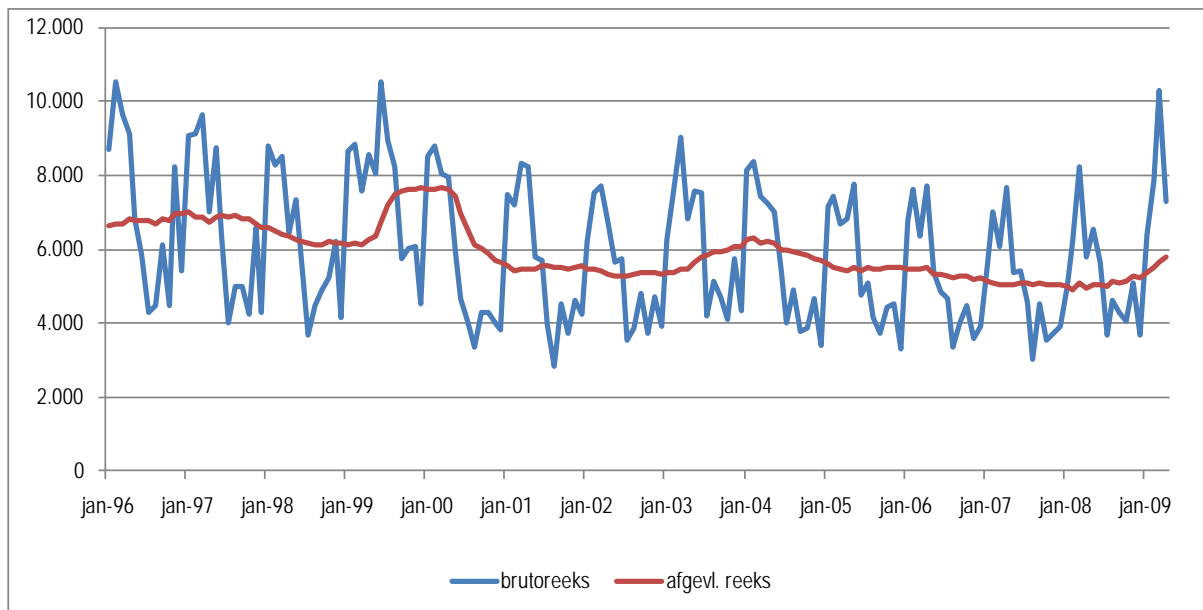
Als we de gedetailleerde gegevens van de tijdelijke werkloosheid bekijken, moeten onmiddellijk drie opmerkingen worden gemaakt.

Primo, werkloosheid om economische redenen maakt het grootste deel van tijdelijke werkloosheid uit: gemiddeld 95,2% van het totaal in 2008. Werkloosheid ingevolge overmacht of slecht weer is goed voor 2,1%. De derde oorzaak van tijdelijke werkloosheid waren de collectieve sluitingen (goed voor 1,1%). De overige oorzaken, zoals technische ongevallen, stakingen of lock-outs, zijn verwaarloosbaar in de voedingsindustrie.

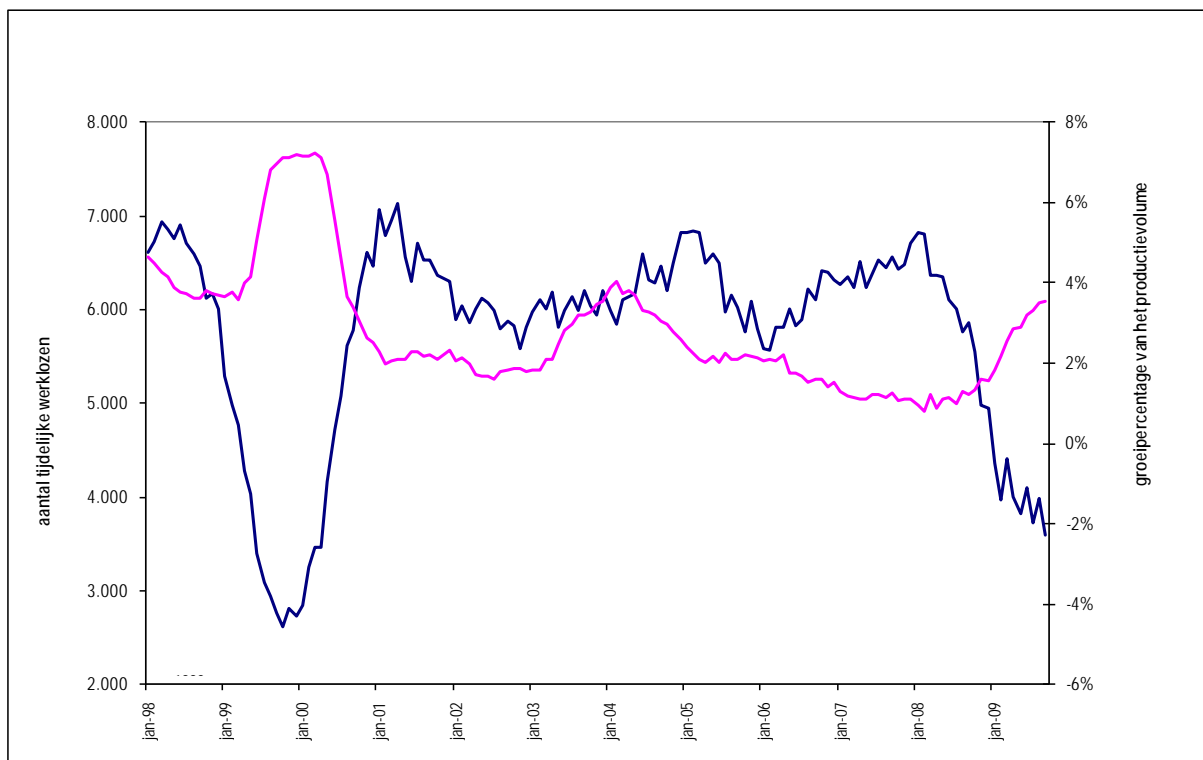
Secundo, tijdelijke werkloosheid treft verhoudingsgewijs meer vrouwen dan mannen: gemiddeld 42,7% van de tijdelijke werklozen in 2008 zijn vrouwen (40,2% in het eerste kwartaal van 2009), terwijl hun aandeel in de totale werkgelegenheid 36,6% bedraagt.

Tertio, de omvang van de tijdelijke werkloosheid wordt in de voedingsindustrie, wegens de aard zelf van de activiteiten van de sector, sterk beïnvloed door seizoenfactoren. Ze ligt hoog tijdens de eerste drie/vier maanden van het jaar, laag in de zomerperiode, neemt weer toe in oktober-november en daalt als de eindejaarsperiode nadert (cf. brutoreeks van de onderstaande grafiek).

Ontwikkeling van het aantal tijdelijke werklozen

Om het verband tussen de tijdelijke werkloosheid en de groei te bestuderen, hebben we in termen van voortschrijdende gemiddelden en jaargemiddelden geredeneerd, zodat zuiver toevallige of seizoengebonden factoren kunnen worden uitgesloten. De groei, van zijn kant, werd geraamd op basis van de ontwikkeling van het productievolume.

Tijdelijke werkloosheid en groei in de voedingsindustrie
(voortschrijdend gemiddelde)

De bovenstaande grafiek brengt een omgekeerd verband op zeer korte termijn tussen het groeipercentage van het productievolume en het aantal tijdelijke werklozen aan het licht.

Zo ging de schok van de dioxinecrisis, die eind mei 1999 werd bekendgemaakt, gepaard met een snelle stijging van het aantal tijdelijke werklozen. Van mei tot juni steeg hun aantal met meer dan 30%. De sterke heropleving die zich vanaf het einde van het eerste kwartaal van 2000 voordeed en zich in 2001 voortzette, zorgde ervoor dat de tijdelijke werkloosheid zich opnieuw op een draaglijker niveau bevond - zelfs lager lag dan voor de crisis - en zich tijdens de volgende kwartalen stabiliseerde. Vanaf het tweede kwartaal van 2003 ging de tijdelijke werkloosheid weer de hoogte in wegens de forse achteruitgang van de activiteit en het onzekere klimaat dat zich uitte in het gebrek aan vertrouwen bij de bedrijfsleiders. Deze daling van de groei was gelukkig maar van korte duur: sinds het begin van 2004 stelde men een dalende trend in de tijdelijke werkloosheid vast die amper werd afgeremd door de ondermaatse productieresultaten in de tweede helft van 2005. Het aantal tijdelijke werklozen daalde daarna nog sneller dankzij de goede prestaties van de voedingsindustrie in 2006 en in 2007. Het gemiddelde aantal tijdelijke werklozen bedroeg toen 5042 personen, d.i. het laagste niveau van de afgelopen tien jaar. Tijdens de eerste negen maanden van 2008 zal dit cijfer amper hoger uitkomen.

Aantal tijdelijke werklozen en aantal werkloosheidsdagen
(jaargemiddelden)

	aantal personen		aantal dagen		VTE
1996	6.976	5,1%	43.527	7,3%	2.073
1997	6.590	-5,5%	41.896	-3,7%	1.995
1998	6.154	-6,6%	39.765	-5,1%	1.894
1999	7.649	24,3%	51.389	29,2%	2.447
2000	5.644	-26,2%	35.576	-30,8%	1.694
2001	5.561	-1,5%	32.635	-8,3%	1.554
2002	5.345	-3,9%	31.183	-4,4%	1.485
2003	6.091	14,0%	36.693	17,7%	1.747
2004	5.687	-6,6%	33.786	-7,9%	1.609
2005	5.491	-3,4%	32.636	-3,4%	1.554
2006	5.233	-5,6%	29.333	-10,9%	1.385
2007	5.042	-3,6%	28.792	-1,8%	1.371
2008	5.237	3,9%	29.764	3,4%	1.417

Bron: CRB op basis van de statistieken na controle van de tijdelijke werkloosheid van de RVA

Toen brak de crisis los en in het vierde kwartaal van 2008 steeg het aantal tijdelijk werkloze werknemers met 14,4%. De RVA-statistieken vóór controle van de tijdelijke werkloosheid, op basis waarvan het mogelijk is een beeld op zeer korte termijn te krijgen van de recente ontwikkeling van de tijdelijke werkloosheid, geven een sterke opstoot van de tijdelijke werkloosheid van ruim 33 % te zien tijdens het eerste en het tweede kwartaal van 2009 in vergelijking met de overeenstemmende periode van 2008, waarna ze uitkomt op 14 tot 16% tijdens het tweede halfjaar van 2009.

Recente ontwikkeling van de tijdelijke werkloosheid in de voedingsindustrie in % (t/t-1)

4 kwart. 2008	1 kwart. 2009	2 kwart. 2009	3 kwart. 2009	okt-nov 09
+ 14,4%	+ 33,8%	+ 33,1%	+ 14,6%	+ 16,4%

Bron: CRB op basis van de statistieken vóór controle van de tijdelijke werkloosheid van de RVA

De tijdelijke werkloosheid, waarop de ondernemingen sinds het begin van de crisis massaal een beroep hebben gedaan, heeft ertoe bijgedragen dat de negatieve gevolgen voor het werkgelegenheidsvolume in de periode van vertraagde activiteit werden beperkt. Het regulerende effect ervan gaat tevens gepaard met het stabiliserende effect van de deeltijdarbeid en van het aantal arbeidsuren per deeltijdse werknemer. Zoals al werd onderstreept, daalt of stijgt het aandeel van de deeltijdarbeid immers in periodes van betere of slechtere activiteit.

De tijdelijke werkloosheid zoals ze in België wordt toegepast blijkt aldus een "win-win-flexibiliteitsinstrument": ze stelt de job van de werknemer bij laagconjunctuur veilig en biedt de werkgever de mogelijkheid de kennis en ervaring binnen zijn onderneming te houden en dus opleidingskosten die de indienstneming van een nieuwe medewerker in betere tijden zou meebrengen, te vermijden.

Hierboven stelden we al vast dat de bij de RVA beschikbare gegevens over de werkgelegenheid in de voedingsindustrie tijdens het vierde kwartaal van 2008 en de eerste twee kwartalen van 2009 nog wezen op een status-quo, m.n. dankzij de toepassing van de tijdelijke werkloosheid. Maar dit gebruik van de werkgelegenheidsstabilisatoren heeft zijn grenzen. De werkgelegenheid reageert immers altijd met enige vertraging op de economische ontwikkeling. Het is dan ook niet uitgesloten dat tijdens het tweede halfjaar van 2009 en de eerste maanden van 2010 uiteindelijk een daling van de werkgelegenheid zal worden waargenomen, althans indien een voldoende sterke opleving van de groei op zich doet wachten.

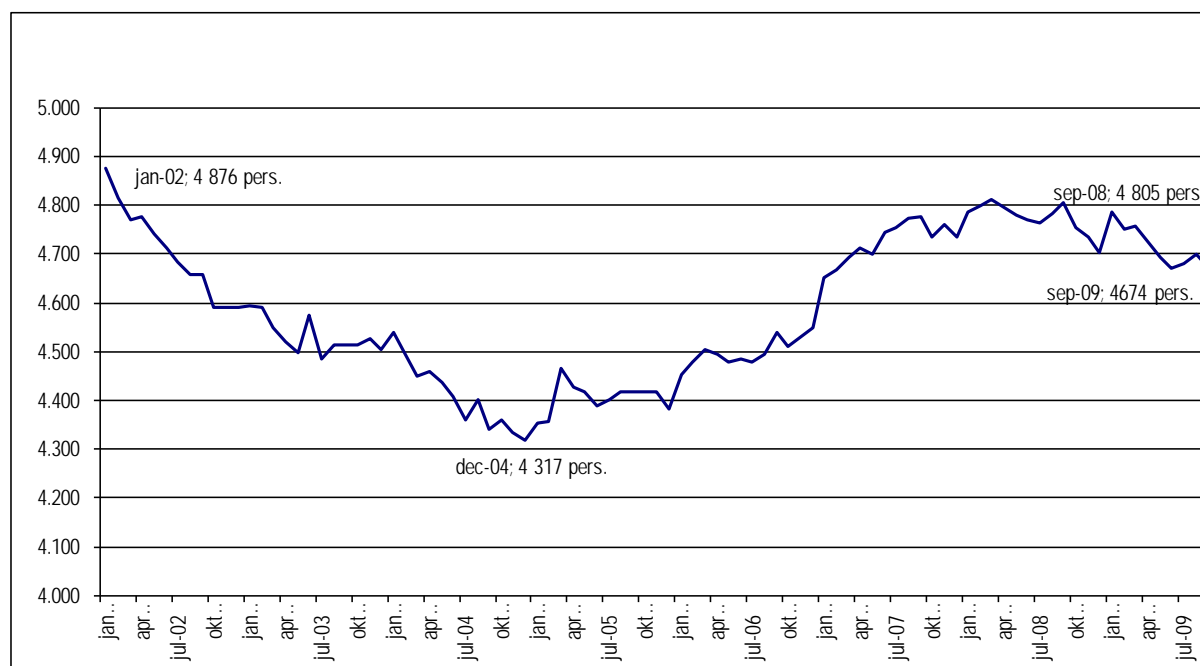
Cao-brugpensioen

De onderstaande grafiek van de maandelijkse ontwikkeling van het aantal cao-bruggepensioneerden in de voedingsindustrie gedurende de periode januari 2002-augustus 2008 toont een duidelijke ombuiging van de trend: het aantal daalde van 4876 in januari 2002 tot een minimum van 4317 in december 2004 en steeg dan weer tot 4805 in september 2008. Deze trendombuiging wordt voornamelijk verklaard door de geleidelijke overgang van het wettelijke pensioen van de vrouwen van 60 naar 65 jaar, waardoor ze langer in het brugpensioenstelsel blijven en het aantal bruggepensioneerden is gestegen.

Tijdens het laatste kwartaal van 2008 en in de eerste drie kwartalen van 2009 vertoonde het aantal bruggepensioneerden opnieuw een neerwaartse tendens: het liep terug tot in totaal 4699 personen in september 2009, wat neerkomt op een daling van 2,7% in vergelijking met september 2008.

Zoals blijkt uit de onderstaande tabel is deze daling in feite de resultante van twee uiteenlopende tendensen: een nieuwe daling van het aantal mannelijke bruggepensioneerden van 5%, enerzijds en een stijging van het aantal vrouwelijke bruggepensioneerden van 9,1%, anderzijds.

Voltijdse cao-brugpensioenen in de voedingsindustrie

Ontwikkeling van het jaarlijkse gemiddelde aantal voltijdse cao-brugpensioenen in de voedingsindustrie

	Mannen			Vrouwen			Algemeen totaal		
	Arbeiders	Bedienden	Totaal	Arbeiders	Bedienden	Totaal	Arbeiders	Bedienden	Totaal
2002	3.060	1.306	4.366	180	159	339	3.240	1.465	4.705
2003	2.900	1.238	4.138	208	186	393	3.108	1.424	4.532
2004	2.758	1.208	3.966	232	211	442	2.989	1.419	4.408
2005	2.755	1.175	3.930	249	226	475	3.004	1.402	4.405
2006	2.778	1.150	3.928	324	247	572	3.103	1.397	4.500
2007	2.831	1.200	4.031	391	303	694	3.223	1.503	4.725
2008	2.799	1.210	4.009	435	330	765	3.234	1.539	4.773
sept08	2.818	1.214	4.032	441	332	773	3.259	1.546	4.805
sept09	2.696	1.135	3.831	487	356	843	3.183	1.491	4.674
Gemiddelde jaarverschillen									
2003/2002	-5,2%	-5,2%	-5,2%	15,2%	16,9%	16,0%	-4,1%	-2,8%	-3,7%
2004/2003	-4,9%	-2,4%	-4,2%	11,6%	13,4%	12,5%	-3,8%	-0,4%	-2,7%
2005/2004	-0,1%	-2,7%	-0,9%	7,5%	7,4%	7,4%	0,5%	-1,2%	-0,1%
2006/2005	0,9%	-2,2%	0,0%	30,3%	9,2%	20,3%	3,3%	-0,3%	2,1%
2007/2006	1,9%	4,3%	2,6%	20,6%	22,5%	21,4%	3,9%	7,5%	5,0%
2008/2007	-1,1%	0,8%	-0,6%	11,2%	8,8%	10,1%	0,4%	2,4%	1,0%
sept09/sept08	-4,3%	-6,5%	-5,0%	10,4%	7,2%	9,1%	-2,3%	-3,6%	-2,7%

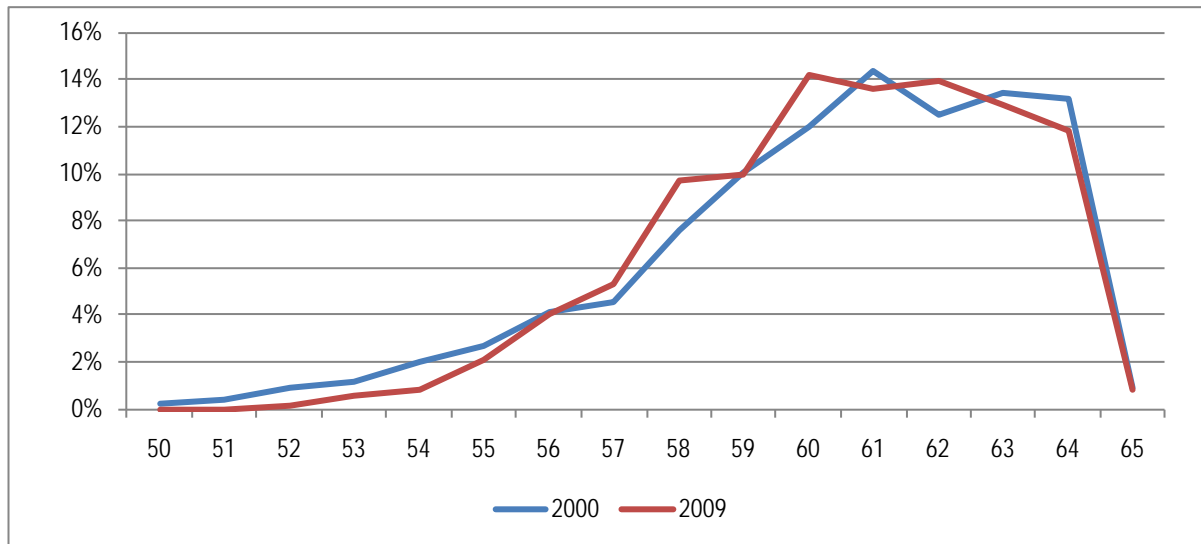
bron: bijzondere raadgevende commissie Voeding (CRB) op basis van RVA-gegevens

De leeftijd om toegang te krijgen tot het brugpensioen is al vele jaren geleidelijk teruggelopen met als doel "de werkgelegenheidsgraad te verhogen met kwaliteitsvolle banen, wat immers als de beste strategie wordt omschreven om te zorgen voor een sterke sociale samenhang, hetzij omdat hierdoor het armoederisico wordt beperkt, hetzij omdat aldus de overheidsmiddelen worden verhoogd en bijgevolg de leefbaarheid van het sociale model tegen de achtergrond van de vergrijzing van de bevolking kan worden gegarandeerd" (aldus het Technisch verslag van de CRB van 2009). De cao's die de sociale partners van de voedingsindustrie hebben gesloten, kaderen in deze doelstelling.

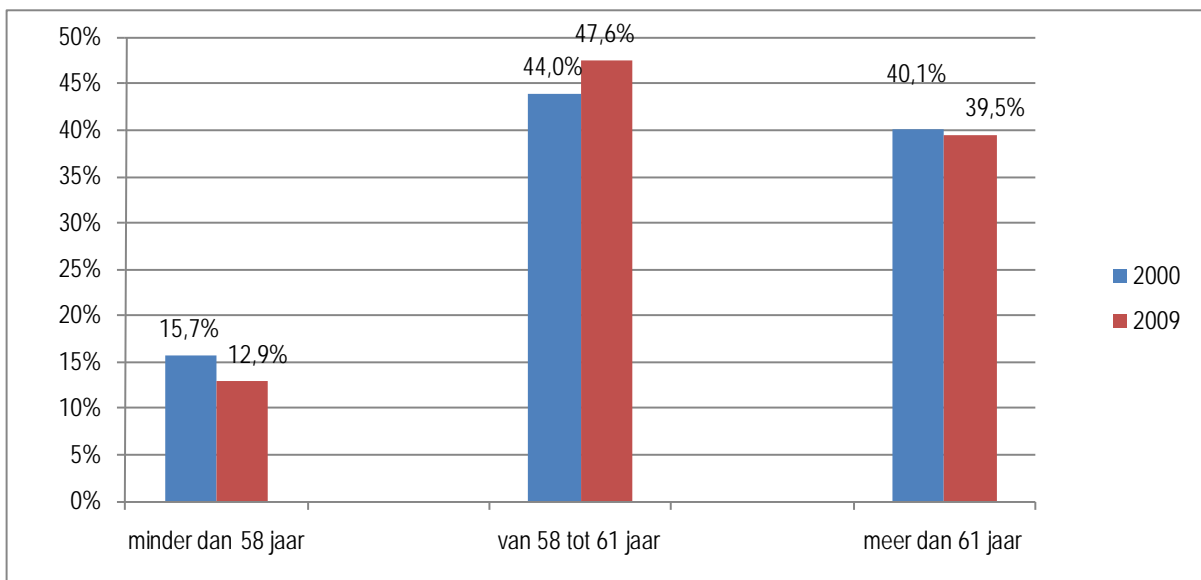
De huidige leeftijd om toegang te krijgen tot brugpensioenen bedraagt in onze bedrijfstak 58 jaar, maar dit zal krachtens de sectorovereenkomst 2009-2010 worden verlengd tot 31 december 2011. De overeenkomst schrijft echter voor dat de loopbaanvoorwaarden, in uitvoering van het Generatiepact, vanaf 1 januari 2010 worden opgetrokken van 35 tot 37 jaar voor de mannen en van 30 tot 33 jaar voor de vrouwen.

Wij hebben getracht deze veranderingen in beeld te brengen en hebben daartoe in de onderstaande grafieken de uitsplitsing van de brugpensioenen volgens de leeftijd van 2000 en van 2009 met elkaar vergeleken.

Uitsplitsing van het aantal bruggepensioneerden volgens de leeftijd

Uitsplitsing van het aantal bruggepensioneerden naar leeftijdscategorie

Aanpassing van de werktijden

Wat verstaat men onder aanpassing van de werktijden?

De loopbaanonderbreking is een "stelsel" dat werknemers de mogelijkheid biedt hun beroepsloopbaan volledig of gedeeltelijk te onderbreken en daarvoor een uitkering te krijgen. De toegekende uitkering is afhankelijk van de aard van de loopbaanonderbreking (volledig, halftijds...) en het arbeidsstelsel (voltijds of halftijds).

Sedert 1 januari 2002 is de loopbaanonderbreking in de privésector vervangen door het "tijdskrediet".

Het tijdskrediet maakt het mogelijk de beroepsloopbaan tijdelijk of volledig te onderbreken. Tijdens de periode van schorsing van de arbeidsovereenkomst of vermindering van de prestaties wordt de uitkering door de RVA betaald.

Er zijn drie formules:

- de volledige schorsing van de arbeidsovereenkomst en de halftijdse vermindering van de prestaties;
- de vermindering van de arbeidsprestaties met 1/5;
- voor de werknemers van minstens 50 jaar, de vermindering van de arbeidsprestaties met de helft of met 1/5. (cf. RVA).

Dan zijn er ook nog de themaverloven, zoals ouderschapsverlof, palliatief verlof en verlof voor medische bijstand, en het halftijds brugpensioen, dat in de voedingssector bijna niet voorkomt.

Situatie in de voedingsindustrie

Volgens de RVA kozen in 2008 ongeveer 5300 personen voor een of andere formule van aanpassing van de werktijden, d.i. een stijging van meer dan 42,6% tgv. het gemiddelde van 2003. Hiervan maken de themaverloven (ouderschapsverlof, palliatief verlof en verlof voor medische bijstand) 17,1% uit en de volledige loopbaanonderbrekingen 8%; de resterende 75% zijn verminderingen van de prestaties. Een blik op de onderstaande samenvattende tabel leert ons bovendien dat minder mensen volledige loopbaanonderbreking nemen, terwijl meer gebruik wordt gemaakt van een vermindering van de prestaties (stijging van meer dan 49% van 2003 tot 2008).

Ten slotte moet nog worden onderstreept dat meer dan 60% van de werknemers met een aangepaste werktijdregeling vrouwen zijn, terwijl ze slechts iets meer dan een derde van het totale personeelsbestand in de voedingsindustrie uitmaken.

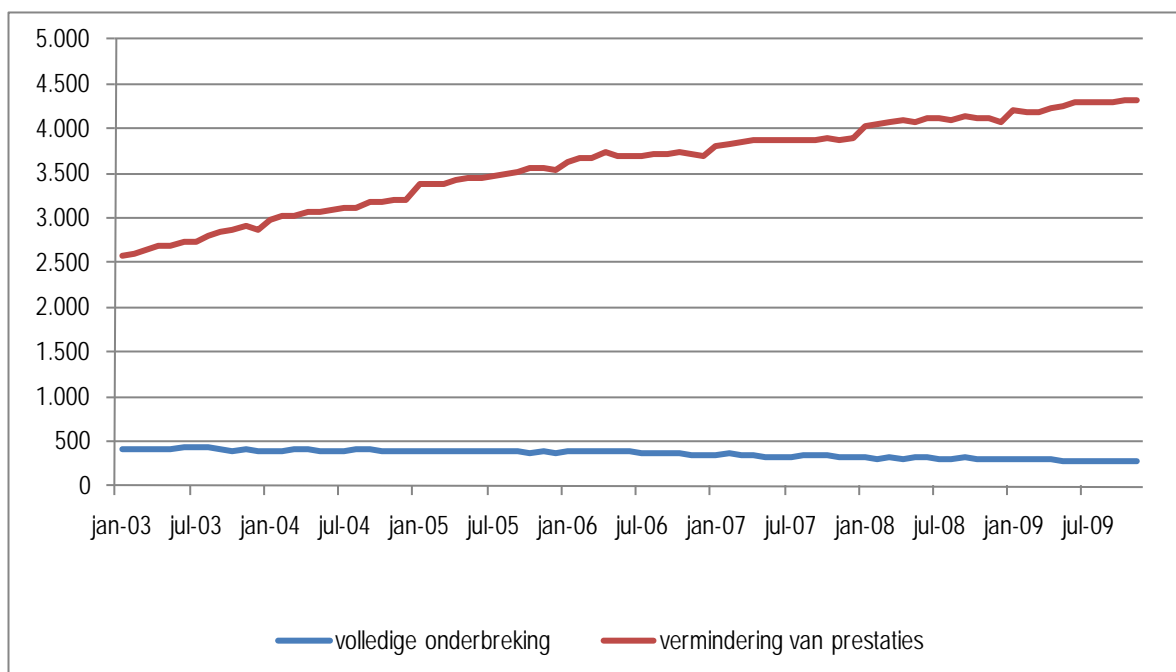
Aanpassing van de arbeidstijd in de voedingsindustrie

	loopbaanonderbreking*			tijdskrediet		totaal
	volledige onderbreking	vermindering van prestaties	ouderschapsverlof, palliatieve zorgen en medische bijstand	volledige onderbreking	vermindering van prestaties	
2003	5	1.031	546	412	1.718	3.711
2004	2	740	637	397	2.368	4.143
2005	0	497	717	388	2.968	4.571
2006	1	273	793	374	3.423	4.864
2007	2	161	857	335	3.706	5.060
2008	1	111	903	310	3.981	5.306
2009	2	83	1.097	287	4.181	5.650
2004/2003		-28,2%	16,7%	-3,7%	37,9%	11,6%
2005/2004		-32,8%	12,6%	-2,1%	25,4%	10,3%
2006/2005		-45,2%	10,7%	-3,7%	15,3%	6,4%
2007/2006		-41,1%	8,0%	-10,5%	8,3%	4,0%
2008/2007		-30,8%	5,3%	-7,5%	7,4%	4,9%
2009/2008		-25,7%	21,5%	-7,2%	5,0%	6,5%

*Sinds 1 januari 2002 is de loopbaanonderbreking in de privésector vervangen door het "tijdskrediet".

Bron: bijzondere raadgevende commissie Voeding (CRB) op basis van RVA-gegevens

Tijdskrediet in de voedingsindustrie: volledige onderbreking en vermindering van prestaties

Interregionale mobiliteit

De onderstaande gegevens zijn gebaseerd op de enquêtes naar de arbeidskrachten die worden uitgevoerd door de algemene directie Statistiek en Economische informatie (ex-NIS) van de fod Economie.

De mobiliteit kan uit twee invalshoeken worden benaderd. Primo, door de uitgaande stromen te bekijken, m.a.w. na te gaan waar de werknemers van de voedingsindustrie uit de verschillende gewesten gaan werken (tabel 1); secundo, door de ingaande stromen in beschouwing te nemen, zich m.a.w. af te vragen waar de ondernemingen van de voedingsindustrie uit de verschillende gewesten hun werknemers halen (tabel 2).

Tabel 1 leert ons dat 75,9% van de werknemers uit de voedingsindustrie die in Brussel wonen ook in hun regio werken, terwijl 17,7% onder hen (of 715 werknemers) werken in een onderneming die is gevestigd in Vlaanderen en 4,1% in Wallonië.

Van de Vlaamse werknemers uit de voedingsindustrie werkt 94,1% in Vlaanderen, 2,3% (of 1519 werknemers) in Brussel en 1,8% (of 1164) in Wallonië.

In verhouding zijn de Waalse werknemers van de voedingsindustrie mobieler dan hun Vlaamse en Brusselse collega's: 7,2% (of 1633 werknemers) werken in Vlaanderen en 1,9% (of 431) in het Brussels hoofdstedelijk gewest, wat betekent dat de resterende 88% werken in hun eigen gewest.

Tabel 1 : Woonplaats versus werkplek, percentages uitgaande stromen (2008)

Woonplaats		Werkplek		
		Totaal	Brussels hoofdsted. gewest	Vlaams gewest
Brussels hoofdsted. gewest	100%	75,9%	17,7%	4,1%
	4.037	3.065	715	165
Vlaams gewest	100%	2,3%	94,1%	1,8%
	65.937	1.519	62.065	1.164
Waals gewest	100%	1,9%	7,2%	88%
	22.544	431	1.633	19.830

Bron: fod Economie - algemene directie Statistiek en Economische informatie, Enquête naar de arbeidskrachten 2008

De tweede tabel moet verticaal worden gelezen. Blijkt dat 96,4% van het personeel van de voedingsbedrijven die in Vlaanderen zijn gevestigd ook in Vlaanderen woont. Het procentuele aantal werknemers die gedomicilieerd zijn in de andere twee gewesten is op het eerste gezicht vrij bescheiden: 2,5% komt uit Wallonië en 1,1% uit Brussel. In absolute cijfers is het aantal werknemers die aan de andere kant van de taalgrens wonen nochtans aanzienlijk. De Vlaamse voedingsbedrijven hebben immers niet minder dan 1633 Waalse werknemers en 715 Brusselse werknemers in dienst.

Toch is de interregionale mobiliteit niet eenduidig. Zo zien we dat 5,5% (of 1164 werknemers) van het personeel dat in Waalse voedingsbedrijven werkt afkomstig is uit Vlaanderen. Het aantal Brusselaars is beperkt (0,8%). De overige 93,7% van het personeel woont in het Waalse gewest.

61,1% van het personeel in de Brusselse voedingsbedrijven woont ook in het Brussels hoofdstedelijk gewest, terwijl 30,3% (d.i. 1519 werknemers) in het Vlaamse gewest wonen en 8,6% (of 431) in het Waalse gewest.

Tabel 2 : Woonplaats versus werkplek, percentages ingaande stromen (2008)

Woonplaats	Werkplek		
	Brussels hoofdsted. gewest	Vlaams gewest	Waals gewest
Totaal	100% 5.014	100% 64.413	100% 21.158
Brussels hoofdsted. gewest	61,1% 3.065	1,1% 715	0,8% 165
Vlaams gewest	30,3% 1.519	96,4% 62.065	5,5% 1.164
Waals gewest	8,6% 431	2,5% 1.633	93,7% 19.830

Bron: fod Economie - algemene directie Statistiek en Economische informatie, Enquête naar de arbeidskrachten 2008

Woon-werkverkeer

1. Wettelijk kader

In het kader van het koninklijk besluit van 16 mei 2003 houdende de uitvoering van hoofdstuk 9 van de programmawet van 8 april 2003 betreffende de verzameling van gegevens over de woon-werkverplaatsingen van werknemers moeten de ondernemingen met meer dan 100 werknemers – voor de vestigingseenheid die met de hoofdzetel overeenstemt en voor elke andere vestigingseenheid waar ten minste 30 werknemers worden geteld – om de drie jaar een vragenlijst aan de fod Mobiliteit en Vervoer bezorgen. Deze vragenlijst moet wel eerst ter advies worden voorgelegd aan de ondernemingsraad (OR), de vakbondsafvaardiging (VA) als er geen OR is of de werknemers als er geen VA is. Ze bevat gegevens over de verplaatsingswijze van de werknemers, de bereikbaarheid van de vestiging, de bestaande maatregelen inzake mobiliteitsbeleid in de vestigingseenheid en de specifieke mobiliteitsproblematiek in de vestigingseenheid.

2. Conclusies voor de voedingsindustrie

De fod Mobiliteit en Vervoer heeft van 205 vestigingseenheden² uit de voedingsindustrie een ingevulde vragenlijst ontvangen³. Van deze vestigingseenheden ligt 80% (of 164) in Vlaanderen, 17,6% (36) in Wallonië en 2,4% (5) in Brussel. Deze 205 vestigingseenheden hebben in totaal 41.541 personeelsleden, van wie 32.059 in Vlaanderen, 8486 in Wallonië en 996 in Brussel.

² Vestigingseenheden = vestigingen van ondernemingen waarvan de NACE-code in afdelingen 10 of 11 voorkomt

³ Voedingsindustrie = de afdelingen 10 (Voedingsindustrieën) en 11 (Vervaardiging van dranken) van de NACE-BEL-nomenclatuur van 2008

Afstand tussen woon- en werkplaats

De gemiddelde afstand tussen de woon- en de werkplaats van de werknemers uit de voedingsbedrijven die de vragenlijst hebben ingevuld, bedraagt 16,2 kilometer⁴. In Brussel is deze afstand ca. 27,2 km, tgov. ca. 15,8 km in Vlaanderen en ca. 17,2 km in Wallonië.

Werktijdsregelingen

Ploegenarbeid komt het vaakst voor in de vestigingseenheden in Vlaanderen en Wallonië: bijna een werknemer op twee (resp. 44,9% en 46,7%) werkt er in ploegen. In de vestigingseenheden in Brussel zijn de glijdende werkuren het meest verspreid: bij twee werknemers op drie (67,3%) zijn ze van toepassing.

Vervoerswijzen

De auto (alleen of met het gezin)

In vergelijking met de industrie in haar geheel komt het individuele gebruik van de auto in de voedingsindustrie frequenter voor. In de industrie gebruikt 73,6% van de werknemers de auto alleen of met het gezin, tegenover 79,6% in de voedingsindustrie.

De slechte prestaties van de voedingsindustrie op het vlak van duurzame mobiliteit in vergelijking met de andere sectoren kunnen ten dele worden verklaard door de vestigingsplaats van de vestigingen en door de arbeidstijden.

Het valt op dat 72,7% van de vestigingseenheden (tegenover gemiddeld 63,8% voor de gezamenlijke industrietakken) verklaart er geen probleem in te zien dat de werknemers met de auto of de motor naar het werk komen. Dit percentage ligt in Brussel duidelijk lager (20%), wat niet verwonderlijk is, aangezien Brussel meer dan de andere twee gewesten te maken krijgt met files en een gebrek aan parkeerplaatsen. Deze vaststelling betekent waarschijnlijk ook dat de werknemers uit deze vestigingen die met de wagen komen werken weinig reden hebben om hun verplaatsingsgedrag te veranderen.

Carpooling (de wagen met een of meer collega's delen)

In de voedingsindustrie doet 4,5% van de werknemers een beroep op carpooling (tegenover gemiddeld 9,2% in alle industrietakken samen). Dit grote verschil wordt verklaard door het feit dat de gemiddelde omvang van de vestigingen van de voedingsindustrie kleiner is dan in andere industrietakken, wat niet bevorderlijk is voor carpooling.

⁴ +/-, want het betreft de gemiddelde afstand tussen de woon- en de werkplaats (uitgedrukt in km) voor alle sectoren in België. De woon-werkafstanden van de werknemers van de voedingsindustrie verschillen niet of nauwelijks van de gemiddelde woon-werkafstanden van alle sectoren samen.

Openbaar vervoer

Algemeen gesproken maken de werknemers van de gezamenlijke industrietakken weinig gebruik van het openbaar vervoer.

Slechts 0,6% van de werknemers van de voedingsindustrie en 1,2% van de werknemers van alle verwerkende industrieën gaat met de trein naar het werk. Dit wordt enerzijds verklaard door de grote afstanden tussen de werkplaats en het dichtstbijzijnde treinstation en anderzijds door de arbeidstijdenregeling die slecht aansluit bij de dienstregeling van de spoorwegen.

Ook van de autobus, de tram en de metro wordt weinig gebruik gemaakt (1,5% in de voedingsindustrie; 1,4% gemiddeld in de verwerkende industrieën).

Tweewielers (fiets, motor en bromfiets)

In de voedingsindustrie wordt iets minder de fiets gebruikt dan gemiddeld in alle industriële sectoren samen (7,8%, tegenover 8,3%). Zoals kon worden verwacht, ligt het aandeel van de werknemers die zich met de fiets naar het werk begeven het hoogst in Vlaanderen (9,8%, tegenover 1,2% in Wallonië en 0,4% in Brussel).

De motor en de bromfiets worden in de voedingsindustrie door 2,2% van de werknemers gebruikt; dit percentage is vergelijkbaar met dat voor de gezamenlijke industrietakken.

Te voet

Slechts 1,3% van de woon-werkverplaatsingen in de voedingsindustrie gebeurt te voet. Dit cijfer ligt nog lager in de gezamenlijke industrietakken: 0,7%.

Maatregelen op het vlak van het mobiliteitsbeleid

De ondernemingen van de voedingsindustrie nemen meer maatregelen om het gebruik van de fiets te bevorderen. Zo kent bv. 56,6% van de vestigingen een bijkomende verplaatsingsvergoeding toe (tegenover 37,1% gemiddeld in alle industrietakken), beschikt 63,9% over overdekte staanplaatsen voor fietsen (tegenover 61,5% gemiddeld in de industrieën) en stelt 61,0% douches ter beschikking (tegenover 48,3% gemiddeld in de industrietakken). Slechts 5,9% van de vestigingen van de voedingsindustrie neemt geen enkele maatregel ten behoeve van de fietsers (tegenover 18,8% gemiddeld in de industrieën).

Carpooling wordt in de bedrijven van de voedingsindustrie veel minder bevorderd dan gemiddeld in alle industriële bedrijven samen (2,9% van de voedingsbedrijven, tegenover 8,3% in de verwerkende ondernemingen).

De voedingsindustrie zou nog vooruitgang kunnen boeken voor de bevordering van het collectief vervoer. Slechts 2,9% van de vestigingen voorziet in een bijkomende verplaatsingsvergoeding voor de gebruikers van het openbaar vervoer (tegenover 7,9% gemiddeld in de verwerkende industrieën). Maar liefst 87,3% van de vestigingen neemt geen enkele maatregel ter zake (tegenover gemiddeld 78,8% in de verwerkende industrieën).

Bovendien hebben enkele meer algemene mobiliteitsmaatregelen in de voedingsindustrie nog maar weinig succes. Zo verspreidt maar 1,5% van de vestigingen (tegenover 4,6% gemiddeld in de gezamenlijke industrietakken) informatie over alternatieven voor het individuele gebruik van de auto en beschikt maar 0,5% van de vestigingen (tegenover gemiddeld 3,2% in de industrieën) over een mobiliteitscoördinator.

Ten slotte kan nog een positieve vaststelling worden gedaan, nl. dat de ondernemingen van de voedingsindustrie van oordeel zijn dat er heel wat potentiële maatregelen bestaan voor de toekomst wat de mobiliteit betreft. Niettemin vindt 54,6% van de ondernemingen van de voedingsindustrie dat de slechte afstemming van de dienstregelingen van het collectief vervoer op de arbeidstijdenregeling de grootste hinderpaal vormt. Deze belemmering wordt ook door 50,5% van de industriële ondernemingen in hun geheel als het belangrijkste probleem aangehaald.

BIJLAGEN

Werkgelegenheid in de voedingsindustrie naar subsector op 31/12/2005 (arbeiders en bedienden, M + V)	Tab 1
Werkgelegenheid in de voedingsindustrie naar subsector op 31/12/2006 (arbeiders en bedienden, M + V)	Tab 2
Werkgelegenheid in de voedingsindustrie naar subsector op 31/12/2007 (arbeiders en bedienden, M + V)	Tab 3
Omvang van de ondernemingen naar subsector volgens het aantal werknemers op 31/12/2005	Tab 4
Omvang van de ondernemingen naar subsector volgens het aantal werknemers op 31/12/2006	Tab 5
Omvang van de ondernemingen naar subsector volgens het aantal werknemers op 31/12/2007	Tab 6
Werkgelegenheid naar subsector in de voedingsindustrie volgens van 1992 tot 2007	Tab 7
Ontwikkeling naar gewest van het aantal vestigingen en van de werkgelegenheid in de voedingsindustrie van 1992 tot 2007	Tab 8
Totale werkgelegenheid in de voedingsindustrie volgens gewest, provincie en arrondissement op 31/12/2005	Tab 9
Totale werkgelegenheid in de voedingsindustrie volgens gewest, provincie en arrondissement op 31/12/2006	Tab 10
Totale werkgelegenheid in de voedingsindustrie volgens gewest, provincie en arrondissement op 31/12/2007	Tab 11
Totale werkgelegenheid in de voedingsindustrie volgens gewest, provincie en arrondissement van 1992 tot 2007	Tab 12

Tabel 1

Werkgelegenheid naar subsector in de voedingsindustrie in 2005

	Nace	Arbeiders			Bedienden			Algemeen totaal	Vestigingen
		Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal		
Productie van vers vlees	15.111	3.638	588	4.226	234	201	435	4.661	218
Productie van vers vlees van gevogelte	15.121	1.328	756	2.084	202	129	331	2.415	79
Productie van diepgevroren vlees van gevogelte	15.122	8	12	20	0	0	0	20	1
Productie van verse vleeswaren en van vleesconserven	15.131	3.806	1.332	5.138	783	556	1.339	6.477	237
Productie van diepgevroren producten op basis van vlees	15.132	164	164	328	41	40	81	409	6
Verwerk. en conserver. van vis en vervaard. van verse visprod.	15.201	240	264	504	62	59	121	625	41
Productie van diepgevroren vis en visproducten	15.202	71	34	105	35	21	56	161	4
Verwerking en conservering van aardappelen	15.311	485	309	794	110	72	182	976	26
Productie van diepgevroren aardappelbereidingen	15.312	1.043	317	1.360	271	143	414	1.774	14
Vervaardiging van groente- en fruitsappen	15.320	180	19	199	59	53	112	311	9
Verwerking en conservering van groente	15.331	437	329	766	105	78	183	949	19
Productie van diepgevroren groente	15.332	1.233	463	1.696	223	143	366	2.062	19
Verwerking en conservering van fruit	15.333	440	194	634	167	128	295	929	22
Vervaardiging van ruwe plantaardige oliën	15.411	34	6	40	11	6	17	57	5
Raffinage van plantaardige oliën en vetten	15.420	216	5	221	158	65	223	444	8
Vervaardiging van margarine	15.430	244	11	255	186	142	328	583	5
Zuivelfabrieken en kaasmakerijen	15.510	3.216	476	3.692	1.119	647	1.766	5.458	87
Vervaardiging van consumptie-ijs	15.520	640	550	1.190	142	154	296	1.486	66
Maalderijen	15.610	546	34	580	379	178	557	1.137	58
Vervaardiging van zetmeel en zetmeelproducten	15.620	427	10	437	360	195	555	992	6
Vervaardiging van veevoeders	15.710/20	1.595	72	1.667	1.110	565	1.675	3.342	194
Industriële bakkerijen	15.811	2.656	720	3.376	344	339	683	4.059	110
Artisanale brood- en banketbakkerijen	15.812	7.157	2.177	9.334	295	9.358	9.653	18.987	3.933
Vervaardiging van beschuit en koekjes	15.820	1.329	1.612	2.941	444	324	768	3.709	73
Vervaardiging van suiker	15.830	802	115	917	364	152	516	1.433	18
Vervaardiging van chocolade en suikerwerk	15.840	2.925	3.062	5.987	996	1.172	2.168	8.155	310
Vervaardiging van deegwaren	15.850	622	201	823	180	110	290	1.113	26
Verwerking van koffie en thee	15.860	475	240	715	490	241	731	1.446	64
Vervaardiging van specerijen, sausen en kruiden	15.870	551	301	852	314	207	521	1.373	43
Vervaard. van gehomogeniseerde voedingsprepar. en dieetvoed.	15.880	405	385	790	251	302	553	1.343	21
Vervaardiging van overige voedingsmiddelen, n.e.g.	15.890	960	286	1.246	566	381	947	2.193	62
Productie van alcohol	15.910/20	34	10	44	15	13	28	72	13
Vervaardiging van cider en van vruchtenwijn	15.940/50	161	16	177	59	59	118	295	7
Brouwerijen	15.960	3.285	84	3.369	1.683	730	2.413	5.782	104
Mouterijen	15.970	83	1	84	72	23	95	179	7
Productie van mineraalwater en frisdranken	15.980	2.028	139	2.167	1.389	555	1.944	4.111	29
Totaal voedingsindustrie	15 G	43.464	15.294	58.758	13.219	17.541	30.760	89.518	5.944

Bron : bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (CRB) op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

Tabel 2

Werkgelegenheid naar subsector in de voedingsindustrie in 2006

	Nace	Arbeiders			Bedienden			Algemeen totaal	Vestigingen
		Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal		
Productie van vers vlees	15.111	3.680	651	4.331	254	206	460	4.805	221
Productie van vers vlees van gevogelte	15.121	1.355	745	2.100	198	133	331	2.431	83
Productie van diepgevroren vlees van gevogelte	15.122	8	13	21	0	0	0	21	1
Productie van verse vleeswaren en van vleesconserven	15.131	3.721	1.345	5.066	773	537	1.310	6.376	229
Productie van diepgevroren producten op basis van vlees	15.132	152	163	315	37	38	75	390	8
Verwerk. en conserver. van vis en vervaard. van verse visprod.	15.201	207	248	455	59	43	102	557	37
Productie van diepgevroren vis en visproducten	15.202	77	37	114	38	21	59	173	4
Verwerking en conservering van aardappelen	15.311	543	335	878	123	77	200	1.078	31
Productie van diepgevroren aardappelbereidingen	15.312	1.071	314	1.385	267	140	407	1.792	14
Vervaardiging van groente- en fruitsappen	15.320	170	19	189	58	48	106	295	9
Verwerking en conservering van groente	15.331	440	329	769	111	79	190	959	19
Productie van diepgevroren groente	15.332	1.276	481	1.757	232	149	381	2.138	21
Verwerking en conservering van fruit	15.333	428	199	627	167	130	297	924	23
Vervaardiging van ruwe plantaardige oliën	15.411	42	7	49	13	12	25	74	6
Raffinage van plantaardige oliën en vetten	15.420	205	3	208	151	60	211	419	9
Vervaardiging van margarine	15.430	241	9	250	185	139	324	574	5
Zuivelfabrieken en kaasmakerijen	15.510	3.319	493	3.812	1.119	686	1.805	5.617	83
Vervaardiging van consumptie-ijs	15.520	632	533	1.165	138	143	281	1.446	66
Maalderijen	15.610	551	38	589	370	168	538	1.127	56
Vervaardiging van zetmeel en zetmeelproducten	15.620	415	9	424	355	195	550	974	7
Vervaardiging van veevoeders	15.710/20	1.554	69	1.623	888	464	1.352	2.975	164
Industriële bakkerijen	15.811	2.688	695	3.383	341	349	690	4.073	111
Artisanale brood- en banketbakkerijen	15.812	7.057	2.150	9.207	284	9.164	9.448	18.655	3.870
Vervaardiging van beschuit en koekjes	15.820	1.393	1.662	3.055	438	329	767	3.822	77
Vervaardiging van suiker	15.830	746	111	857	372	162	534	1.391	17
Vervaardiging van chocolade en suikerwerk	15.840	3.001	3.014	6.015	1.037	1.203	2.240	8.255	305
Vervaardiging van deegwaren	15.850	621	198	819	180	116	296	1.115	27
Verwerking van koffie en thee	15.860	697	257	954	542	303	845	1.799	65
Vervaardiging van specerijen, sausen en kruiden	15.870	563	316	879	296	208	504	1.383	44
Vervaard. van gehomogeniseerde voedingsprepar. en dieetvoed.	15.880	374	336	710	224	289	513	1.223	19
Vervaardiging van overige voedingsmiddelen, n.e.g.	15.890	989	319	1.308	571	394	965	2.273	65
Productie van alcohol	15.910/20	28	11	39	15	12	27	66	11
Vervaardiging van cider en van vruchtenwijn	15.940/50	152	14	166	64	54	118	284	12
Brouwerijen	15.960	3.190	86	3.276	1.536	674	2.210	5.486	99
Mouterijen	15.970	82	0	82	66	27	93	175	7
Productie van mineraalwater en frisdranken	15.980	2.002	133	2.135	1.398	558	1.956	4.091	28
Totaal voedingsindustrie	15 G	43.670	15.342	59.012	12.900	17.308	30.208	89.234	5.849

Bron : bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (CRB) op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

Tabel 3

Werkgelegenheid naar subsector in de voedingsindustrie in 2007

	Nace	Arbeiders			Bedienden			Algemeen totaal	Vestigingen
		Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal		
Productie van vers vlees	15.111	3.775	641	4.416	282	215	497	4.927	225
Productie van vers vlees van gevogelte	15.121	1.316	756	2.072	201	135	336	2.408	83
Productie van diepgevroren vlees van gevogelte	15.122								
Productie van verse vleeswaren en van vleesconserven	15.131	3.706	1.371	5.077	735	507	1.242	6.319	220
Productie van diepgevroren producten op basis van vlees	15.132	138	152	290	36	34	70	360	6
Verwerk. en conserver. van vis en vervaard. van verse visprod.	15.201	213	248	461	56	51	107	568	37
Productie van diepgevroren vis en visproducten	15.202	64	35	99	41	22	63	162	4
Verwerking en conservering van aardappelen	15.311	612	353	965	130	85	215	1.180	29
Productie van diepgevroren aardappelbereidingen	15.312	1.094	309	1.403	273	148	421	1.824	16
Vervaardiging van groente- en fruitsappen	15.320	161	19	180	59	52	111	291	10
Verwerking en conservering van groente	15.331	443	339	782	111	91	202	984	20
Productie van diepgevroren groente	15.332	1.379	562	1.941	231	156	387	2.328	20
Verwerking en conservering van fruit	15.333	474	195	669	169	141	310	979	20
Vervaardiging van ruwe plantaardige oliën	15.411	44	7	51	16	14	30	81	7
Raffinage van plantaardige oliën en vetten	15.420	218	2	220	155	69	224	444	9
Vervaardiging van margarine	15.430	226	8	234	189	135	324	558	4
Zuivelfabrieken en kaasmakerijen	15.510	3.313	504	3.817	1.115	703	1.818	5.635	85
Vervaardiging van consumptie-ijs	15.520	678	627	1.305	131	115	246	1.551	77
Maalderijen	15.610	531	39	570	363	170	533	1.103	52
Vervaardiging van zetmeel en zetmeelproducten	15.620	289	3	292	173	49	222	514	4
Vervaardiging van veevoeders	15.710/20	1.508	69	1.577	889	465	1.354	2.931	155
Industriële bakkerijen	15.811	2.736	745	3.481	342	364	706	4.187	111
Artisanale brood- en banketbakkerijen	15.812	6.942	2.155	9.097	283	8.834	9.117	18.214	3.754
Vervaardiging van beschuit en koekjes	15.820	1.413	1.670	3.083	405	335	740	3.823	78
Vervaardiging van suiker	15.830	641	40	681	345	152	497	1.178	15
Vervaardiging van chocolade en suikerwerk	15.840	2.917	2.955	5.872	1.098	1.314	2.412	8.284	326
Vervaardiging van deegwaren	15.850	636	202	838	175	115	290	1.128	27
Verwerking van koffie en thee	15.860	699	248	947	555	320	875	1.822	65
Vervaardiging van specerijen, sausen en kruiden	15.870	578	312	890	309	217	526	1.416	43
Vervaard. van gehomogeniseerde voedingsprepar. en dieetvoed.	15.880	370	324	694	230	278	508	1.202	17
Vervaardiging van overige voedingsmiddelen, n.e.g.	15.890	1.068	358	1.426	575	394	969	2.395	61
Productie van alcohol	15.910/20	24	9	33	15	17	32	65	10
Vervaardiging van cider en van vruchtenwijn	15.940/50	149	16	165	57	53	110	275	8
Brouwerijen	15.960	3.110	85	3.195	1.503	637	2.140	5.335	99
Mouterijen	15.970	88	1	89	69	28	97	186	7
Productie van mineraalwater en frisdranken	15.980	1.993	145	2.138	1.381	538	1.919	4.057	28
Totaal voedingsindustrie	15 G	43.546	15.504	59.050	12.697	16.953	29.650	88.714	5.732

Bron : bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (CRB) op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

Tabel 4

Omvang van de vestigingen volgens het aantal werknemers op 31 december 2005

	Nace	-5		5-9		10-19		20-49		50-99		100-199		200-499		500-999		1000		TOTAL	
		Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.
Productie van vers vlees	15.111	161	76	268	38	563	42	1.405	45	852	11	623	5			789	1			4.661	218
Productie van vers vlees van gevogelte	15.121	56	26	109	15	178	12	386	11	741	11	217	2	728	2					2.415	79
Productie van diepgevroren vlees van gevogelte	15.122							20	1											20	1
Productie van verse vleeswaren en van vleesconserven	15.131	142	66	270	42	609	47	1.758	54	935	14	1.295	9	1.468	5					6.477	237
Productie van diepgevroren producten op basis van vlees	15.132	3	1	7	1			20	1	75	1	304	2							409	6
Verwerk. en conserver. van vis en vervaard. van verse visprod.	15.201	26	13	48	7	120	9	362	11	69	1									625	41
Productie van diepgevroren vis en visproducten	15.202	4	1	8	1					149	2									161	4
Verwerking en conservering van aardappelen	15.311	34	15	20	3	31	2	58	2	53	1	116	1	664	2					976	26
Productie van diepgevroren aardappelbereidingen	15.312	3	1			18	1	60	2	142	2	930	6	621	2					1.774	14
Vervaardiging van groente- en fruitsappen	15.320	3	3	20	3	11	1					277	2							311	9
Verwerking en conservering van groente	15.331	15	8	16	2	16	1	119	3	216	3	129	1	438	1					949	19
Productie van diepgevroren groente	15.332	2	1					252	7	212	3	474	4	1.122	4					2.062	19
Verwerking en conservering van fruit	15.333	13	5	46	6	32	2	173	5	232	3			433	1					929	22
Vervaardiging van ruwe plantaardige oliën	15.411/412	6	3					51	2											57	5
Raffinage van oliën en vetten	15.420			5	1	42	3			228	3	169	1							444	8
Vervaardiging van margarine	15.430	4	1	8	1	17	1	47	1							507	1			583	5
Zuivel	15.510	69	31	63	11	194	14	299	9	329	5	1.134	8	2.274	7	1.096	2			5.458	87
Vervaardiging van consumptie-ijs	15.520	69	45	56	8	31	3	112	4	159	2	335	2	724	2					1.486	66
Maalderijen	15.610	65	31	35	6	125	9	146	5	199	3	567	4							1.137	58
Vervaardiging van zmel en zmelproducten	15.620					11	1	39	1			392	3			550	1			992	6
Vervaardiging van veevoeders	15.71/72	154	67	340	53	433	30	1.000	30	689	10	226	2	500	2					3.342	194
Industriële bakkerijen	15.811	59	26	128	19	177	14	953	29	780	12	1.128	8	834	2					4.059	110
Artisanale brood- en/of banketbakkerijen	15.812	5.566	2.566	5.985	930	4.425	342	2.486	87	416	7	109	1							18.987	3.933
Vervaardiging van beschuit en koekjes	15.820	40	22	71	10	228	16	393	12	349	5	645	5	662	2			1.321	1	3.709	73
Vervaardiging van suiker	15.830	1	1	13	2	23	2	116	4	348	5	237	2	695	2					1.433	18
Vervaardiging van chocolade en suikerwerk	15.840	305	148	393	57	657	47	923	29	914	12	1.202	9	1.342	5	1.367	2	1.052	1	8.155	310
Vervaardiging van deegwaren	15.850	21	14	30	4			104	3	60	1	290	2	608	2					1.113	26
Verwerking van koffie en thee	15.860	58	29	112	16	130	9	139	4	231	3	306	2	470	1					1.446	64
Vervaardiging van specerijen, sausen en kruiden	15.870	23	14	44	7	60	4	359	11	146	2	505	4	236	1					1.373	43
Vervaard. van gehomogeniseerde voedingsprepar. en dieetvoeding	15.880	2	1	18	3	53	4	134	5	320	4	433	3	383	1					1.343	21
Vervaardiging van overige voedingsmiddelen, n.e.g.	15.890	53	22	61	8	137	9	277	9	466	7	854	6	345	1					2.193	62
Productie van ethylalcohol door gisting	15.91/92/93	11	7	19	3	42	3													72	13
Vervaardiging van cider en van vruchtenwijn	15.940/950	2	2	5	1	19	1	30	1	73	1	166	1							295	7
Brouwerijen	15.960	73	33	78	11	229	16	532	18	685	9	1.129	8	2.378	8	678	1			5.782	104
Mouten	15.970					60	4	119	3											179	7
Productie van mineraalwater en frisdranken	15.980	1	1	5	1	39	3	156	5	408	6	742	5	1.688	6	1.072	2			4.111	29
Totaal voedingsindustrie	15G	7.044	3.280	8.281	1.270	8.710	652	13.028	414	10.476	149	14.934	108	18.613	59	6.059	10	2.373	2	89.518	5.944

Bron : bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (CRB) op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

Tabel 5

Omvang van de vestigingen volgens het aantal werknemers op 31 december 2006

	Nace	-5		5-9		10-19		20-49		50-99		100-199		200-499		500-999		1000		TOTAL	
		Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.
Productie van vers vlees	15.111	146	69	302	45	633	45	1.332	44	873	12	633	5			886	1			4.805	221
Productie van vers vlees van gevogelte	15.121	46	26	128	18	137	11	332	11	856	13	220	2	712	2					2.431	83
Productie van diepgevroren vlees van gevogelte	15.122							21	1											21	1
Productie van verse vleeswaren en van vleesconserven	15.131	133	63	290	43	518	38	1.822	57	858	13	1.542	11	1.213	4					6.376	229
Productie van diepgevroren producten op basis van vlees	15.132	6	2	6	1	15	1	57	2			106	1	200	1					390	8
Verwerk. en conserver. van vis en vervaard. van verse visprod.	15.201	24	11	57	9	108	7	299	9	69	1									557	37
Productie van diepgevroren vis en visproducten	15.202	3	1	8	1					62	1	100	1							173	4
Verwerking en conservering van aardappelen	15.311	35	18	17	3	11	1	118	4	144	2	309	2	444	1					1.078	31
Productie van diepgevroren aardappelbereidingen	15.312	2	1					84	3	140	2	1.132	7	434	1					1.792	14
Vervaardiging van groente- en fruitsappen	15.320	6	4	14	2	15	1					260	2							295	9
Verwerking en conservering van groente	15.331	18	7	21	3	16	1	114	3	204	3	133	1	453	1					959	19
Productie van diepgevroren groente	15.332	3	2	6	1			202	6	290	4	497	4	1.140	4					2.138	21
Verwerking en conservering van fruit	15.333	9	5	51	7	10	1	190	6	129	2	107	1	428	1					924	23
Vervaardiging van ruwe plantaardige oliën	15.411/412	11	4					63	2											74	6
Raffinage van oliën en vetten	15.420	4	1			49	4			222	3	144	1							419	9
Vervaardiging van margarine	15.430			16	2	18	1	48	1					492	1					574	5
Zuivel	15.510	70	29	55	9	197	14	346	11	270	4	779	6	2.761	8	1.139	2			5.617	83
Vervaardiging van consumptie-ijs	15.520	59	39	96	15	47	4	49	2	150	2	308	2	737	2					1.446	66
Maalderijen	15.610	67	29	43	7	93	7	167	6	207	3	550	4							1.127	56
Vervaardiging van zetmeel en zetmeelproducten	15.620			5	1	15	1	40	1			371	3			543	1			974	7
Vervaardiging van veevoeders	15.71/72	123	55	253	39	414	30	906	28	567	9	130	1	582	2					2.975	164
Industriële bakkerijen	15.811	68	30	136	20	177	13	933	28	501	8	1.412	10	846	2					4.073	111
Artisanale brood- en/of banketbakkerijen	15.812	5.383	2.530	6.042	937	3.860	298	2.737	95	530	9	103	1							18.655	3.870
Vervaardiging van beschuit en koekjes	15.820	57	28	61	9	158	12	447	14	463	6	685	5	625	2			1.326	1	3.822	77
Vervaardiging van suiker	15.830	1	1	13	2	25	2	159	5	206	3	107	1	880	3					1.391	17
Vervaardiging van chocolade en suikwerk	15.840	307	144	425	62	550	39	905	29	1.074	14	1.190	9	1.368	5	1.413	2	1.023	1	8.255	305
Vervaardiging van deegwaren	15.850	24	16	20	3			102	3	59	1	294	2	616	2					1.115	27
Verwerking van koffie en thee	15.860	61	28	104	15	131	10	146	4	150	2	531	4	676	2					1.799	65
Vervaardiging van specerijen, sausen en kruidenijen	15.870	24	15	35	6	81	6	351	10	140	2	505	4	247	1					1.383	44
Vervaard. van gehomogeniseerde voedingsprepar. en dieetvoeding	15.880	6	3	21	3	50	4	86	3	97	1	378	3	585	2					1.223	19
Vervaardiging van overige voedingsmiddelen, n.e.g.	15.890	48	22	57	9	117	8	380	13	304	5	778	6	589	2					2.273	65
Productie van ethylalcohol door gisting	15.91/92/93	9	7	13	2	44	3													66	12
Vervaardiging van cider en van vruchtenwijn	15.940/950	1	2	6	1	19	1	25	1	72	1	159	1							282	7
Brouwerijen	15.960	70	31	63	9	243	16	595	19	628	8	1.143	8	2.108	7	636	1			5.486	99
Mouderijen	15.970					61	4	114	3											175	7
Productie van mineraalwater en frisdranken	15.980	4	2	10	2	36	3	48	2	414	6	922	6	1.539	5	1.118	2			4.091	28
Totaal voedingsindustrie	15G	6.828	3.225	8.374	1.286	7.848	586	13.218	426	9.679	140	15.528	114	19.675	61	5.735	9	2.349	2	89.234	5.849

Bron: bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (CRB) op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

Tabel 6

Omvang van de vestigingen volgens het aantal werknemers op 31 december 2007																					
	Nace	-5		5-9		10-19		20-49		50-99		100-199		200-499		500-999		1000		TOTAL	
		Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.	Werkn.	Vest.
Productie van vers vlees	15.111	145	73	286	42	554	41	1.499	50	829	12	734	6			880	1			4.927	225
Productie van vers vlees van gevogelte	15.121	45	23	117	19	168	13	438	14	755	11	118	1	767	2					2.408	83
Productie van diepgevroren vlees van gevogelte	15.122																			0	0
Productie van verse vleeswaren en van vleesconserven	15.131	117	50	293	44	542	40	1.927	60	923	13	1.319	9	1.198	4					6.319	220
Productie van diepgevroren producten op basis van vlees	15.132	3	1			13	1	49	2			295	2							360	6
Verwerk. en conserver. van vis en vervaard. van verse visprod.	15.201	23	11	49	8	105	7	315	10	76	1									568	37
Productie van diepgevroren vis en visproducten	15.202	2	1	8	1					152	2									162	4
Verwerking en conservering van aardappelen	15.311	34	15	24	4	11	1	85	3	215	3	356	2	455	1					1.180	29
Productie van diepgevroren aardappelbereidingen	15.312	1	3					99	3	141	2	1.145	7	438	1					1.824	16
Vervaardiging van groente- en fruitsappen	15.320	10	5	22	3							259	2							291	10
Verwerking en conservering van groente	15.331	18	9	9	1	14	1	149	4	187	3	134	1	473	1					984	20
Productie van diepgevroren groente	15.332			6	1	33	2	214	6	175	2	708	5	1.192	4					2.328	20
Verwerking en conservering van fruit	15.333	15	6	18	2	49	4	108	3	186	3	146	1	457	1					979	20
Vervaardiging van ruwe plantaardige oliën	15.411/412	10	4	8	1			63	2											81	7
Raffinage van oliën en vetten	15.420	3	1	8	1	36	3			53	1	344	3							444	9
Vervaardiging van margarine	15.430			7	1	17	1	48	1					486	1					558	4
Zuivel	15.510	57	28	70	11	201	14	424	13	229	3	819	6	2.756	8	1.079	2			5.635	85
Vervaardiging van consumptie-ijs	15.520	86	54	86	12	33	3	42	2	142	2	130	1	1.032	3					1.551	77
Maalderijen	15.610	51	24	46	8	94	7	169	6	226	3	517	4							1.103	52
Vervaardiging van zetmeel en zetmeelproducten	15.620			8	1							233	2	273	1					514	4
Vervaardiging van veevoeders	15.71/72	124	55	226	33	414	29	913	27	554	8	136	1	564	2					2.931	155
Industriële bakkerijen	15.811	66	30	125	19	201	14	866	26	621	10	1.426	10	882	2					4.187	111
Artisanale brood- en/of banketbakkerijen	15.812	5.314	2.479	5.635	870	3.991	304	2.626	91	648	10									18.214	3.754
Vervaardiging van beschuit en koekjes	15.820	69	29	68	10	200	13	452	13	304	4	768	6	593	2			1.369	1	3.823	78
Vervaardiging van suiker	15.830	1	1	12	2	12	1	172	5	242	3			739	3					1.178	15
Vervaardiging van chocolade en suikerwerk	15.840	337	163	389	58	677	48	747	23	1.141	16	1.302	10	1.304	5	2.387	3			8.284	326
Vervaardiging van deegwaren	15.850	26	15	31	4			108	3	57	1	336	2	570	2					1.128	27
Verwerking van koffie en thee	15.860	62	31	95	13	102	8	165	5	155	2	539	4	704	2					1.822	65
Vervaardiging van specerijen, sausen en kruidenijen	15.870	33	16	28	5	57	4	335	10	187	3	524	4	252	1					1.416	43
Vervaard. van gehomogeniseerde voedingsprepar. en dieetvoeding	15.880	3	2	21	4	38	3	33	1	255	3	273	2	579	2					1.202	17
Vervaardiging van overige voedingsmiddelen, n.e.g.	15.890	38	15	80	13	103	7	404	14	377	5	511	4	882	3					2.395	61
Productie van ethylalcohol door gisting	15.910/920	10	5	26	3	29	2													65	10
Vervaardiging van cider en van vruchtenwijn	15.940/950	2	2	6	1	19	1	23	1	225	3									275	8
Brouwerijen	15.960	67	33	67	9	210	14	564	19	600	8	1.157	8	2.017	7	653	1			5.335	99
Mouderijen	15.970					44	3	142	4											186	7
Productie van mineraalwater en frisdranken	15.980	1	2	11	2	39	3	152	5	230	3	952	6	1.033	4	1.639	3			4.057	28
Totaal voedingsindustrie	15G	6.773	3.186	7.885	1.206	8.006	592	13.331	426	9.885	140	15.181	109	19.646	62	6.638	10	1.369	1	88.714	5.732

Bron : bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (CRB) op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistiek van de RSZ

Tabel 7

Werkgelegenheid naar subsector in de voedingsindustrie

	Nace	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*	2004*	2005*	2006*	2007*	2007/2006	2007/1992
Productie en verwerking van vlees en vleesproducten	15.1	13.029	13.274	13.393	13.685	13.847	13.908	14.285	14.371	14.102	13.916	14.178	14.323	14.278	13.982	14.023	14.014	-0,1%	7,6%
Verwerk. en conserver. van vis en vervaard. van verse visprod.	15.20	1.053	1.102	1.049	1.141	1.125	1.109	1.043	972	992	989	993	827	792	786	730	730	0,0%	-30,7%
Verwerking en conservering van aardappelen	15.31	747	814	918	1.136	1.221	1.459	1.534	1.778	2.099	2.588	2.630	2.944	2.620	2.750	2.870	3.004	4,7%	302,1%
Vervaardiging van groente- en fruitsappen	15.32	202	232	324	350	358	366	374	333	347	367	398	323	332	311	295	291	-1,4%	44,1%
Verwerking en conservering van groente	15.33	3.929	4.010	3.775	3.768	3.855	3.855	4.237	4.436	4.318	4.232	4.549	4.515	4.097	3.940	4.021	4.291	6,7%	9,2%
Vervaardiging van plantaardige en dierlijke oliën en vetten	15.41/42	1.434	1.423	1.349	1.333	1.336	1.329	1.304	1.233	1.030	1.027	992	507	509	501	493	525	6,5%	-63,4%
Vervaardiging van margarine	15.43	664	659	522	399	350	312	266	260	254	84	82	591	591	583	574	558	-2,8%	-16,0%
Zuivelfabrieken en kaasmakerijen	15.51	7.394	6.962	6.227	6.075	6.046	6.114	5.897	5.720	5.248	5.378	5.237	5.410	5.544	5.458	5.617	5.635	0,3%	-23,8%
Vervaardiging van consumptie-ijs	15.52	2.033	1.825	1.758	1.758	1.858	1.848	1.957	1.954	1.915	1.817	1.823	1.595	1.484	1.486	1.446	1.551	7,3%	-23,7%
Maalderijen	15.61	1.424	1.210	1.359	1.288	1.260	1.271	1.276	1.254	1.249	1.273	1.225	1.167	1.150	1.137	1.127	1.103	-2,1%	-22,5%
Vervaardiging van zetmeel en zetmeelproducten	15.62	891	904	850	825	831	795	761	742	731	754	719	826	982	992	974	514	-47,2%	-42,3%
Vervaardiging van veevoeders	15.71/72	3.864	3.546	3.539	3.465	3.433	3.281	3.202	3.194	3.039	2.886	3.109	3.104	3.414	3.342	2.975	2.931	-1,5%	-24,1%
Industriële bakkerijen	15.811	3.099	2.754	3.081	3.100	3.240	3.169	3.408	3.408	3.693	3.915	3.971	4.136	4.156	4.059	4.073	4.187	2,8%	35,1%
Artsanale bakkerijen	15.812	17.078	17.416	17.548	18.535	18.564	18.223	17.850	17.978	18.063	17.637	17.494	18.537	18.913	18.987	18.655	18.214	-2,4%	6,7%
Vervaardiging van beschuit en koekjes	15.82	4.889	4.251	4.309	4.357	4.284	4.320	4.304	4.071	3.972	4.379	4.120	3.867	3.889	3.709	3.822	3.823	0,0%	-21,8%
Vervaardiging van suiker	15.83	2.133	1.919	1.858	1.791	1.738	1.686	1.615	1.591	1.588	1.625	1.583	1.517	1.565	1.433	1.391	1.178	-15,3%	-44,8%
Vervaardiging van chocolade en suikerwerk	15.84	7.200	6.995	7.295	7.056	7.299	7.173	7.139	6.989	7.067	7.045	7.273	8.096	8.180	8.155	8.255	8.284	0,4%	15,1%
Vervaardiging van deegwaren	15.85	784	746	825	801	804	897	922	864	777	1144	1.144	1.112	1.058	1.113	1.115	1.128	1,2%	43,9%
Verwerking van koffie en thee	15.86	1.496	1.526	1.499	1.485	1.300	1.311	1.153	1.221	1.207	1.316	1.354	1.651	1.442	1.446	1.799	1.822	1,3%	21,8%
Vervaardiging van specerijen, sausen en kruiden	15.87	1.259	1.266	1.253	1.159	1.104	1.095	1.097	1.126	1.122	1.166	1.154	1.371	1.339	1.373	1.383	1.416	2,4%	12,5%
Vervaard. van gehomogeniseerde voedingsprepar. en dieetvoed.	15.88	434	394	414	677	717	879	745	936	1050	1115	1.240	1.376	1.396	1.343	1.223	1.202	-1,7%	177,0%
Vervaardiging van overige voedingsmiddelen n.e.g.	15.89	2.919	2.281	2.131	2.180	2.077	2.245	2.219	2.303	2.398	2.159	2.148	2.259	2.188	2.193	2.273	2.395	5,4%	-18,0%
Productie van alcohol	15.91/92	312	441	329	58	108	97	84	78	94	92	60	69	80	72	66	65	-1,5%	-79,2%
Vervaardiging van cider en van vruchtenwijn	15.94	217	250	280	314	331	281	274	256	256	273	315	281	266	295	282	275	-2,5%	26,7%
Brouwerijen	15.96	8.048	7.558	7.065	6.762	6.454	6.150	5.909	5.762	5.723	5.676	5.673	5.977	5.994	5.782	5.486	5.335	-2,8%	-33,7%
Mouderijen	15.97	338	324	254	240	263	260	257	244	234	236	217	186	160	179	175	186	6,3%	-45,0%
Productie van mineraalwater en frisdranken	15.98	3.099	3.170	3.179	3.259	3.326	3.329	3.685	3.775	3.909	3.866	3.904	4.095	4.121	4.111	4.091	4.057	-0,8%	30,9%
Totaal voedingsindustrie	15 G	89.969	87.252	86.383	86.997	87.129	86.762	86.797	86.849	86.477	86.955	87.585	90.662	90.540	89.518	89.234	88.714	-0,6%	-1,4%

Opmerking: van 1992 tot 2002 situatie op 30 juni vanaf 2003 situatie op 31 december

Bron: bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (Centrale Raad voor het Bedrijfsleven) op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

Tabel 8

I. Ontwikkeling naar gewest van het aantal vestigingen in de voedingsindustrie

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*	2004*	2005*	2006*	2007*
Vlaanderen	4.521 63,7%	4.522 64,5%	4.519 64,6%	4.584 65,3%	4.603 65,8%	4.532 66,0%	4.479 66,1%	4.368 66,2%	4.291 65,9%	4.184 66,1%	4.122 66,2%	4.158 66,6%	4.007 66,4%	3.935 66,2%	3.852 65,9%	3.771 65,8%
Wallonië	2.043 28,8%	1.999 28,5%	1.988 28,4%	1.955 27,9%	1.931 27,6%	1.874 27,3%	1.856 27,4%	1.810 27,4%	1.806 27,7%	1.746 27,6%	1.715 27,6%	1.687 27,0%	1.644 27,2%	1.626 27,4%	1.625 27,8%	1.595 27,8%
Brussel	532 7,5%	490 7,0%	483 6,9%	479 6,8%	466 6,7%	463 6,7%	441 6,5%	423 6,4%	412 6,3%	404 6,4%	385 6,2%	394 6,3%	385 6,4%	383 6,4%	372 6,4%	366 6,4%
Rijk	7.096 100,0%	7.011 100,0%	6.990 100,0%	7.018 100,0%	7.000 100,0%	6.869 100,0%	6.776 100,0%	6.601 100,0%	6.509 100,0%	6.334 100,0%	6.222 100,0%	6.239 100,0%	6.036 100,0%	5.944 100,0%	5.849 100,0%	5.732 100,0%

Opmerking: van 1992 tot 2002 situatie op 30 juni; vanaf 2003 situatie op 31 december

Bron : bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (Centrale Raad voor het Bedrijfsleven) op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

II. Ontwikkeling naar gewest van de werkgelegenheid in de voedingsindustrie

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*	2004*	2005*	2006*	2007*
Vlaanderen	62.394 69,4%	61.853 70,9%	61.484 71,2%	62.509 71,9%	62.474 71,7%	62.321 71,8%	61.987 71,4%	62.196 71,6%	61.899 71,6%	62.039 71,3%	62.629 71,5%	64.126 70,7%	64.906 71,7%	64.066 71,6%	63.688 71,4%	63.394 71,5%
Wallonië	20.697 23,0%	20.118 23,1%	19.527 22,6%	18.881 21,7%	19.440 22,3%	19.337 22,3%	19.594 22,6%	19.558 22,5%	19.684 22,8%	19.772 22,7%	19.796 22,6%	21.019 23,2%	21.198 23,4%	21.067 23,5%	21.231 23,8%	21.144 23,8%
Brussel	5.878 6,5%	5.281 6,1%	5.372 6,2%	5.607 6,4%	5.215 6,0%	5.104 5,9%	5.216 6,0%	5.095 5,9%	4.894 5,7%	5.144 5,9%	5.160 5,9%	5.517 6,1%	4.436 4,9%	4.385 4,9%	4.315 4,8%	4.176 4,7%
Rijk	89.969 100,0%	87.252 100,0%	86.383 100,0%	86.997 100,0%	87.129 100,0%	86.762 100,0%	86.797 100,0%	86.849 100,0%	86.477 100,0%	86.955 100,0%	87.585 100,0%	90.662 100,0%	90.540 100,0%	89.518 100,0%	89.234 100,0%	88.714 100,0%

Opmerking: van 1992 tot 2002 situatie op 30 juni; vanaf 2003 situatie op 31 december

Bron : bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (Centrale Raad voor het Bedrijfsleven) op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

Tabel 9

Emploi total dans l'industrie alimentaire au 31 décembre 2005 par régions, provinces et arrondissements
Totale werkgelegenheid in de voedings industrie op 31 december 2005 naar gewesten, provincies en arrondissementen

	OUVRIERS - ARBEIDERS			EMPLOYES - BEDIENDEN			TOTAL TOTAAL	Etabliss. Vestigingen
	Hommes Mannen	Femmes Vrouwen	Total Totaal	Hommes Mannen	Femmes Vrouwen	Total Totaal		
Antwerpen-Anvers	3.436	1.046	4.482	1.125	2.127	3.252	7.734	509
Mechelen-Malines	862	468	1.330	415	729	1.144	2.474	186
Turnhout	3.281	2.155	5.436	1.043	1.455	2.498	7.934	312
ANTWERPEN-ANVERS	7.579	3.669	11.248	2.583	4.311	6.894	18.142	1.007
BRUXELLES-BRUSSEL	1.934	624	2.558	720	1.107	1.827	4.385	383
Halle-Vilvoorde - Hal-Vilvorde	1.849	744	2.593	982	1.034	2.016	4.609	252
Leuven-Louvain	2.280	388	2.668	1.006	1.088	2.094	4.762	255
VLAAMS-BRABANT-BRABANT FL.	4.129	1.132	5.261	1.988	2.122	4.110	9.371	507
W.-BRABANT-BRABANT WALLON	571	122	693	206	346	552	1.245	116
Brugge-Bruges	1.029	355	1.384	411	468	879	2.263	219
Diksmuide-Dixmude	166	135	301	38	64	102	403	51
Ieper-Ypres	1.251	488	1.739	224	232	456	2.195	107
Kortrijk-Courtrai	1.420	516	1.936	417	485	902	2.838	214
Oostende-Ostende	362	239	601	78	184	262	863	127
Roeselare-Roulers	1.979	812	2.791	583	476	1.059	3.850	155
Tielt	1.113	335	1.448	215	209	424	1.872	85
Veurne-Furnes	680	304	984	138	122	260	1.244	73
W-VLAANDEREN-FLANDRE OCC	8.000	3.184	11.184	2.104	2.240	4.344	15.528	1.031
Aalst - Alost	1.699	384	2.083	449	491	940	3.023	154
Oudenaarde - Oudenarde	393	143	536	104	120	224	760	82
Dendermonde - Termonde	1.024	236	1.260	214	298	512	1.772	136
Eeklo	438	276	714	134	192	326	1.040	62
Gent - Gand	3.218	740	3.958	1.109	1.135	2.244	6.202	363
St. Niklaas - St. Nicola- Waas	985	520	1.505	244	430	674	2.179	171
O-VLAANDEREN-FLANDRE OR.	7.757	2.299	10.056	2.254	2.666	4.920	14.976	968
Ath-Aat	157	21	178	18	51	69	247	36
Charleroi	846	262	1.108	368	361	729	1.837	137
Mons-Bergen	311	57	368	26	130	156	524	82
Mouscron-Moeskroen	904	363	1.267	117	193	310	1.577	71
Soignies-Zinnik	152	32	184	23	73	96	280	70
Thuin	339	37	376	72	92	164	540	54
Tournai-Doornik	683	185	868	187	185	372	1.240	87
HAINAUT-HENEGOUWEN	3.392	957	4.349	811	1.085	1.896	6.245	537
Huy-Hoei	326	85	411	74	111	185	596	56
Liège-Luik	2.014	252	2.266	502	738	1.240	3.506	266
Verviers	2.010	629	2.639	522	630	1.152	3.791	210
Wareme-Borgworm	436	68	504	77	101	178	682	39
LIEGE-LUIK	4.786	1.034	5.820	1.175	1.580	2.755	8.575	571
Hasselt	1.275	380	1.655	528	597	1.125	2.780	207
Maaseik	836	379	1.215	196	274	470	1.685	112
Tongeren-Tongres	776	394	1.170	131	283	414	1.584	103
LIMBURG-LIMBOURG	2.887	1.153	4.040	855	1.154	2.009	6.049	422
Arlon-Aarlen	455	561	1.016	61	106	167	1.183	22
Bastogne-Bastenaken	90	44	134	27	67	94	228	35
Marche-en-Famenne	267	100	367	46	73	119	486	43
Neufchâteau	178	14	192	20	66	86	278	35
Virton	127	16	143	29	57	86	229	27
LUXEMBOURG-LUXEMBURG	1.117	735	1.852	183	369	552	2.404	162
Dinant	199	34	233	50	114	164	397	73
Namen-Namur	1.052	336	1.388	283	407	690	2.078	139
Philippeville	61	15	76	7	40	47	123	28
NAMEN-NAMUR	1.312	385	1.697	340	561	901	2.598	240
VLAANDEREN-FLANDRE	30.352	11.437	41.789	9.784	12.493	22.277	64.066	3.935
WALLONIE-WALLONIE	11.178	3.233	14.411	2.715	3.941	6.656	21.067	1.626
BRUSSEL-BRUXELLES	1.934	624	2.558	720	1.107	1.827	4.385	383
LE ROYAUME-HET RIJK	43.464	15.294	58.758	13.219	17.541	30.760	89.518	5.944

Source: Commission consultative spéciale de l'Alimentation (Conseil central de l'économie) sur base ONSS

Bron : bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (Centrale Raad voor het Bedrijfsleven) op RSZ-basis

Tabel 10

Emploi total dans l'industrie alimentaire au 31 décembre 2006 par régions, provinces et arrondissements
Totale wergelegenheid in de voedings industrie op 31 december 2006 naar gewesten, provincies en arrondissementen

	OUVRIERS - ARBEIDERS			EMPLOYES - BEDIENDEN			TOTAL TOTAAL	Etabliss. Vestigingen
	Hommes Mannen	Femmes Vrouwen	Total Totaal	Hommes Mannen	Femmes Vrouwen	Total Totaal		
Antwerpen-Anvers	3.388	1.011	4.399	1.067	2.115	3.182	7.581	494
Mechelen-Malines	900	498	1.398	430	754	1.184	2.582	182
Turnhout	3.171	2.085	5.256	1.012	1.437	2.449	7.705	305
ANTWERPEN-ANVERS	7.459	3.594	11.053	2.509	4.306	6.815	17.868	981
BRUXELLES-BRUSSEL	1.912	650	2.562	685	1.068	1.753	4.315	372
Halle-Vilvoorde - Hal-Vilvorde	1.894	751	2.645	950	995	1.945	4.593	249
Leuven-Louvain	2.299	407	2.706	918	1.063	1.981	4.687	233
VLAAMS-BRABANT-BRABANT FL.	4.193	1.158	5.351	1.868	2.058	3.926	9.280	482
BRABANT WALLON-W-BRABANT	596	131	727	201	337	538	1.265	117
Brugge-Bruges	1.040	364	1.404	381	450	831	2.235	226
Diksmuide-Dixmude	184	151	335	41	63	104	439	53
Ieper-Ypres	1.365	484	1.849	273	262	535	2.384	100
Kortrijk-Courtrai	1.411	492	1.903	383	514	897	2.800	220
Oostende-Ostende	392	261	653	90	180	270	923	128
Roeselare-Roulers	2.016	881	2.897	605	468	1.073	3.970	154
Tielt	1.071	314	1.385	201	219	420	1.805	87
Veurne-Furnes	614	287	901	133	117	250	1.151	67
W-VLAANDEREN-FLANDRE OCC	8.093	3.234	11.327	2.107	2.273	4.380	15.707	1.035
Aalst - Alost	1.663	354	2.017	447	483	930	2.947	150
Oudenaarde - Oudenarde	1.091	239	1.330	229	326	555	1.885	136
Dendermonde - Termonde	427	296	723	104	184	288	1.011	66
Eeklo	3.232	817	4.049	1.162	1.141	2.303	6.352	352
Gent - Gand	366	122	488	87	110	197	685	76
St. Niklaas - St. Nicola - Waas	899	508	1.407	183	376	559	1.966	164
O-VLAANDEREN-FLANDRE OR.	7.678	2.336	10.014	2.212	2.620	4.832	14.846	944
Ath-Aat	144	43	187	30	57	87	274	38
Charleroi	932	267	1.199	380	365	745	1.944	131
Mons-Bergen	310	56	366	23	131	154	520	77
Mouscron-Moeskroen	974	404	1.378	122	185	307	1.685	77
Soignies-Zinnik	188	34	222	26	76	102	324	68
Thuin	340	39	379	74	91	165	544	62
Tourmai-Doomik	804	222	1.026	192	192	384	1.410	91
HAINAUT-HENEGOUWEN	3.692	1.065	4.757	847	1.097	1.944	6.701	544
Huy-Hoei	358	96	454	75	102	177	631	53
Liège-Luik	1.946	228	2.174	466	675	1.141	3.324	261
Verviers	1.991	547	2.538	534	619	1.153	3.692	215
Waremme-Borgworm	429	52	481	79	102	181	662	35
LIEGE-LUIK	4.724	923	5.647	1.154	1.498	2.652	8.309	564
Hasselt	1.277	385	1.662	518	585	1.103	2.765	193
Maaseik	832	399	1.231	202	283	485	1.716	109
Tongeren-Tongres	747	380	1.127	115	264	379	1.506	108
LIMBURG-LIMBOURG	2.856	1.164	4.020	835	1.132	1.967	5.987	410
Arlon-Aarlen	484	512	996	56	104	160	1.156	23
Bastogne-Bastenaken	95	32	127	21	51	72	199	34
Marche-en-Famenne	324	122	446	50	68	118	564	42
Neufchâteau	170	16	186	19	71	90	276	37
Virton	118	21	139	29	63	92	232	27
LUXEMBOURG-LUXEMBURG	1.191	703	1.894	175	357	532	2.427	163
Dinant	154	30	184	46	110	156	340	79
Namen-Namur	1.062	341	1.403	254	409	663	2.066	133
Philippeville	60	13	73	7	43	50	123	25
NAMUR-NAMEN	1.276	384	1.660	307	562	869	2.529	237
VLAANDEREN-FLANDRE	30.279	11.486	41.765	9.531	12.389	21.920	63.688	3.852
WALLONIE-WALLONIE	11.479	3.206	14.685	2.684	3.851	6.535	21.231	1.625
BRUSSEL-BRUXELLES	1.912	650	2.562	685	1.068	1.753	4.315	372
LE ROYAUME-HET RIJK	43.670	15.342	59.012	12.900	17.308	30.208	89.234	5.849

Source: Commission consultative spéciale de l'Alimentation (Conseil central de l'économie) sur base des statistiques décentralisées de l'emploi de l'ONSS
Bron: bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (Centrale Raad voor het Bedrijfsleven) op de gedecentraliserde statistieken van RSZ-basis

Tabel 11

Emploi total dans l'industrie alimentaire au 31 décembre 2007 par régions, provinces et arrondissements
Totale wergelegenheid in de voedings industrie op 31 december 2007 naar gewesten, provincies en arrondissementen

	OUVRIERS - ARBEIDERS			EMPLOYES - BEDIENDEN			TOTAL TOTAAL	Etabliss. Vestigingen
	Hommes Mannen	Femmes Vrouwen	Total Totaal	Hommes Mannen	Femmes Vrouwen	Total Totaal		
Antwerpen-Anvers	3 253	939	4 192	1 069	2 094	3 163	7 355	486
Mechelen-Malines	902	532	1 434	443	818	1 261	2 695	182
Turnhout	3 250	2 142	5 392	1 031	1 447	2 478	7 870	306
ANTWERPEN-ANVERS	7 405	3 613	11 018	2 543	4 359	6 902	17 920	974
BRUXELLES-BRUSSEL	1 929	604	2 533	617	1 026	1 643	4 176	366
Halle-Vilvoorde - Hal-Vilvorde	1 917	792	2 709	995	1 049	2 044	4 753	244
Leuven-Louvain	2 228	357	2 585	876	929	1 805	4 390	219
VLAAMS-BRABANT-BRABANT FL.	4 145	1 149	5 294	1 871	1 978	3 849	9 143	463
BRABANT WALLON-W-BRABANT	621	146	767	195	313	508	1 275	115
Brugge-Bruges	982	354	1 336	384	441	825	2 161	220
Diksmuide-Dixmude	187	157	344	44	64	108	452	52
Ieper-Ypres	1 392	546	1 938	266	256	522	2 460	95
Kortrijk-Courtrai	1 377	499	1 876	395	501	896	2 772	226
Oostende-Ostende	356	255	611	96	188	284	895	124
Roeselare-Roulers	1 987	859	2 846	607	446	1 053	3 899	147
Tielt	1 193	389	1 582	206	202	408	1 990	87
Veurne-Furnes	627	284	911	125	116	241	1 152	61
W-VLAANDEREN-FLANDRE OCC	8 101	3 343	11 444	2 123	2 214	4 337	15 781	1 012
Aalst - Alost	1 742	367	2 109	317	363	680	2 789	147
Oudenaarde - Oudenarde	1 128	271	1 399	287	382	669	2 068	137
Dendermonde - Termonde	422	305	727	89	171	260	987	60
Eeklo	3 200	777	3 977	1 092	1 070	2 162	6 139	335
Gent - Gand	358	115	473	89	96	185	658	77
St. Niklaas - St. Nicola - Waas	835	518	1 353	185	396	581	1 934	165
O-VLAANDEREN-FLANDRE OR.	7 685	2 353	10 038	2 059	2 478	4 537	14 575	921
Ath-Aat	153	61	214	31	48	79	293	36
Charleroi	982	273	1 255	378	365	743	1 998	126
Mons-Bergen	340	53	393	21	126	147	540	73
Mouscron-Moeskroen	1 005	453	1 458	133	185	318	1 776	74
Soignies-Zinnik	162	35	197	28	83	111	308	76
Thuin	328	36	364	71	84	155	519	59
Tournai-Doornik	665	197	862	170	185	355	1 217	80
HAINAUT-HENEGOUWEN	3 635	1 108	4 743	832	1 076	1 908	6 651	524
Huy-Hoei	355	93	448	70	102	172	620	52
Liège-Luik	1 918	225	2 143	455	640	1 095	3 238	259
Verviers	2 008	602	2 610	561	644	1 205	3 815	206
Waremmе-Borgworm	428	51	479	80	98	178	657	37
LIEGE-LUIK	4 709	971	5 680	1 166	1 484	2 650	8 330	554
Hasselt	1 316	387	1 703	508	576	1 084	2 787	193
Maaseik	829	400	1 229	195	274	469	1 698	104
Tongeren-Tongres	734	384	1 118	122	250	372	1 490	104
LIMBURG-LIMBOURG	2 879	1 171	4 050	825	1 100	1 925	5 975	401
Arlon-Aarlen	424	472	896	47	99	146	1 042	25
Bastogne-Bastenaken	88	30	118	29	58	87	205	38
Marche-en-Famenne	316	123	439	43	75	118	557	36
Neufchâteau	172	20	192	20	71	91	283	37
Virton	119	21	140	30	65	95	235	26
LUXEMBOURG-LUXEMBURG	1 119	666	1 785	169	368	537	2 322	162
Dinant	183	34	217	41	109	150	367	77
Namen-Namur	1 073	335	1 408	263	404	667	2 075	136
Philippeville	62	11	73	6	45	51	124	27
NAMUR-NAMEN	1 318	380	1 698	310	558	868	2 566	240
VLAANDEREN-FLANDRE	30 215	11 629	41 844	9 421	12 129	21 550	63 394	3 771
WALLONIE-WALLONIE	11 402	3 271	14 673	2 672	3 799	6 471	21 144	1 595
BRUSSEL-BRUXELLES	1 929	604	2 533	617	1 026	1 643	4 176	366
LE ROYAUME-HET RIJK	43 546	15 504	59 050	12 710	16 954	29 664	88 714	5 732

Source: Commission consultative spéciale de l'Alimentation (Conseil central de l'économie) sur base des statistiques décentralisées de l'emploi de l'ONSS
Bron : bijzondere raadgevende commissie voor de Voeding (Centrale Raad voor het Bedrijfsleven) op de gedecentraliserde statistieken van RSZ-basis

